

ŽELEZAR

TEDNIK — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ZPSŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 8. FEBRUARJA 1974

ŠTEVILKA: 5. LETO: XVI

Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarnarja, ZPSŽ Železarna Jesenice. Številki internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: CP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

Pred začetkom gradnje nove hladne valjarne

Oddaljenost surovin in oddaljenost velikih predelovalnih centrov na eni strani ter utesnjena lokacija Železarne na drugi strani, sta dve komponenti, ki Železarno v njenem razvoju že vrsto let močno utesnjujeta. Pred leti načrtovan razvoj je zato predvidel, da Železarna preide od proizvodov za široko potrošnjo na proizvodnjo specialnih proizvodov. Temu programu je po takrat znani tehnologiji najbolj ustrezala valjarna bluming z dodatkom štekel valjarne in valjarne žice za proizvodnjo žice tanjših dimenzij. Že v takratnih osnutkih pa je bila predvidena tudi izgradnja hladne valjarne, vendar ni bil definiran proizvodni program nove hladne valjarne.

Tržne analize so pokazale, da bo potrošnja posameznih vrst proizvodov, kot so nerjavna pločevina in trakovi v austenitni in feritni

kvaliteti, nadalje elektro pločevina v kvaliteti dinamo in trafo pločevine, nisko ogljikna hladna valjana pločevina in druge hladno valjane

pločevine tudi po obdobju izgradnje novih kapacitet v Skopju in Smederevu, presega proizvodnjo nove hladne valjarne. Količinsko in po asortimentu bi torej plasma proizvodnje nove hladne valjarne ne smel biti problematičen, riziko obstoja le na področju cen. Vendar pa bodo predvideni agregati s svojo produktivnostjo dosegli nivo ostalih tovrstnih proizvajalcev, pa torej lahko pričakujemo normalno uspešnost prodaje.

Nova hladna valjarna je velika investicija, saj vsi stroški znašajo milijardo in pol dolarjev, vendar pa v primerjavi z našo letno realizacijo, ki se že premika preko dve milijardi dinarjev ne predstavlja prevelikega zaloga. Izredno pomembno pri tem pa je, da cene opreme domačih dobaviteljev ne rastejo iznad predvidenega procenta ter da tudi ostali

(Nadaljevanje na 2. strani)

Uspešno zmanjševanje vzdrževalnih zastojev na električnih obločnih pečeh

Proizvodni plan električnih obločnih pečeh ASEA in LECTROMELT je v zadnjih letih okoli 170.000 ton. Da prizadevanja za doseganje plana niso bila popolnoma uspešna, so bili poleg ostalih dejavnikov krivi tudi pogosti vzdrževalni zastoji predvsem električni. Vzdrževanje si je zastavilo nalogo zmanjšati vzdrževalne zastoje na praktično možni minimum. Uspeh ni izostal. Kako so vzdrževalci to dosegli preberite v nadaljevanju sestavka, ki je dokumentiran tudi z diagramom in statistiko.

Za zmanjšanje zastojev so bili izvedeni naslednji ukrepi:

Rekonstrukcija in obnova elementov pečeh, za katere je analiza zastojev pokazala, da so pogosti vzrok zastojev in jih ni možno na noben način uspešno vzdrževati.

Nabava nujnih rezervnih delov za preventivno vzdrževanje in za uspešno ukrepanje pri nenadnih okvarah. Načrtovanje in dosledno izvajanje preventivnega vzdrževanja.

Skrajšanje vseh remontov, predvsem pa enodnevnih, ker so najpogostejši.

Obnova važnih posluževalnih žerjavov, ki direktno vplivajo na proizvodnjo pečeh in vzdrževanje teh v optimalnem obratovalnem stanju.

Največji prispevek k zmanjšanju zastojev so doprinesle obsežne rekonstrukcije izvedene na obeh pečeh. V ilustraciji jih navajam nekaj:

— Popolna rekonstrukcija sekundarnih kablov na ASEA pečeh in delno na LECTROMELT električni pečeh.

— Montiranje novih elektroodnih glav na LECTROMELT električni pečeh in rekonstruiranje glav na ASEA pečeh.

— Rekonstrukcija gibljivega dovoda na induktivni mešalec.

— Zamenjava elektromagnetnih sliplnih sklopov z novo izboljšano izvedbo na LECTROMELT električni pečeh.

— Izboljšanje konstrukcije izoliranja elektroodnih ram na LECTROMELT električni pečeh.

— Rekonstrukcija kotla z vodohlajeno izvedbo na LECTROMELT pečeh.

— Ureditev in poenostavitev regulacijskih tokokrogov na obeh pečeh.

Poleg tega je bilo še več manjših predelav in izboljšav za zanesljivejšo obratovanje ali zagotovitve varnosti ljudi med obratovanjem in popravili.

Navedene rekonstrukcije so prispevale tudi k zvečanju produktivnosti (skrajšanje talilnih časov) in k zmanjšanju specifične porabe energije in elektrod.

Preventivno vzdrževanje izvaja mo na agregatu, ki ga načrtno za-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Seminar za komuniste

Jutri v soboto 9. februarja bo v prostorih Kazine na Jesenicah seminar za komuniste Železarne, ki delajo v različnih partijskih funkcijah. Seminar organizira svet Zveze komunistov Slovenije — Železarna Jesenice, ki je smatral, da je ta oblika v množici zelo aktualnih nalog najbolj ustrezna, da širšemu krogu komunistov posredujejo trenutno dve najbolj aktualni temi: delegatski sistem in delegatska razmerja ter predlog resolucije za sedmi kongres Zveze komunistov Slovenije.

Seminar pomeni pravzaprav začetek organizirane razprave po navedenih vprašanjih med komunisti Železarne in v družbenopolitičnih organizacijah nasploh oziroma člani delovnega kolektiva Železarne.

Ker je delegatski sistem oziroma delegatska razmerja temeljno vprašanje in naloga pri uresničevanju novih ustavnih določil in resolucija za VII. kongres ZKS idejnopolitična osnova za nadaljnjo izgradnjo samoupravne socialistične družbe, morajo ta spoznanja prodreti med vse delavce in delovne ljudi, ker le tako bo mogoče uresničevati idejnopolitične zasnove za naš nadaljnji razvoj. Še prav posebno pa morajo biti s tem seznanjeni komunisti, ki morajo stati na čelu tega idejno političnega boja, zato je seminar tudi za vse vabljene komuniste obvezan.

Napori in dosežki Železarne pri zmanjševanju onesnaženosti ozračja na Jesenicah

V procesu proizvodnje in predelave jekla nastopa močno onesnaženje zraka tako v bližnji delovni okolici, kakor tudi v širšem življenjskem prostoru. Na onesnaženje ozračja najbolj vplivajo: prah in dim, škodljivi plini kakor so: žveplov dioksid, ogljikov monoksid, dušikov oksid in smrdljive surovine (katranski hlapi ter hlapi različnih kemičnih in olj). Največjo onesnaženost povzroča prah in žveplov dioksid (Nadaljevanje na 6. strani)

Kljub preseganju plana v dveh TOZD, Železarna kot celota ni izpolnila januarskih planskih obveznosti

Kljub temu, da v mesecu januarju v Železarni nismo imeli običajnih zimskih težav, razen nepričakovanih omejitev električne energije, smo za planirano skupno proizvodnjo zaostali za 6,1 odstotka, za blagovno pa kar 8,9 odstotka. Posebnost pa je nedvomno v tem, da so elektrojeklarji kljub 67-urnim zastojem zaradi omejitve električne energije, kar pomeni izpad 700 ton jekla, z izredno dobrim delom mesečne planske obveznosti presegli za 6,7 odstotka. Druga posebnost pa je v tem, da so v temeljni organizaciji združenega dela Valjarne imeli izredno veliko različnih zastojev.

Pregled uresničevanja sprejetih mesečnih planskih obveznosti nam pokaže, da so v TOZD Talilnice obveznosti v skupni proizvodnji presegli za 1,6 odstotka in sicer livarne za 8,6, elektro jeklarja za 6,7, martinarna za 5,4 in šamotarna za 0,6 odstotka, medtem, ko je obrat plavž zaostal za planom za 11,5 odstotka. Če ne bi imeli težav z mrzlim hodom in nasledinami v začetku meseca, zaradi česar so imeli izpad okrog 2.600 ton proizvodnje surovega jekla, bi prav tako planske obveznosti presegli.

Izredne težave v pogledu zastojev pa so v minulem mesecu imeli v temeljni organizaciji Valjarne, ki so skupno planirano proizvodnjo dosegli le s 85,6 odstotkom, blagovno pa s 83,1 odstotkom. Najbolje so delali v valjarni profilov, kjer so mesečni plan skupne proizvodnje presegli za 12,6 odstotka in v valjarni žice, kjer so plan presegli za 0,6 odstotka. Najbolj zaostaja za mesečnimi planskimi obveznostmi valjarna bluming-štekel in sicer za 20,4 odstotka in valjarna debele pločevine za 14,4 odstotka. V prvem primeru so imeli v popravilu globinsko peč 2 in več drugih zastojev oziroma okvar, pričeli pa so tudi z novim načinom valjanja, ki zahteva določeno uvajalno dobo. V valjarni 2400 pa so imeli zelo neugoden proizvodni asortiment.

V temeljni organizaciji združenega dela Hladna predelava, so plan skupne proizvodnje presegli za 3,4 odstotka, blagovno proizvodnjo pa za 5,7 odstotka. Najbolje so delali v žičarni in hladni valjarni, kjer so planske obveznosti v skupni proizvodnji presegli za 8,8 oziroma za 8,6 odstotka, blagovno proizvodnjo pa za 20 oziroma 10,8 odstotka. Mesečne planske obveznosti so presegli tudi v obratu jeklovle in sicer pri skupni proizvodnji za 2,9 in v blagovni za 1,5 odstotka. V ostalih obratih pa so zaostali za mesečnimi planskimi obveznostmi v skupni proizvodnji in sicer v elektroodnem obratu za 13,7, v žebelnjarni za 5,4 in v profilarni za 1,6 odstotka. Približno enak zaostanek imajo pri blagovni proizvodnji. V obeh primerih največjega odstopanja od mesečnih planskih obveznosti so vzroki predvsem v objektivnih težavah.

Podrobne rezultate o tem kako smo uresničevali januarske planske obveznosti v posameznih temeljnih organizacijah združenega dela in Železarni kot celoti, preberite na tretji strani.

Sodelavec pri svojem valjauskem stroju v hladni valjarni

Družbeni plan Železarne za leto 1974

Plan Železarne, ki predstavlja osnovo doseganja ciljev in izvajanja poslovne politike podjetja, je bil sprejet na 5. seji delavskega sveta Železarne ob koncu decembra. Že v septembru so delovne skupine razpravljale o smernicah poslovne politike in ciljih poslovanja v letu 1974, ki so jih potrdili delavski sveti TOZD. Celoten plan, ki gre v precejšnje podrobnosti, predstavlja odraz sprejete politike. Ravno zaradi težav pri planiranju, ki nastajajo zaradi slabo opredeljenih ciljev, smatramo, da bo potrebno v prihodnje določiti osnovne cilje in poslovno politiko za plansko leto še dosti skrbneje.

Planirane količine v letu 1974

Oglejmo si nekatere osnovne planske podatke za leto 1974. V tabeli I. so prikazane planirane količine pro-

izvodnje in prodaje po TOZD. Skoraj polovico skupne proizvodnje je planirana v TOZD Valjarne, ki pa v gotovi proizvodnji, prodaji in izvozu sodelujejo kar s 60 % količin. Talilnice predstavljajo 41 % v skupni proizvodnji, v ostalih postavkah pa le manjši delež, medtem ko predelava predstavlja v gotovi proizvodnji in prodaji okrog 40 %.

Primerjava z dejanskimi podatki, doseženimi v letu 1973 pomeni, da je planirana skupna in gotova proizvodnja višja za 4 %, prodaja za 3 %, medtem ko je predviden izvoz nižji od doseženega. Omenjene količine bo v veliki meri možno doseči na osnovi doma proizvedenega jekla. Predvidena pa je manjša nabava polproizvodov, ki predstavljajo dobrih 5 % celotnega vložka.

Planirana realizacija je prikazana v tabeli II. V valjarnah je nekaj večja je kot v TOZD Hladna predelava; prodajna cena pa je v predelavi precej višja zaradi več predelave v proizvodih.

Oblikovanje in delitev dohodka

V tabeli III. so prikazani podatki o oblikovanju in delitvi dohodka na nekoliko drugačen način kot običajno. Notranja realizacija ni upoštevana v oblikovanju pa tudi ne v delitvi dohodka. Prav tako so nekatere manjše postavke izpuščene, tako da nekateri sestevki ne predstavljajo samo navedenih vrstic.

Zunanja realizacija znaša po planu 1,83 mia din, kar je precej več kot v preteklih letih. Razlog za to je predvsem v višjih prodajnih cenah, medtem ko je ostala realizacija višja v glavnem zaradi vključitve GEŽ. Zaradi višjih nabavnih cen so planirani tudi višji materialni stroški. Amortizacija je predvidena višja od minimalne a nižja od obračunane v letu 1973. Dohodek podjetja pa pokriva pogodbene in zakonske obveznosti ter osebne dohodke, medtem ko je ostanek dohodka namenjen za sklad skupne porabe, rezervne sklade, posojila in davek ter za poslovni sklad.

Predvideni poslovni rezultati za leto 1974 predstavljajo minimum, ki bi ga morali doseči oziroma preseči. Pri predvidenem gibanju prodajnih in nabavnih cen bo potrebno v čim večji meri izkoristiti notranje rezerve, kot so nižji stroški na vseh stroškovnih mestih, bolj kvalitetno in

(Nadaljevanje na 2. strani)

Vemena bodo Kranjcem se zjasnile,
jim mišje zvezde kakor zdaj stiale,
jim pesmi bolj sloveče se glasile;

vendar te bodo morebit ostale
med njimi, ker njih poezije mile
iz srca svoje kali pognale.

Ne samo zato, ker danes Slovenci praznujemo svoj kulturni praznik, temveč tudi zato, ker je bilo osebno in pesniško življenje dr. Franceta Prešerna, prvega slovenskega genija, ena sama borba z družbenim in političnim suženjstvom ter s kulturno zaostalostjo, ki so pestili takrat naše ljudstvo, smo izbrali dve kritiki njegovega drugega soneta iz Sonetnega venca, kot uvodno misel današnjega uvodnika. Pred 141 leti je veliki Prešeren napovedoval, da se bo življenje slovenskega naroda spremenilo, da mu bodo zasijale zvezde svobode in da se bo njegova kultura, še posebno poezija, razmahnila.

Vse to je danes živa resnica. Gospodarski in družbeni razvoj, ki je sledil zmagoviti narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji, pogojujejo stanje, da danes vgrajujemo v novo slovensko ustavo določila, po katerih izobraževanje, kultura, znanost in umetnost postajajo del vsakodnevnega življenja ljudi. S tem torej presegamo stanje, v katerem so ta področja privilegij maloštevilnih ljudi in ne splošna človekova potreba. Z novo ustavo znanstvena resnica, ustvarjanje in uživanje pridobitve kulture in doživljanje umetniških vrednot, postajajo bistveni sestavni del pravic človeka do dostojnega življenja.

Pri tem velja še enkrat naglasiti, da je to posledica velikanskih uspehov, ki smo jih v pogledu ekonomske in socialne preobrazbe dosegli v Jugoslaviji in Sloveniji, kot delo delavskega razreda in delovnih ljudi. V Sloveniji se je namreč družbeni produkt na prebivalca v času od leta 1947 do 1971 dvignil za 4,2-krat, enak tempo porasta pa je imel tudi narodni dohodek na prebivalca. Vse to pa je seveda vplivalo na radikalne in revolucionarne spremembe v socialni in ekonomski strukturi, izobraževanju, znanosti, kulturi, zdravstvu in dviganju življenjskega standarda delovnih ljudi. Torej moramo na tako opredeljene izobraževanja, kulture, znanosti in umetnosti v novi ustavi gledati kot na posledico in rezultat našega dosedanjega družbeno-ekonomskega razvoja in kot pogoj našega bodočega razvoja. Kajti nova ustava tudi opredeljuje, da so obravnavane dejavnosti bistven dejavnik razvoja socialistične družbe, dviganja produktivnosti dela, razvoja ustvarjalnih sil ljudi, vsestranskega razvoja osebnosti, humanizacije socialističnih samoupravnih odnosov in splošnega napredka družbe. Tako gledamo na ta vprašanja, potem moramo to razumeti kot neizogibna dialektična, razvojna naloga, ne pa kot na neko kampanjo, ki bo tako prešla kot je prišla. Kot rezultat uresničevanja naprednih političnih in družbenoekonomskih ciljev našega razvoja, ki mu je idejnopolitično usmeritev dajala Zveza komunistov, ki je kot celota tudi vodila boj za uresničitev teh ciljev, obenem pa se borila proti vsem nasprotnim težnjam in odstopanjem od začrtane poti. Ta velikanski razvoj pa smo lahko dosegli le ob podpori delavskega razreda in delovnih ljudi, z njihovim izrednim prizadevanjem, odpovedovanjem in požrtvovalnim delom. Če hočemo doseženi razvoj usmerjati v razširitev pogojev za nadaljni razvoj socialistične družbe, potem moramo obravnavane dejavnike sprejeti kot bistvene pri nadaljnjem razvoju.

Delavci in kultura

Pri vsem tem se seveda pred vse samoupravne organe in vse napredne sile postavlja naloga, da razmišljajo in iščejo pot h kulturnemu življenju, ki bo zares vključevalo vse delavce, vse člane delovnih kolektivov temeljnih organizacij združenega dela in Železarne kot celoto. Kajti to ni več politična deklaracija, temveč ustavno določilo, ki pa samo po sebi še ne pomeni uresničevanje zapisanih zasnov, temveč se bo za njihovo uresničitev potrebno nenehno in zavestno boriti. Ta boj pa bo v že precej močni potrošniški psihologiji povezan s številnimi preprekami in pojmovanji. V tej potrošniški psihologiji so nemalokrat v ospredju zgolj materialne potrebe, oziroma težnje po zadovoljevanju zgolj materialnih potreb, kar ima svoj vpliv tudi na nižjo raven okusa do kulturnih vrednot, omejevanje teh potreb na nivo razvedrila, kiča, plaže in podobno. Razen tega, se bomo v tem boju tudi v bodoče srečevali z različnimi marksizmi in samoupravnemu socializmu tujimi idejnimi vplivi in tokovi. Tudi v tem boju bomo naleteli na močno oviro v teokratizmu in liberalizmu ter drugih pojavih, ki bodo poskušali onemogočiti kakršnokoli jasnejšo in odločnejšo diferenciacijo in kulturno akcijo. Kajti, če smo ugotovili, da so izobraževanje, znanost, kultura in umetnost bistveni dejavniki razvoja socialistične družbe, potem moramo tudi vedeti, da bodo pri uresničevanju tega delovali tudi tuji idejni vplivi in tokovi. V tem razmišljanju in iskanju poti h kulturnemu življenju, ki bo zares vključevalo vse delavce, bo potrebno pogledati kako so razvite kulturne potrebe in interesi med delavci, kajti mnogokrat se zadovoljimo s preveč pavšalnim odgovorom, da delavci ne kažejo teh potreb in interesov. Pogledati bo potrebno tudi kakšen je nivo teh potreb, ali res teži k brezobličnosti in plitki zabavi, ali gre samo za neprebujenost ali zanemarjenost potreb. Na drugi strani pa seveda tudi ugotoviti kakšne so sedanje možnosti in pogoji pri zadovoljevanju kulturnih potreb delavcev.

Če ponovno izhajamo iz ustavnega določila, da je »Znanstvena resnica, ustvarjanje in uživanje pridobitve kulture in doživljanje umetniških vrednot bistveni sestavni del pravice človeka do dostojnega življenja« in da so to bistveni dejavniki razvoja socialistične družbe, potem se bomo morali teh nalog lotiti analitično, načrtno in zavestno. Te ustavne pravice delavcev in delovnih ljudi nas obvezujejo, da razvijamo kulturne potrebe, jih prebujamo in dvigamo na višji nivo ter s svobodno menjavo dela med delavci v kulturi in delavci v organizacijah združenega dela zagotavljamo zadovoljevanje teh potreb oziroma ustavnih pravic delavcev in vseh delovnih ljudi.

Ze nekajkrat smo na tem mestu napisali, da bodo morali tudi kulturni programi, ki bodo izoblikovani na podlagi takega analitičnega pristopa, postati sestavni del politike temeljnih organizacij združenega dela in delovne organizacije. To pa seveda zahteva v Železarni tudi formiranje ustrezne strokovne službe, ki bo ob organizirani idejno politični aktivnosti vseh naprednih dejavnikov analizirala stanje in pripravljala programe.

Uresničevanje vsega tega pa omogoča in spodbuja sedanje samoupravno konstituiranje naše družbe. Delovni ljudje v temeljnih organizacijah združenega dela, bodo skupaj z delavci v kulturi in organizacijami, ki opravljajo kulturno dejavnost, s samoupravnim sporazumevanjem oblikovali kulturne programe in združevali sredstva za njihovo uresničevanje. Nekateri posamezniki imajo sicer množico pomislekov, kako bo ta delavski razred z nerazvitimi ali nizko razvitimi kulturnimi potrebami in brezbržen do duhovnih vrednot, sooblikoval kulturno politiko in programe. Taki pomisleki so povsem odveč, kajti če je ta delavski razred do delovno ljudstvo bilo sposobno največjega humanega dela — upora proti fašizmu za osvoboditev svoje domovine in obenem izbojevati socialistično revolucijo, razviti socialistično samoupravljanje in ustvariti materialne in družbenopolitične pogoje za nadaljni razvoj samoupravnega socializma, potem so v vložene najzlahtnejše moralne vrednote in vsa duhovna zavest. Potem bo ta delavski razred znal tudi odbrati kulturniško zrno od kulturniških plev, pravo kulturo od plaže, kiča in pornografije, odbrati med pravimi socialističnimi vrednotami in med različno ideološko obarvanimi oblikami politično in idejno »nevtralne« zabavne produkcije.

Z vseh teh vidikov letošnji kulturni praznik Slovencev, resnično pomeni začetek uresničevanja takih samoupravnih odnosov, v katerih bo ena bistvenih sestavin prizadevanje za vedno večjo kulturno rast posameznika in družbe.

Pred začetkom gradnje nove hladne valjarne

(Nadaljevanje s 1. strani)
stroški investicije ne bodo pretirano porasli. Prebriske izkušnje iz preteklega investicijskega obdobja, ko so redne tranše jugoslovanske investicijske banke kasnile tudi po več let, se pri tej investiciji ne smejo več ponoviti. Z ozirom na izvor finalnih kreditov smo se že vnaprej v veliki meri zavarovali pred takimi neljubimi presenečenji. S tem pa seveda še nismo izločili vseh nevarnih čer, na katere bomo v času izgradnje naleteli.

S podpisom pogodb na Jesenicah, v Washingtonu, Londonu in Ljubljani, smo ne samo zagotovili kredit za uvozno opremo, temveč smo pridobili tudi finančna sredstva za tekoče plačevanje domačim dobaviteljem opreme. Ta denar je sicer dan v trdni valuti in ga je treba predhodno v Narodni banki spremeniti v dinarsko vrednost, vendar je denar razpoložljiv in bomo zato do naših domačih dobaviteljev glede rokov in kvalitete veliko bolj dosledni. V preteklih naših investicijah in tudi sedanjih izven Železarne, se je pokazalo oziroma se kaže, da so prav domači dobavitelji vzrok dolgih zakasnitvev.

Pomen nove hladne valjarne za našo elektro kovinsko predelovalno industrijo je bil že večkrat podan in je bil tudi osnova za odločitev Ljubljanske banke, da je odobrila

direkten kredit za našo hladno valjarno in izdala vse ustrezne garancije za ostale inozemske kredite.

Za železarje pa je predvsem pomembno — kaj bo spremenila nova hladna valjarna na Jesenicah? Ob sedanjem proizvodnem programu, ko večina naše proizvodnje zapusti Železarno v obliki debele pločevine, štelke pločevine in velik del tudi v obliki tople valjane žice in čeprav trenutno po še kar ugodnih cenah, je potrebno poudariti, da je razlika med stroški vložka in celo prodanih proizvodov relativno majhna, zato nas vsak premik v cenah — tako transporta kot surovin in energije — močno prizadene in potisne na sam rob rentabilnosti. Popravki naših cen nam sicer nekoliko izboljšajo naš tekoči ekonomski položaj, vendar pa ne omogočijo dovolj fleksibilne politike, po kateri bi najemali več kreditov za izgradnjo novih, visoko produktivnih agregatov in odvajali več sredstev, ne samo za pospešeno gradnjo stanovanj kot sedaj, temveč tudi za ostale družbene potrebe. Velik del naših proizvodnih sredstev je nisko produktivnih, knjigovodsko že močno odpisanih in delovno intenzivnih ob težkih delovnih pogojih. Iz tega stanja se lahko izvlčemo z večjo investicijo, ki bi

povečala stopnjo finalizacije proizvedenega jekla, še bolj poglobila delitev dela med jugoslovanskimi železarnami, znižala vpliv inflacije materialnih stroškov in povečala produktivnost na zaposlenega. Nova hladna valjarna bo delovala prav v tej smeri.

Nova hladna valjarna bo zaposlila nekaj nad 300 delavcev, pri čemer bodo profili zaposlenih veliko bližji Jesenicanom. Novi proizvodi bodo nudili dodatno možnost zaposlitve kadrom na področju prodaje, financ, organizacije dela, vzdrževanja, avtomatike itd. Delovna mesta bodo predstavljala velik korak v olajšavah samih fizičnih naporov, zahtevala pa bodo večjo psihično koncentracijo in predvsem večje znanje. Okolje, ki je zaradi dima, prahu, odpadkov, ropota, vročine in tudi kislin danes že močno načeto, z novo proizvodnjo ne bo prizadeto. Nekoliko večjo nevarnost sicer predstavljajo kisline odplake, ki pa z napravo za regeneracijo in nevtralizacijo ne bi smele porušiti ravnotežja v naravi.

Potek izgradnje bo preizkusni kamen novih spoznanj v organizaciji vodenja velikih investicijskih projektov in bo posegel v vsa področja naše dejavnosti. Izdelan je sicer še v vseh detajlnih ne dovolj natančen mrežni program, ki povezuje med seboj vrsto zelo različnih opravil. V kombiniranem delu bomo morali ne samo zgraditi halo in postaviti nove proizvodne agregate, temveč tudi izsolati ustrezne kadre za vodenje proizvodnega procesa, ustrezno organizacijo in vključevati novo hladno valjarno v sestav celotne Železarne, pripraviti strategijo prodaje novih proizvodov in ne nazadnje z ozirom na mednarodni značaj nove hladne valjarne, postaviti posebno samoupravno organizacijo nove hladne valjarne. V prvem obdobju bosta najvažnejša prenos tehnologije v predhodne obrate in vzgoja kadrov ter terminska izgradnja nove hladne valjarne.

Prepričan sem, da nas bo nova hladna valjarna v mnogih pogledih spremenila, saj bomo morali svoje odločitve vedno preverjati na sestankih s tujimi partnerji, ki ne bodo podvrženi čustveni pripadnosti. Dalje bo zahtevala dosledno izpolnjevanje vseh tehnoloških in organizacijskih regulativov, ker sicer proizvodnja ne bo uspešna, drugače ne poslujevanje naših kupcev itd. Nova hladna valjarna naj bo osnovni kamen za novo usmeritev v razvoju Železarne in naj pomeni vezni člen do kovinsko predelovalne industrije.

Mag. Peter Kunc, dipl. inž.

Jubilanti 50-letniki

V mesecu februarju so in bodo praznovali 50 let svojega življenja naslednji naši sodelavci: Ciril PRIMOŽIČ, splošni sektor — 3. februarja, Jože BOKAN, žičarna — 8. februarja, Franc CELIK, valjarna debele pločevine — 11. februarja, Albin TORKAR, šamotarna — 12. februarja, Gabrijel MUNIH, valjarna žice — 13. februarja, Jakob TARMAN, livarna — 16. februarja, Valentin ŽEFRAJ, transport — 13. februarja, Marija ŠULIGOJ, PIV-energija — 19. februarja, Franc BERAVS, valjarna profilov — 23. februarja, Jože FILEJ, strojno vzdrževanje — 24. februarja, Viktor BAUMGARTNER, strojno vzdrževanje — 25. februarja, Ivan SODJA, elektroodni obrat — 27. februarja.

Vsem sodelavcem naše iskrene čestitke!

V januarju 19 večdnevni in 39 enodnevni remontov

V mesecu januarju smo nadaljevali remontna dela, katera so bila začeta že v decembru na štirih proizvodnih agregatih. Na dveh smo dela dokončali, na dveh pa se dela nadaljujejo v mesecu februarju in sicer na dveh brusilnih strojih Multimat v jeklovleku. Dela izvaja podjetje Bregana.

V januarju smo z operativnim planom načrtovali večja popravila še na devetih proizvodnih agregatih. Dela smo dokončali na sedmih agregatih, na dveh pa se nadaljujejo v mesecu februarju. Podaljšanje popravil v mesec februar je bilo že z operativnim planom predvideno za luščilni stroj, ki jih izvaja podjetje Bregana, nadaljevanje del na SM peči št. 4 pa niso bila planirana in bi morala biti dokončana do 27. januarja. Podaljšanje popravila je povzročilo večji obseg del, kot smo jih predvidevali, ki so se pokazala šele, ko je bila odstranjena stara opeka iz dna. Pokazalo se je, da je konstrukcija dna tako poškodovana, da jo je treba zamenjati. Delo na tem popravilu bo dokončano predvidoma v tem tednu.

Iz meseca v mesec se ponavljajo, da moramo zaradi raznih vzrokov v operativni plan remontov med mesecem vnašati dodatne remonte. Tako smo v mesecu januarju dodatno vnesli kar enajst popravil proizvodnih agregatov, na desetih smo delo dokončali, na enem pa ga nadaljujemo v mesecu februarju. Glavni vzrok za tako stanje je v tem, da posamezni vodje vzdrževanja premalo resno pristopijo k programiranju remontnih del v tistem roku, kot je to potrebno, da lahko izdelamo operativni plan za naslednji mesec. Tak način dela nam potem tudi onemogoča realno planiranje potrebne delovne sile za izvajanje remontov.

V mesecu januarju smo lahko izvedli vse dodatne remonte zato, ker smo imeli v programu zelo malo remontov in so vzdrževalci imeli proste kapacitete. V slučaju, da bi imeli te kapacitete zasedene, ne bi mogli dodatnih zahtev po remontih izpolniti. To bo brez dvoma nastopilo v mesecu februarju, ko imamo v operativnem programu remontov kar 20 večdnevni remontov in so kapacitete vzdrževalcev razmeroma dosti zasedene. Zato v mesecu februarju ne bomo mogli upoštevati veliko dodatnih želja.

V januarju smo tako dokončali remontna dela na devetnajstih proizvodnih agregatih, na štirih agregatih pa bomo remontna dela nadaljevali v mesecu februarju.

Poleg večdnevni remontov, smo v januarju programirali tudi 46 enodnevni, od katerih smo izvedli 39, na ostalih sedmih agregatih pa se niso pokazale potrebe po enodnevnem popravilu.

Referent za remonte
Stane Torkar

Družbeni plan Železarne za leto 1974

(Nadaljevanje s 1. strani)
organizirano delo vseh zaposlenih in podobno. Osnovni zaključki in nalo-

ge pa so razvidni v sklepih in stališčih 5. seje delavskega sveta Železarne z dne 29. decembra 1973. SEOP

Tabela I. Planirane količine v letu 1974 (v tonah)

TOZD	skupna proizvod.		gotova proizvod.		prodaja		izvoz	
	v %	v %	v %	v %	v %	v %	v %	
Talilnice	665.660	41	18.660	5	3600	10		
Valjarne	789.190	48	227.950	58	226250	60	28.000	59
Predelava	173.480	11	145.530	37	144970	40	19.720	41
Železarna	1.628.330	100	392.140	100	374820	100	47.720	100
I. 1973	1.566.107	104	376.981	104	364726	103	56.769	84

Tabela II. Planirana realizacija v letu 1974

TOZD	prodaja v tonah	prodajne cene v din/t		realizacija v 1000 din
		v %	v %	
Talilnice	3.600	2.477		8.916
Valjarne	226.250	4.155		940.070
Predelava	144.970	5.939		860.913
Železarna	374.820	4.829		1.809.899

Tabela III. Oblikovanje in delitev dohodka

	izvršenje		
	1972	plan 1973	plan 1974
realizacija osnovne dejavnosti	1.289.731	1.447.543	1.763.556
ostala realizacija	40.225	38.674	66.876
zunanja realizacija	1.329.956	1.486.217	1.830.432
materialni stroški amortizacija	869.035	1.010.322	1.229.653
razlika med izred. dohodki in izred. izdatki	135.202	137.000	160.464
	11.985	15.000	12.000
dohodek podjetja	337.704	353.895	452.315
pogodbene obveznosti	48.228	49.161	56.827
zakonske obveznosti	25.552	29.093	43.745
osebni dohodki	199.563	231.338	282.024
ostanek dohodka	65.356	44.303	65.024

Izvršitev plana skupne in blagovne proizvodnje ter odprave v januarju

Del. enota	SKUPNA PROIZ.		BLAGOVNA PROIZ.		Odprava	
	program izvršitev %	program izvršitev %				
Plavž	13.000	11.501,8	88,5			
SM-jeklarna	26.100	27.497,5	105,4			
El-jeklarna:	14.100	15.042,4	106,7			
Livarne	135	146,6	108,6	50	10,0	20,0
Šamotarna	1.350	1.358,2	100,6	250	127,6	51,0
TOZD TALIL.:	54.685	55.546,5	101,6	300	137,6	45,9
Blum.-štek.:	45.500	36.230,7	79,6	7.700	4.794,0	62,3
Valj. žice	10.000	10.072,1	100,7	2.900	3.343,7	115,3
Valj. prof.	2.600	2.926,4	112,6	200	149,8	74,9
V. deb. ploč.	8.060	7.400,0	91,8	8.000	7.332,5	91,7
TOZD VALJ.:	66.160	56.629,2	85,6	18.800	15.620,0	83,1
Hlad. valj.	2.480	2.694,5	108,6	2.430	2.691,8	110,8
Žičarna	5.400	5.873,4	108,8	3.200	3.839,9	120,0
Profil.	1.500	1.476,2	98,4	1.500	1.476,2	98,4
Jeklovlek	1.610	1.657,4	102,9	1.610	1.634,2	101,5
Elektroodni:	1.420	1.225,7	86,3	1.410	1.220,4	86,6
— elektrode	1.350	1.186,2	87,9	1.340	1.180,9	88,1
— prašek	70	39,5	56,4	70	39,5	56,4
Žebljarna:	1.125	1.064,7	94,6	1.120	1.055,0	94,2
TOZD PREDEL.:	13.535	13.991,9	103,4	11.270	11.917,5	105,7
SKUPAJ:	134.380	126.167,6	93,9	30.370	27.675,1	91,1
Tuja predel.						
— prof.	110	14,2	12,9	110	14,2	12,9
ZELEZARNA:	134.490	126.181,8	93,9	30.480	27.689,3	90,8

Bluming 2X valjanje 9.782,0 ton
Planirane proizvodnje za dom je 1.270 ton, izvršene pa 1.777,5 ton.

Mesec januar za Železarno ni bil najbolj ugoden, tako v skupni proizvodnji kot tudi v blagovni proizvodnji. Največ so k temu slabemu rezultatu prispevale valjarna bluming-štek, elektroodni obrat, plavži ter valjarne debele pločvine. Zelo dobre rezultate dela pa so dosegli v obratih žičarna, hladna valjarna, valjarna profilov, elektro-jeklarna in martinarna, ki so programske obveznosti zelo presegle. Ostali obrati so program dosegli ali se mu približali.

ANALIZA DELA PO TOZD

TOZD TALILNICE

Obe jeklarni sta delali zelo dobro in sta obveze presegle. Posebno dobre rezultate so dosegli na električni peči, kjer so kljub skupno 67 urnim zastojem, zaradi izpada električne energije, še vedno za 6,7 % presegle planske naloge. Zaradi redukcije so izgubili okrog 700 ton jekla. V obeh jeklarnah pa je treba kljub dobremu delu in prizadevanju vseh zaposlenih poudariti, da so imeli zelo dobre vremenske pogoje za ta letni čas in zelo dober vložek. Nekoliko slabši rezultat kaže delo plavžev, ki pa gre predvsem na račun mrzlega hoda in nasedlin v začetku meseca na plavžu 2. Takrat so zaradi težav izgubili okrog 2.600 ton surovega železa. Ko pa se je proizvodnja normalizirala, so delali dobro in so del izgube do konca meseca že nadoknadili. Zelo spodbudna je tudi poraba koks, predvsem proti koncu meseca je bila nižja od planirane. Skupna pa je poraba koks še vedno previsoka. Dobro so delali tudi v livarni in šamotarni, ki so planske naloge presegle. Skupno lahko ugotovimo, da so v TOZD Talilnice delali zelo dobro in so svoje programske naloge presegle.

TOZD VALJARNE

V valjarni bluming-štek so imeli veliko težav in programskih nalog niso uspeli doseči. Izpad proizvodnje je bil predvsem zaradi remonta globinske peči 2, okvare na nastavni napravi, okvare motorja na manipulatorju, okvare lopute na navijalnem bobnu na šteklu. Poleg tega se je zaradi dobrega dela v mesecu decembru zelo zmanjšala medfazna zaloga, ki so jo morali obnoviti za normalno delo. Pričeli so tudi z novim načinom valjanja trakov preko potisne peči, ki tudi zahteva določen čas, da se stanje normalizira. Vse to je povzročilo, da so ostale programske naloge neizpolnjene. Težave so imeli tudi v valjarni 2400 predvsem zaradi neugodnega asortimenta in zato programskih nalog niso uspeli doseči. Zelo dobro pa so delali sodelavci v profilni valjarni in valjarni žice, saj so svoje programske naloge presegle.

Skupno TOZD Valjarne svojih programskih nalog ni dosegel.

TOZD HLADNA PREDELAVA

Razen elektroodnega obrata in žebljarne so vsi obrati hladne predelave delali dobro. Težave so imeli v elektroodnem obratu, kjer je bila proizvodnja varilnega praška manjša zaradi montaže odpraševalnih naprav, nova pakirna naprava je še v fazi preizkušanja, ravno tako ni dokončana montaža novega gnetilca. Poleg tega je nekaj težav zaradi pričevanja novih delavcev. V žebljarni pa je rezultat tako nizek za-

radi tega, ker imajo še nekaj nedovršene proizvodnje na skladišču in čaka na opremljanje z etiketami oz. naslovi kupcev. Delavci so na strojih delali zelo dobro in so program izdelave žičnikov izpolnili, vendar zaradi zgoraj omenjenih razlogov niso zajeji v proizvodnjo. Zelo dobro so delali sodelavci žičarne, ki so dosegli dosedaj največjo mesečno proizvodnjo, za kar jim gre vsa pohvala. Dobro so delali tudi v hladni valjarni in so programske naloge presegle. Tudi v jeklovleku so delali dobro in so programske naloge presegle. V profilarni pa za programom malo zaostajajo predvsem zaradi asortimana in pomanjkanja vložka.

Skupno so obrati TOZD Hladne predelave programske naloge presegle. S. M.

Železarski globus

POLJSKA

Poljska državna železarska družba Centrozap je naročila pri francoski družbi Cresot-Loire štiri električne plavže za železarno Huta Zawierce blizu mesta Katowice. Letna proizvodna zmogljivost te železarne bo tako narasla na 1,2 milij. ton surovega jekla. Sovjetska zveza pa bo dobivala naprave za separacijo železove rude, plavže in konventorje za železarno Katowice, katere letna proizvodna zmogljivost bo 5 milij. ton surovega jekla.

V naših domovih na oddihu več kot 3.600 delavcev in svojcev

Komisija za oddihe in izlete pri tovarniški konferenci sindikata je zbrala podatke o letovanju naših sodelavcev, njihovih svojcev ter o izletih za oba počitniška domova v preteklem letu.

Iz obširnega statističnega poročila povzemamo, da je bilo za počitniški dom v Biogradu na moru planiranih 1800 mest oziroma 18.000 nočnin. Z napolnitvami sindikata pa je letovalo v tem domu 1729 oseb, s skupaj 16.077 nočitvami. Od že omenjenega števila koristnikov uslug je bilo 505 naših aktivnih delavcev, poleg njih pa še 273 nezaposlenih družinskih članov ter 246 otrok do 10 let starosti. V počitniškem domu v Biogradu na moru pa je bilo na oddihu tudi 65 upokojenih sodelavcev ter 57 njihovih družinskih članov. K vsem tem pa moramo prišteti še 101 zunanji gosta. Poročilo komisije za oddihe in izlete omenja ločeno goste, ki so plačali polno ceno oziroma so imeli zagotovljeno prehrano ali pa samo prenočišča. V počitniškem domu v Biogradu je bilo tudi 92 članov kolektiva železarne Ravne s svojci. Za počitniški dom Železarne v Crikvenici je bilo predvidenih 650

mest oziroma 6500 nočnin. Prek napotnic, ki so bile izdane pri tovarniški konferenci sindikata Železarne, je koristilo uslug 1938 ljudi, oziroma so zabeležili 7022 nočnin. Od skupnega števila 650 gostov, je bilo v Crikvenici 220 delavcev naše Železarne, 130 nezaposlenih družinskih članov, 86 otrok do 10 let starosti, 43 upokojencev in 37 njihovih družinskih članov. Poleg teh pa še 24 zunanjih gostov in 764 ljudi, ki so počitniški dom v Crikvenici obiskali kot izletniki.

Ob koncu poročila komisija naveda tudi podatke o izletih, ki so jih organizirali kolektivi naših obratov, osnovne šole, upokojenci in druge skupine. Iz podatkov je razvidno, da je bilo lani v Crikvenici 24 izletov, kar pomeni, da je počitniški dom Železarne v Crikvenici zanimiv ne le za večdnevno letovanje, ampak tudi za organiziranje krajših izletov.

Seštevek podatkov navedenih v poročilu komisije za oddihe nam pokaže, da je bilo v obeh počitniških domovih skupaj 3667 oseb in zabeleženih 23.099 nočitev. Za letovanje v obeh počitniških domovih je bilo lani porabljenih 471.657,30 dinarjev regressa.

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA

Dežurni za vzdrževanje v Železarni

DATUM:	DNEVNI:	NOCNI:
PONEDELJEK — 11. 2.	BAK DUŠAN, dipl. inž.	NOCNI:
TOREK — 12. 2.	ROTAR VINKO	MLAKAR FLORIJAN
SREDA — 13. 2.	SVETINA JOŽE	ULČAR MARJAN
ČETRTEK — 14. 2.	ROZMAN JANEZ	ISKRA BRANKO
PETEK — 15. 2.	KAVČIČ IVAN	ARNEŽ FRANCI
SOBOTA — 16. 2.	NOČ VINKO	GMAJNAR JANEZ
NEDELJA — 17. 2.	ARH JOŽE	VARLALOJZ
		MOLAN IVAN

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358, vezni telefon: 41. Na redne delovne dni dela, dnevni dežurni od 14.00—18.00 ure, nočni pa od 18.00—6.00 ure

Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00—18.00 ure, nočni pa od 18.00—6.00 ure

Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD-VET.

Služba obratne ambulante

od 11. februarja do 16. februarja

Dopoldan: dr. Branko Dražič in dr. Aleksander Rjazancev.

Popoldan: dr. Branko Čeh.

V soboto, 16. februarja samo dopoldan dr. Branko Čeh.

Zobna ambulanta:

Dopoldan: terapevt Viktor Stražišar.

Popoldan: terapevt dr. Alojz Smolej.

V soboto, 16. februarja samo dopoldan terapevt Viktor Stražišar.

Ordinacijski čas dopoldan od 6. do 13. ure, popoldan od 13.30 do 18. ure. V soboto od 6.30 do 13. ure.

Obbolele sodelavce prosimo, da po možnosti koristijo dopoldanski čas za zdravniške preglede, ker v popoldanskem času ordinira samo en zdravnik.

Personalne vesti

V mesecu januarju je bilo sprejetih 82 delavcev, obračunanih pa 89 Upokojenih delavcev v mesecu januarju ni bilo.

UMRLI SODELAVCI:

Andrej KUŠTRIN — 1942 PIV-energija 6 in pol let v Ž.J. Alojz MOHO RČIČ — 1913 PROFILARNA 27 in pol let v Ž.J. Rudolf ZUPAN — 1926 — DE-DP 18 in pol let v Ž.J.

Svojcem naše iskreno sozljaje.

ODŠLI NA SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA:

Ešef BEBAKOVIČ — 1955 VEN, Sabit BEGIČEVIČ — 1955 martinarna, Safet BEŠIČ — 1954 PIV-energija, Josip BOGATINOV — 1955 transport, Silvo BRADASKLJA — 1954 RTA, dipl. inž. Janez CUNDRIČ — 1947 raziskovalni oddelek, Peter CUZMAR — 1955 strojne delavnice, Adi ČIŽMIČ — 1955 profilna valjarna, Saško DERLIČ — 1954 valjarna Bela Ivan DOVŽAN — 1953 valjarna Bela, inž. Jurij DOVŽAN — 1953 strojno vzdrževanje, Anton GRUMEREC — 1955 VEN, Cedomir JOVANOVIČ — 1954 žičarna, Fadil KAVAZOVIČ — 1954 plavž, Emil KOFLER — 1954 strugarna valjev, Peter KONČNIK — 1952 strojno vzdrževanje, Milar KRSTIČ — 1955 hladna valjarna, Huso LIZALO — 1953 martinarna Marinko MARIČIČ — 1955 strojne delavnice, Milan MIHALJIČIČ — 1955 VEN, Martin MLAKAR — 1955 livarna, Igor MOCNIK — 1953 elektro-jeklarna, Franc MOHORČ — 1951 strojno vzdrževanje, Husein MUJČIČ — 1955 profilarna, Radoslav PECELJ — 1955 strojno vzdrževanje, Zvonimir PREŠEREN — 1954 strojno vzdrževanje, Stojan RADOVIČEVIČ — 1955 strojne delavnice, Milan REDKIN — 1955 strojne delavnice, Peter RODINGER — 1955 VEN, Niko STANIČ — 1954 PLAVŽ, Smail SUHONIČ — 1955 valjarna Bela, Stanislav ŠKRIPEČ — 1950 transport, Stanko ŠMIČ — 1955 martinarna, Džordže SMITRAN — 1955 valjarna Bela, Bojar ŠTRUKELJ — 1955 strojno vzdrževanje, Tone SUMI — 1955 RTA, Radovar TROJER — 1951 strojno vzdrževanje, Srečko VLAHEK — 1955 gradbeno vzdrževanje, Novak ZELENKOVIČ — 1955 strojne delavnice.

IZKLUČENI:

Mitko ALEKSOV — 1952 valjarna Bela, Nebojša BORENOVIČ — 1952 jeklovlek, Vehbo BRUNČEVIČ — 1954 valjarna Bela, Andrej CVENKEL — 1952 VEN, Sulejman DEDIČ — 1952 šamotarna, Sakib EJUPOVIČ — 1953 plavž, Milo GAJUNOVIČ — 1955 martinarna, Ivan GORGIEV — 1955 hladna valjarna, Veličko GORGIEV — 1947 plavž, Najim GRBIČ — 1951 elektro-jeklarna, Zijad HAJDAREVIČ — 1951 jeklovlek, Ibrahim HAVIČ — 1951 transport, Stanko HLEBANJA — 1951 hladna valjarna, Jože HOZJAN — 1953 žičarna, Eniz HUSEIN-BASIČ — 1952 plavž, Goce ILIJEV — 1952 valjarna Bela, Lazo JOVČEVIČ — 1952 hladna valjarna, Vehid KADIRIČ — 1950 valjarna Bela, Jože KAVČIČ — 1945 elektro-jeklarna, Vlado MARKOVIČ — 1954 martinarna, Irfan NUMANAGIČ — 1950 plavž, Ciri PIRMAN — 1935 plavž, Milan RUDOLF — 1955 valjarna Bela, Nedžec SARACEVIČ — 1955 valjarna Bela, Joso SENIČ — 1956 valjarna Bela, Živorad SIMČEVIČ — 1951 strojno vzdrževanje, Adan SIVIČ — 1955 jeklovlek, Slavko STOŠIČ — 1958 profilna valjarna, Dušan ŠEKULJIČA — 1954 žičarna, Vjekoslav ŠKAREC — 1951 hladna valjarna, Maks ŠPAN — 1941 elektro-jeklarna, Milan ZALOKAR — 1958 profilna valjarna, Ismeta ZUBEROVIČ — 1952 žebljarna.

Razpis

Na osnovi potreb po žerjavovodjih objavljamo interni

RAZPIS

za žerjavovodski tečaj

Pogoji:

- da ima kandidat dokončanih najmanj šest razredov osnovne šole
 - da je vsaj eno leto zaposlen v železarni Jesenice
 - da imajo kandidati moškega spola odslužen vojaški rok
 - da bodo kandidati psihofizično ustrezali zahtevam delovnega mesta.
- Na razpis se lahko prijavijo tudi članice delovnega kolektiva. Kandidati naj se prijavijo osebno do vključno 22. 2. 1974 na kadrovskem sektorju — referat za izobraževanje.

Koncert za delavce Železarne

Komisija za kulturo pri tovarniški konferenci sindikata organizira v sodelovanju z občinsko Zvezo kulturno prosvetnih organizacij Jesenice, v petek 15. februarja ob 19.30 v gledališki dvorani na Jesenicah

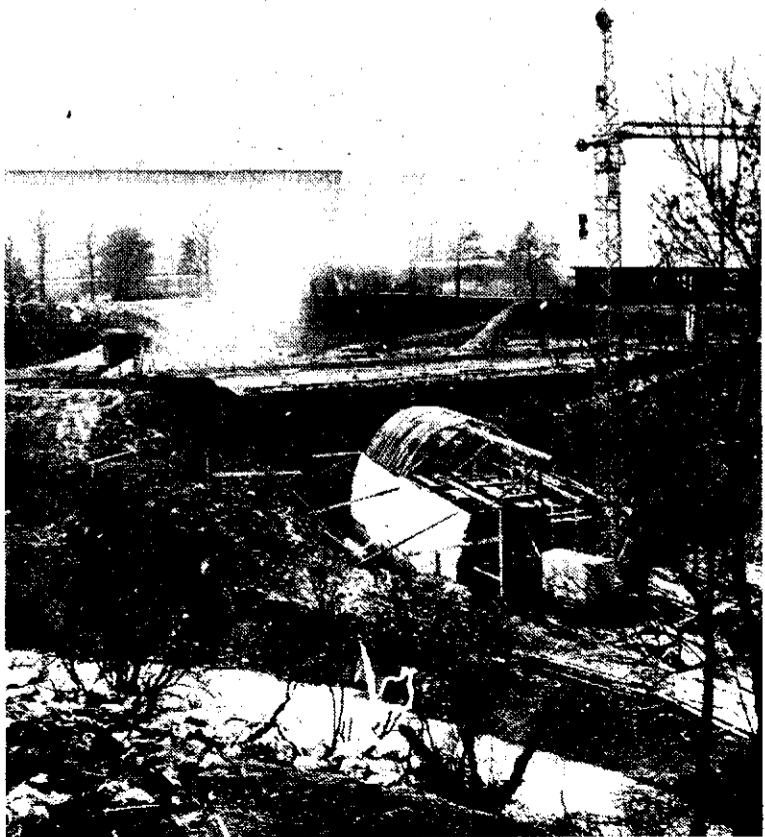
KONCERT ZNANIH OPERETNIH NAPEVOV

ki ga bodo izvajali solisti ljubljanske opere: sopranistki Zlata Ognjanovič in Sonja Hočvar, tenorist Rudolf Francl, baritonista Drago Čuden in Marcel Ostaševski, pri klavirju pa jih bo spremljala Zdenka Lukec-Čudnova.

Na sporedu so operetni napravi iz operet: Melodije srca, Matinata, Ptičar, Vesela vdova, Mala Floramy, Kneginja čardaša, Noč v Benetkah, Dijak — prosjāk, Zemlja smehlja, Pri treh mladenkah in Netopir.

Prijave in denar za vstopnice naj zberejo referenti za kulturo pri sindikalnih odborih oziroma konferencah sindikata TOZD, ki jih bodo tudi po 10. februarju kolektivno dvignili v prostorih tovarniškega sindikata. Vstopnina je za člane kolektiva in njihove svojce 5,00 dinarjev, ker razliko do din 15,00 subvencionira tovarniška konferenca sindikata.

Iz tovarniške konference sindikata

Regulacija potoka Javornik, predpriprava za pričetek gradnje nove hladne valjarne

Samoupravni organi v preteklem tednu

TOZD Vzdrževanje, energija in transport

3. seja odbora za delovno varnost

Dne, 1. februarja je imel odbor za delovno varnost v TOZD VET svojo 3. redno sejo. Na seji so pregledali uresničevanje sklepov prejšnje seje, poslušali poročilo o problematiki varstva pri delu v letu 1973, obravnavali sanacijski program za leto 1974 in normativa sredstev za osebno varnost.

Odbor je na osnovi poročila o izvajanju sklepov ugotovil, da so bili vsi sklepi zadnje seje izvedeni. Pripravljen je bil tudi program rokov za izdelavo tehnološko varnostnih navodil za vse obrate TOZD VET, ki ga je odbor sprejel brez pripomb, tako da bi v letošnjem letu imeli vsi obrati TOZD VET ta navodila v uporabi. Največji časovni problem pri izdelavi teh navodil bo na transportu za železniški oddelek, ker je

navodila potrebno prilagoditi novemu republiškem pravilniku o železniškem transportu ter za cestni oddelek zaradi specifične lastnosti tega prometa v Železarni, kjer so soudeleženi tudi obrati iz drugih TOZD ter končno za oddelek vzdrževanja teh naprav, ki bo moral svoja navodila prilagoditi ostalima dvema.

Pri potrditvi letnega poročila o varstvu pri delu v TOZD VET za leto 1973 je odbor ugotovil, da so

večje znižanje poškodb na stalez in izgubljenih delovnih dni, dosegli v strojnih delavnicah, največje zvišanje pri delu in zmanjšanje izpada delovnih dni zaradi poškodb pri delu v TOZD VET v letih 1972 in 1973, v primerjavi z letom 1961, je plod nenehnih naporov za organizacijo varnejšega dela in zagotovitev boljših pogojev dela. Za nadaljnje izboljšanje pogojev dela in olajšanje težkega fizičnega dela je bilo izvedenih več predlogov. Pri realizaciji teh še vedno nastopajo določene težave, predvsem finančnega značaja.

Odbor se je odločil, da bo pri DS TOZD VET skušal dobiti določen odstotek (predlagano je bilo 10%) iz IV in AZ za delno uresničitev predlaganega sanacijskega programa. Ker v predlaganem sanacijskem programu niso bili zajeti energetski obrati, odbor naroča, da se do prihodnje seje program dopolni.

Odbor je zadolžil varnostnega inženirja, da do prihodnje seje pripravi popravljen pravilnik normativov sredstev za osebno varnost in ga predloži odboru v potrditev. N. Z.

toliko izkušenj in znanja, da bi lahko v celoti ustrezali zahtevnejšim delovnim mestom. Odbor tudi ni sprejel telefonično sporočene spremembe obiskovalcev podčastniškega tečaja ter zahteval, da požarno varnostna in reševalna služba Železarn dostavi pismeni zahtevek. Nadalje je odbor sprejel sklep o zasedbi delovnih mest v vodstvu TOZD VET, obravnaval je potrebo po delovni sili, razporeditve na delovna mesta, premestitve, razpise nekaterih delovnih mest ter prošnje in pritožbe. Ob koncu je vzel na znanje tudi informacijo o zasedenosti delovnih mest v plinski in vodni energiji. N. Z.

8. seja odbora za kadre in medsebojna razmerja

Predsednik odbora za kadre in medsebojna razmerja v TOZD VET Ignac Jurca, je 18. januarja sklical 8. sejo odbora, na kateri so obravnavali nekatere pritožbe delavcev na sklepe prejšnje seje, čeprav so bili v glavnem vsi osnovani na načelih kadrovanja in napredovanja. Na osnovi tega je bil odbor mišljenja, da nekateri mladi delavci izven rednega načina izredno hitro napredujejo. Za odbor ni prepričljivo, da si vsi ti delavci v tako kratkem času pridobijo

TOZD Valjarne

7. seja odbora za gospodarstvo

Predsednik tov. Ravnikar je 31. januarja sklical 7. sejo odbora za gospodarstvo pri DS TOZD Valjarne z dnevnim redom: pregled sklepov zadnje seje, proizvodnja v decembru 1973, izplen in stroški, operativni plan za mesec februar 1974 in razno.

Direktor TOZD Valjarne dipl. inž. Avgust Karba je posredoval odboru poročilo obratovodstva valjarne bluming-štelok o manjki blokov in toplo valjanih trakov. Odbor je poročilo vzel na znanje in zahteva, da se v bodoče evidenca eventualnega manjka vodi mesečno, obratovodstvo pa naj svojo evidenco v obratih uredi tako, da do takih razlik ne bo več prišlo.

Direktor TOZD je članom odbora poročal o doseženih proizvodnih rezultatih za valjarne, izplenu in stroških za mesec december 1973. Skupna proizvodnja je dosežena 94,9%, blagovna proizvodnja pa 93,8%.

V decembru smo imeli v Železarni težave zaradi pomanjkanja električne energije. To se je zelo poznalo tudi pri izpolnjevanju plana proizvodnje v obratih TOZD Valjarne. Iz tega razloga bluming valjarne ni obratovala 55,35 ur in smo vsled tega izgubili 2.720 ton proizvodnje. V valjarni 2400 je bilo zaradi pomanjkanja električne energije skupno 87,30 ur zastoja, oziroma 1.500 ton proizvodnje manj. V valjarni žice zaradi pomanjkanja električne energije nismo obratovali 83,10 ur in izgubili 1.100 ton proizvodnje.

Pri izplenu je rezultat za mesec december zopet slabši za 0,8% v primerjavi z novembrom. Tudi pri stroških za december je izkazano zvišanje, predvsem v valjarni bluming in sicer za 3.428.304 din zaradi nižjega izplena. Od te vsote gre na račun metalurških napak, za katere

sta odgovorni obe jeklarni — 2.126.061 din. Zaradi obračuna 1.000 ton primanjkljaja ingotov in bram, je bile ta valjarne v decembru obremenjena z 1.807.502 din. Pri predelavi je bilo za 773.130 din zvišanja stroškov zaradi prenizke proizvodnje (redukcija električne energije).

Vodja priprave dela TOZD Valjarne tov. Rozman je obrazložil predlog operativnega plana za mesec februar 1974 in sicer razdeljeno po kvalitetah in dimenzijah za vsak obrat. V skupni proizvodnji je po družbenem planu za TOZD Valjarne 63.540 ton, programirano pa 74.560 ton, v blagovni proizvodnji je družbeni plan 18.100 ton, programirano pa 16.730 ton.

Po krajši razpravi je odbor sprejel naslednje sklepe:

1. Kljub pomanjkanju električne energije je bilo delo v TOZD Valjarne v decembru zadovoljivo. V bodoče se mora pri izpolnjevanju planskih nalog zavzeti ves kolektiv TOZD Valjarne in posvečati največ pozornosti izplenu, s katerim lahko najbolj vplivamo na znižanje, oz. zvišanje stroškov.

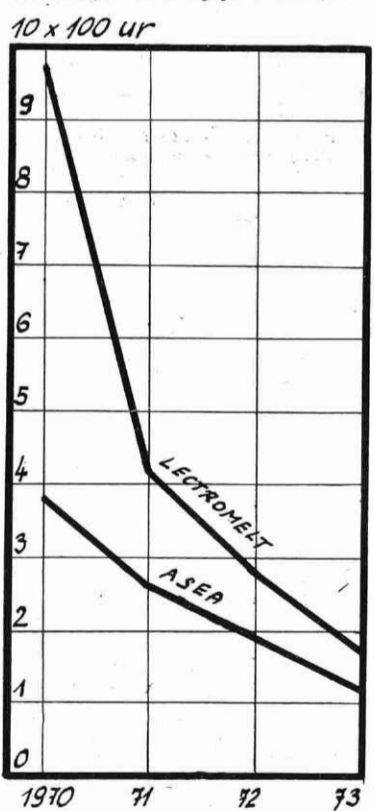
2. Odbor za gospodarstvo je obravnaval operativni program proizvodnje, za mesec februar po količini in asortimentu in na predlog plana nima pripomb.

3. Odbor za gospodarstvo se s predlogom in utemeljitvijo obratovodstva valjarne bluming strinja in daje pristanek za dodelitev finančnih sredstev v višini 144.350.— din za izvedbo ogrevanja v adjustaži štelok Javornik. HZ

Uspešno zmanjševanje vzdrževalnih zastojev na električnih obločnih pečeh

(Nadaljevanje s 1. strani)

ustavimo zaradi obnove dotrajane ognjevzdržne obloge kotla. Zaustavitev traja približno en dan in taka ustavitve se imenuje enodnevni remont. Trajanje določa čas, potreben za zamenjavo ognjevzdržne obloge. V tem času morajo biti opravljeni tudi vsi za enodnevni remont načrtovani posegi. Dalj časa trajajoče aktivnosti so planirane za tridnevne remonte, ki se izvajajo v šestmesečnih ciklih in generalne remonte, ki si sledijo v osemnajstmesečnih ciklih. Obseg popravil in preventivnih posegov je načrtovan. Obdobja preventivnih pregledov, revizij in zamenjav posameznih delov in naprav so iskustveno določena. Od doslednega izvajanja in natančnosti pri delu zavisí uspeh preventive. Tukaj moramo izreči priznanje našim praktikom za prizadevanje in natančno delo. S tem smo tudi odpravili mnogo drobnih obratovnih motenj, ki po času ne predstavljajo veliko ur zastojev, občutno pa otežujejo potek proizvodnje.

Obrotovanje obeh električnih peči je odvisno tudi od neoviranega dotoka in odtoka materiala, ki se prenaša z žerjavi. Zaradi tega smo zastarele žerjave obnovili in modernizirali z električnimi dopolnitvami. Popolnoma so bili obnovljeni žerjavi 3,5 Mp, 7,5 Mp in 5 Mp za pripravo vložka, delno pa livni žerjav 80 Mp. Na zastoje električnih peči direktno vplivajo zastoji saržirnega žerjava 50 Mp in oba livna žerjava 80 Mp in 125 Mp. Na obeh livnih žerjavih se redno izvajajo preventivna dela ob remontih peči. Problematičen pa je saržirni žerjav 50 Mp,

ker neprekinjeno obratuje in stoji le, kadar istočasno ne obratujeta obe peči. To je pa samo ob nekaterih državnih praznikih in popolnih redukcijah električne energije. Za uspešno preventivno vzdrževanje žerjava so ti ciklusi obratovanja predolgi, zlasti še, ker je po obratovanem času ta žerjav do skrajnosti obremenjen. Vsaka večja okvara blokira proizvodnjo na obeh pečeh, včasih tudi za celotni čas popravila žerjava.

Uspeh vzdrževalnih naprav je razviden iz razpredelnice in diagrama. Večjega znižanja vzdrževalnih zastojev ne moremo več pričakovati, zlasti ne na samih pečeh, saj so na ASEA peči že v letu 1972 padli pod en odstotek, na LECTROMELT peči pa se enemu odstotku približujejo, računano v odnosu na letne koledarske ure. Iz krivulje poteka zastojev je razvidno, da imajo skupni vzdrževalni zastoji tendenco padanja. Toda, ker se krivulje približujejo abscisi, morajo po naravnih zakonih v letošnjem letu zopet spremeniti smerni koeficient. Zato se vzdrževalni zastoji približujejo limiti in jih občutno ne bomo mogli več zmanjševati. Še možno zmanjšanje pa ne bo imelo pomembnega vpliva na možnosti za znatno povečanje proizvodnje jekla. Navajanje elektromehanskih zastojev kot vzrok za neizpolnjevanje letnega plana proizvodnje pa je neutemeljeno.

Vzdrževalni zastoji na električnih pečeh ASEA in LECTROMELT v urah:

Zastoji	1970		1971		1972		1973	
	ASEA	LM	ASEA	LM	ASEA	LM	ASEA	LM
Električni	186	367	38	121	44	51	11	56
Mehanski	108	128	64	97	22	99	74	58
Zastoji peči	294	495	122	218	66	150	85	114
Podaljšanje remontov	3	384	74	81	70	78	0	11
Okvare žerjavov	83	101	64	121	59	51	36	50
Zastoji proizvodnje v urah in % let. časa	380	980	260	420	195	279	121	175
	4,33	11,20	2,97	4,80	2,23	3,19	1,38	2,00

F. S.

Sestanki samoupravnih delovnih skupin

TOZD Valjarne

JAVORNIK I — 29. januarja je imela sestanek SDS Kogoj na lahkem progah. Poleg članov SDS sta bila na sestanku navzoča tudi vodja in predstavnik sindikalnega odbora. Razpravljali so o delovni disciplini in ugotovili, da je vedno več primerov ko delavci izostajajo z dela. Zaradi izostankov z dela so morali ostali delavci več delati, uspeh pa je bil manjši, kar se bo pokazalo pri normah. Vodja SDS je po imenih navedel šest delavcev — kršiteljev discipline, ki so odgovorni za težave in manjše skupne uspehe. Tudi predstavnik sindikata je povedal, da sindikalna organizacija ne bo zagovarjala člane, ki bi bili zaradi nediscipline ter pijančevanja v težavah. Starejši delavci so zahtevali proti kršiteljem discipline ustrezne ukrepe in tudi zamenjavo. Sporazumeli so se, da bodo odslej izločili vse tiste člane SDS, ki ne bodo upoštevali reda in discipline na delovnih mestih.

TOZD Hladna predelava

JEKLOVLEK — SDS Horvat v vlačilnici in luščilnici je na sestanku 2. februarja razpravljala o prošnji tov. Krivca za ponoven sprejem. S ponovnim sprejemom so se strinjali vendar ob upoštevanju pogojev, ki jih predlaga obratovodstvo.

SDS Muhar v luščilnici in vlačilnici je imela sestanek 2. februarja. Na sestanku so ugotovili, da je bil plan v januarju presežen za 2,9 odstotka zaradi dobrega dela v zadnjih dneh januarja. Menijo, da plan za februar ni dosegljiv, oziroma bi ga dosegli z dobro pripravo vložka, vzdrževanjem strojev in ustrezno delovno disciplino. SDS Muhar se je prav tako strinjala s ponovnim sprejemom tovariša Krivca, ki mora izpolniti predlagane pogoje.

1. februarja je imela sestanek SDS Pristov. Strinjala se je s ponovnim sprejemom tov. Krivca v jeklovlek, pogojno za dobo šestih mesecev.

TOZD Vzdrževanje, energija in transport

STROJNE DELAVNICE — STRUGARNA I — SDS Mežnarc je imela sestanek 4. februarja. Seznanjeni so bili s predlogi komunistov strojnih delavnic in se z njimi tudi strinjali. Strinjali so se s predlogom, da za delovno mesto »analitik dela« v strojnih delavnicah pridejo v ožji izbor le prijavljeni kandidati iz strojnih delavnic. Obenem so bili seznanjeni s potrebami rezervnih delov, ki so vedno večji. Izboljšati bo treba delovno disciplino in bolje koristiti delovni čas. In če bo potrebno naj bi tudi z nadurnim delom zagotovili večjo proizvodnjo rezervnih delov.

5. februarja je imela sestanek SDS Markun v strugarni II. Tudi omenjena SDS se je strinjala s predlogi sprejetimi na sestanku ZK. Za delovno mesto »analitik dela« je treba upoštevati kandidate iz strojnih delavnic, ki imajo za razpisano delovno mesto tudi pogoje. Vprašujejo, zakaj je povečanje osnovnih postavk procentualno in zakaj ni za vse enako. Zaposleni z večjimi plačilnimi skupinami dobijo več kot tisti, ki imajo manjše plačilne skupine. Sodelavec Debeljak vprašuje, če obratovodstvo mora posredovati odgovore na prošnje in pritožbe delavcev. Tov. Javorski pa vprašuje kakšen je postopek, oziroma kdo je odgovoren za prevzem odlitkov iz livarne.

Organizacija Skupne službe

NOVOGRADNJE — Sestanek SDS je bil 18. januarja. Z nekaterimi pripombami so se strinjali s predlogom samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih in odgovornosti delavcev.

OTK — KK — SDS Gradišnik je imela sestanek 16. januarja. Najprej so razpravljali o delovnih zadolžitvah, ki jih je preveč, še posebej če niso enakomerno porazdeljene. Delo je oteženo, ker posamezna obratovodstva in delovodje premalo sodelujejo.

V nadaljevanju sestanka so razpravljali še o osebnih dohodkih kolavdantov in kontrolorjev na enakih ali podobnih delovnih mestih v proizvodnji. SDS zahteva, da se na osnovi popisa delovnega mesta ponovno kategorizira delovna mesta kolavdant 5717 ter kontrolor 5716. Ugotoviti je treba višino ter formiranje gibljivega dela OD, ki zaostaja. Čim prej je treba izdelati pravilnik o napredovanju srednjega strokovnega kadra. Člani SDS so imeli pripombe k medsebojnemu ocenjevanju

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

NOVICE IZ ŽIC

Druga redovalna konferenca vseh šol ŽIC

Minila je že prva polovica šolskega leta in dijaki smo imeli zasluzene zimske počitnice. Te počitnice pa niso imele pravega pomena, ker ni bilo dovolj snega. Zadnji dan pouka pred počitnicami smo dobili spričevala, ki so bila za nekatere dijake bolj uspešna, za druge manj.

Dijaki na tehnični srednji šoli so imeli ob polletju 57,7 odstotni učni uspeh. Med posameznimi razredi so bili najboljši: na strojnem oddelku 3. S b razred z 83,4 odstotnim uspehom in je najboljši razred na zavodu, na metalurškem oddelku pa je najboljši 2. M razred, ki ima 54,2 odstotni učni uspeh.

Učenci poklicne šole pa so dosegli 48,6 odstotni uspeh. Na tej šoli je bil najboljši 3. b razred z 78,6 odstotnim uspehom. Povprečje dvehletne šole za metalurške delavce je znašalo 62,8 odstotno, kar jih uvršča na prvo mesto med šolami na ŽIC. Pri njih je bil najboljši 2. e razred z 62,8 odstotnim učnim uspehom.

Prešernov dan

Dijaki ŽIC bodo počastili spomin na našega velikega pesnika dr. Franceta Prešerna v Ljubljani. V ljubljanski drami si bodo ogledali Kreftovo dramo Velika puntarija, danes, 8. februarja.

Župančičev dinar

Vsa mladina v naši ožji domovini Sloveniji je začela z akcijo »Župančičev dinar«. V to akcijo se je vključil tudi naš center za izobraževanje. Vsak dijak, bo prinesel vsaj en dinar, za odkup Župančičeve rojstne hiše v Vinici.

Jošt Novak

Seja predsedstva TK ZMS Železarne

V torek, 5. februarja, je bila v Delavskem domu na Jesenicah seja predsedstva tovarniške konference ZMS železarne Jesenice. Na njej so največ razpravljali o novi obliki organiziranosti Zveze mladine v Železarne ter o izvedbi ustanovnih sestankov aktivov mladih delavcev in konferenc v posameznih TOZD.

Kot smo že poročali, bo v Železarne v okviru osnovnih organizacij sindikata delovalo 31 aktivov mladih delavcev. Doselej je ustanovljen le en aktiv in sicer v adjustaži štelke Javornik. Mladi v tem obratu so že sestavili vodstvo aktiva ter se povezali z osnovno organizacijo sindikata.

Člani predsedstva TK ZMS so na torkovi seji sprejeli sklep, da morajo biti vsi aktivni mladi delavci ustanovljeni do konca februarja. Ker je rok izredno kratek, bo potrebno zavzeti in načrtno delo, da bo sklep do roka realiziran. Poleg tega morajo biti do 15. marca ustanovljene konference mladih delavcev v posameznih TOZD. Člane predsedstva so zadolžili, da v obratih nudijo vso pomoč mladim pri ustanavljanju aktivov.

Na seji so tudi govorili o seminarju za mlade samoupravljavce, ki ga v februarju pripravlja občinska konferenca mladih delavcev skupaj z delavsko univerzo Jesenice. Odločili so se, da se seminarja udeleži štirideset mladih železarjev.

Na Blejski Dobravi odprli mladinski klub

Pretekli teden so v spodnjih prostorih osnovne šole na Blejski Dobravi odprli mladinski klub. Mladi v tem kraju so tako dobili svoj kotiček, kjer se bodo lahko sestajali v prostem času. Člani mladinskega kluba so se odločili, da bo v klubu deloval marksistični krožek ter dramska in športna sekcija. Mladi sedaj pripravljajo poseben pravilnik in program kluba za razne aktivnosti skozi ves teden.

Dramska sekcija je v klubu že začela z delom. V drugi polovici februarja bodo člani sekcije pripravili humoristični večer s kratkimi šaljivimi prizori. Na ta večer bodo člani mladinskega kluba Blejska Dobrava povabili vse predstavnike mladinskih aktivov iz občine.

Ideološka komisija pripravila delovni program

Pri tovarniški konferenci ZMS železarne Jesenice so v januarju spet poživili delo ideološke komisije. V preteklem letu komisija praktično sploh ni delovala in sicer predvsem zaradi nezainteresiranosti članov komisije, hkrati pa je tudi predsedstvo TK ZMS posvečalo premalo pozornosti idejno-političnemu delovanju.

V dosedanjem delu tovarniške konference se je pokazalo, da mladi premalo poznajo našo ureditev in družbenopolitične odnose. Iz tega neznanja potem izvira tudi nezainteresiranost med mladimi železarji za družbenopolitično delo. To pa seveda ni v skladu s programom TK ZMS, ki se zavzema, da v družbeno politično delo vključi čimveč mladih.

Pri ideološki komisiji je v začetku leta prišlo do zamenjave članov in nova komisija je že začela z delom.

Za delo v prihodnjem obdobju je že pripravila program, ki zajema naslednje oblike izobraževanja:

1. Mladinska politična šola, ki je namenjena vsem mladim družbenopolitičnim delavcem. Šola bo v mesecu maju.

2. Seminarji za mlade samoupravljavce. Takšna oblika izobraževanja mora zajeti vse člane aktivov mladih delavcev.

3. Marksistični krožek. Namenjen je mladim, ki jih zanimajo problemi teoretičnega značaja s področja filozofije, sociologije in drugih družbenih ved.

4. Predavanje za mlade novinarje. Njihova poglobljena naloga bo, da bodo skrbeli za pretok informacij med posameznimi aktivni in konferencami mladih delavcev.

5. Ob pojavu vprašanj, ki so specifična za našo delovno organizacijo, ob izidu dokumentov pomembnih za našo družbeno-politično ureditev, je komisija skupaj z vodstvi aktivov dolžna organizirati javne razprave. Za te razgovore mora potrebno gradivo zagotoviti komisija. J. R.

Odbojgarski turnir mladih

V zadnjem času se je okrepilo sodelovanje med tovarniško konferenco Železarne in odbojgarskim klubom Jesenice. Rezultat tega sodelovanja je bil turnir mladih v odbojki iz delovnih organizacij, ki ga je pripravila komisija za šport in rekreacijo pri TK ZMS ob pomoči OK Jesenice v nedeljo dopoldne. Sodelovale so ekipe: samskih domov, železarne Jesenice in TOZD Hladna predelava Železarne. Sodelovanje je obljubila tudi ekipa Gradisa, toda žal niso prišli.

Izidi posameznih srečanj: TOZD Hladna predelava: Samski domovi: 2:0, Železarne Jesenice: Samski domovi: 2:0, Železarne Jesenice: TOZD Hladna predelava: 0:2.

Končni vrstni red: 1. TOZD Hladna predelava 4 točke, 2. Železarne Jesenice 2 točki, 3. Samski domovi 2 točki.

Ceprav je ekipa TOZD Hladna predelava nastopila le s petimi igralci, je vseeno z borbenostjo nadoknadila šestega moža in zasedla prvo mesto ter tako prejela pokal. Tudi ekipa Železarne je prikazala dokaj dobro in solidno igro.

Ekipa Samskih domov ni bila dorastel nasprotnik ostalima dvema ekipama, pokazala pa je dovolj zanimanja. Izrazili so tudi željo, da bi se večkrat takole srečali ali morda imeli skupne treninge.

Ceprav je bilo nekaj težav pri organizaciji, je turnir vsekakor uspel. LaSo

obrambna vzgoja — obrambna vzgoja —

Vrste bojnih strupov

5

Na razprševanje strupov vplivajo predvsem naslednji meteorološki pogoji:

- temperatura,
- navpična stabilnost zraka,
- vlažnost zraka,
- atmosferske padavine in
- veter

Temperatura: Ta neposredno vpliva na izhlapevanje bojnih strupov. Visoke temperature pospešujejo izhlapevanje strupov in s tem omogočajo, da se v zelo kratkem času ustvarijo visoke koncentracije, kar pospešuje razprševanje par. Istočasno pa visoke temperature skrajšujejo zadrževanje bojnih strupov na kontaminiranem območju.

Nizke temperature delujejo nasprotno: izhlapevanje je počasnejše, težje nastanejo visoke koncentracije, zato pa se bojni strupi na kontaminiranem predelu zadržujejo dalj časa.

Kot srednja ugodna temperatura se smatra 10–20 stopinj C.

O ZAŠČITI LJUDI, HRANE, VODE IN ŽIVALI PRED BOJNIMI STRUPI.

Ne bi bilo prav, če bi pod pojmom zaščite pred bojnimi strupi razumeli samo uporabo zaščitnih pripomočkov. Pod tem pojmom razumemo tudi naslednje ukrepe:

- pravočasno ugotavljanje nevarnosti napada,
- pravočasno obveščanje o nevarnosti,
- prvo pomoč kontaminiranim,
- preureditev in pravočasno pripravo priročnih pripomočkov in objektov, ki bi se lahko uporabili za zaščito,
- izvidništvo kontaminiranih območij (objektov, zemljišča),
- dekontaminacija ljudi, živali, tehničnih sredstev, obleke, obuval in zemljišča.

Zaščita ljudi in živali je lahko dvojna:

- a) osebna: zajema vse ukrepe, ki jih izvaja vsak osebno;
- b) kolektivna: predstavlja istočasno zaščito večjega števila ljudi ali živali.

Pripomočki za osebno zaščito:

a) **Zaščitna maska** je namenjena za zaščito dihalnih organov, obraza in oči pred vsemi vrstami bojnih strupov. Učinkovito ščiti pri vseh borbenih koncentracijah, ki se lahko ustvarijo v vojnih pogojih.

b) **Zaščitno ogrinjalo** je izdelano iz gumiranega platna ali PVC materiala ter je namenjeno za zaščito pred neposredno kontaminacijo z RBK padavinami v obliki kapljic in praha.

c) **Zaščitne rokavice** so namenjene za zaščito rok pred bojnimi strupi, radioaktivnim prahom in biološkimi agensi pri izvajanju nalog v izvidništvu, dekontaminaciji, uporabi kontaminiranih predmetov in pri prehodu preko kontraminiranega območja.

d) **Zaščitni škornji** se uporabljajo za zaščito nog pri gibanju na kontaminiranem zemljišču, oziroma skupaj z zaščitnim kombinезonom in rokavicami pri izvajanju nalog v izvidništvu in pri dekontaminaciji.

e) **Zaščitni predpasnik** je namenjen za delno zaščito spodnjega dela telesa pri izvajanju dekontaminacije manjšega obsega.

f) **Zaščitni kombinezon** je izdelan iz gumiranega platna in je namenjen za zaščito telesa pred bojnimi strupi, radioaktivnim prahom in biološkimi agensi pri izvajanju nalog v izvidništvu, dekontaminaciji in pri opravljanju drugih nalog v zoni kontaminacije.

Možnost izvajanja nalog v zaščitnem kombinezonu je omejena, kar je prikazano na naslednji tabeli:

Zunanja temperatura	Koliko časa je mogoče vzdržati v kombinezonu
pod 15 °C	4–5 ur
15–20 °C	1,5–2 uri
20–25 °C	40–50 minut
25–30 °C	do 30 minut
nad 30 °C	15–20 minut

Kombinezon se nosi čez obleko tedaj, ko je temperatura nižja od 20° C. Če je temperatura višja, se kombinezon oblači na spodnje perilo.

Razen zaščitnih pripomočkov tovarniške izdelave se v primeru, če teh nimamo, lahko uporabijo tudi priročni zaščitni pripomočki.

Za zaščito dihalnih organov lahko uporabimo:

- tovarniške maske
- laboratorijske maske
- respiratorje za prah
- zasilne zaščitne maske
- razne tkanine, s katerimi pokrijemo nos in usta (po možnosti jih zmočimo z vodo).

mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja — mala šola samoupravljanja

Minulo delo

6

(Bistvene spremembe v družbenoekonomskih odnosih glede na ustavo iz leta 1963 — referat Sergerja Kraigherja na posvetovanju pravnikov na Bledu)

MINULO DELO IN VLOGA TRGA

V zvezi s položajem minulega dela se kratko zadržimo ob določenih spremembah v karakterju in delovanju trga in s tem v uveljavljanju zakona vrednosti.

Naj začetno v nekaterih znanih dejstvih, ki pa danes dobivajo nekatere nove, za prakso zelo pomembne značilnosti. V proizvodnji uporabnih vrednosti se z delavčevim živim delom ustvarja vrednost, ki mora biti poprečno družbeno potrebna vrednost in je trg oziroma družba prek trga za tako prizna, da se s tem zagotovi racionalno gospodarjenje z živim delom in z družbenimi sredstvi kot opredmetenim živim, torej minulim delom. Ker se ti odnosi v samem procesu proizvodnje uresničujejo pri nas v združenem delu, bo usklajevanje interesov delavcev, povezanih s proizvodnjo in z drugimi interesi v procesu proizvodnje s toliko večjo intenzivnostjo reproduciralo in širilo samoupravne družbenoekonomske odnose in združeno delo satno kot osnovo svobodne asociacije proizvajalcev, kolikor bolj popolno bosta razvita naslednja dva pogoja.

Med samoupravljavci morajo v celoti proizvodnih odnosov v procesu proizvodnje biti taki odnosi, da bodo lahko delavci vplivali na to, da bodo predmeti dela ali delovna orodja in stroji, prevzeti tehnološki postopek, raziskave, inovacije ipd. take kvalitete in obsega, ki bodo kolektivom za njihovo proizvodnjo omogočili vsaj poprečno družbeno potreben čas, po možnosti pa večjo produktivnost dela. Delavci, ki neposredno upravljajo z delovnimi sredstvi in drugimi pogoji proizvodnje, morajo biti v takem položaju v procesu proizvodnje ipd. take kvalitete in obsega, da bodo maksimalno zainteresirani, da bo uporabna vrednost delovnih sredstev taka, da ob poprečni produktivnosti njihovega lastnega dela vsaj dosegajo, če že ne presegajo poprečne družbene produktivnosti na tem področju in obenem v takih odnosih s proizvajalci teh delovnih sredstev, da bodo lahko v tem smislu na delovne kolektive — proizvajalce

teh delovnih sredstev direktno in trajno vplivali in jih tudi z ekonomskimi sredstvi k temu spodbujali (npr. z ustreznimi oblikami njihove udeležbe v ustvarjenem dohodku). Tako si bodo najbolj zanesljivo z njihovimi proizvodi — če se tržno izrazimo — zagotovili konkurenčnost oziroma normalno zadovoljevanje družbenih potreb, torej normalno izvrševanje njihove družbene funkcije, z druge strani pa morajo biti proizvajalci teh delovnih sredstev v takem položaju, da bodo neposredno na svojem dohodku občutili, ali njihova delovna sredstva ustrezajo zahtevam sodobne proizvodnje, da bodo torej ekonomsko kontrolirali rezultate svojega dela in da bodo imeli obenem tudi poln ekonomski interes, da v sodelovanju s kolektivni, ki upravljajo z delovnimi sredstvi njihovo proizvodnjo, zagotovijo tudi ustrezno racionalno uporabljanje teh sredstev in gospodarjenje z njimi — ob vsaj poprečni produktivnosti njihovega živga dela. To pa je mogoče doseči zlasti z udeležbo v ustvarjenem dohodku na podlagi dela z njihovimi delovnimi sredstvi TOZD kot celote in osebnega dohodka delavcev.

Uveljavljanje medsebojnih pravic na podlagi medsebojnih odgovornosti delavcev v združenem delu ob združevanju njihovega dela in sredstev, to je na podlagi živga in minulega dela, omogoča delavcu, da z drugimi delavci neposredno vpliva in odloča o materialnih elementih, pogojih in rezultatih svoje proizvodnje oziroma svojega dela, gledano tako s stališča delavcev, ki proizvajajo uporabne vrednosti kot delovna sredstva in življenjske potrebščine ter storitve oziroma dejavnosti, ki služijo za reprodukcije delovne sile oziroma delovnih sposobnosti delavcev, kot tudi s stališča delavcev, ki te uporabne vrednosti koristijo v procesu reprodukcije.

Obstajajo torej splošni družbeni pogoji, da sporazumi in dogovori o splošnih skupnih koristih in medsebojnih obveznostih, pravih in odgovornostih v procesu proizvodnje začenjajo nadomestiti izključno medsebojno povezovanje na trgu preko cen, konkurence in boja za profit. To so torej pogoji, ki z logiko samoupravnih proizvodnih odnosov zahtevajo integracijo v procesu proizvodnje interesov povezanih delovnih skupnosti in organizacij na samoupravni osnovi. To se mora začeti uveljavljati s svojo lastno silo takoj, ko bo znotraj TOZD in delovnih organizacij premagan monopolni in odločajoči položaj osamosvojenih tehnokratskih poslovnih skupin in ko bodo seveda stabilizirani splošni pogoji gospodarjenja.

Kakšen je praktičen pomen takih tendenc in pojavov novih odnosov v procesu družbene reprodukcije na današnji stopnji družbenega razvoja, ko se uresničuje celovitost tega procesa kot organske povezanosti proizvodnje, distribucije, menjave in potrošnje z delovanjem zakona vrednosti? Naj se omejimo samo na to, kar je, vsaj po mojem mnenju, danes najpomembnejše.

S tem, ko delavci v združenem delu v temeljnih in drugih organizacijah v vseh fazah procesa reprodukcije stopajo v neposredne medsebojne odnose, v katerih z usklajevanjem svojih interesov uresničujejo zaupane jim družbene funkcije v obstoječi družbeni delitvi dela in v uresničevanju skupne razvojne politike, se ustvarjajo novi pogoji za sistem financiranja razširjene proizvodnje. Sedanji sistem financiranja investicij, ki je pretežno usmerjen na bančni kredit in intervencije države, bomo morali zamenjati s sistemom, ki bo pretežno slonel na sistemu skupnih vlaganj, upoštevajoč zlasti uresničevanje skupnih razvojnih interesov in udeležbe delavcev na doseženem dohodku. Krediti bank z obrestmi bodo sicer vedno zelo pomembna, toda ne osnovna oblika koncentriranja potrebnih finančnih sredstev, angažiranje države pa samo v primerih, kadar je potrebno zagotoviti uresničevanje ciljev in odnosov, zahtevanih v družbenih planih in ekonomski politiki. To razbija fetiš kapitala, ki se že danes kaže v poziciji narodne banke in poslovnih bank, zavarovalnic in osamosvojenih družbenih sredstev v trgovini in ki je še prav posebej prisoten v glavah in praksi ljudi npr. tudi v odnosih v tistih bankah, kjer so se s samoupravnimi akti odnosi že spremenili v skladu z ustavnimi amandmaji. Obresti ne morejo več prvenstveno funkcionirati kot cena kapitala oziroma družbenih sredstev, čeprav se bodo elementi tega odnosa še zadržali tudi zaradi naših odnosov z mednarodnim kapitalom. Prav tako obresti ne morejo biti odločilen instrument za usmerjanje investicij, ki deluje sam po sebi avtomatično, po logiki tim trga kapitala in stihijnosti npr. inflacijskih gibanj, za hrbotom proizvajalcev in delovnih organizacij. (se nadaljuje)

Napredovanje kadra v Železarni

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Zadnjič smo pisali o sedanjih problematikah napredovanja v Železarni in ugotovili, da je napredovanje ena pomembnih potreb pri delu, ki pa je mnogi delavci v sedanjem sistemu ne morejo zadovoljiti in uresničiti; doslej je bilo namreč omogočeno v pretežni meri le navpično oz. diagonalno napredovanje med delovnimi mesti (po hierarhični lestvici), medtem ko se možnosti večinoma niso imeli tisti, ki ob delu (praksi, stažu) strokovno uspešno napredujejo v okviru svojega del. mesta. Omenili smo posledice takega stanja, ki ga poskušamo reševati z napredovanjem znotraj del. mesta.

Ob pregledu bolj konkretne oblike sistema napredovanja moramo upoštevati to, da smo se ga zaradi preobsežnosti lotili etapno in je zaenkrat dokončno zasnovan le za višje in visokošolski kader.

KRITERIJI NAPREDOVANJA: STAŽ IN DELOVNA USPEŠNOST

Osnovna kriterija naj bi bila staž in delovna uspešnost. V strogem pomenu delovna doba sama na sebi ne bi smela predstavljati kriterija za napredovanje, kajti staž je pravzaprav le čas (sicer nujno potreben čas!), v katerem se lahko realizira večja delovna uspešnost ali pa tudi ne; včasih celo upade, kakor so poudarili nekateri (seveda mladi) sodelavci na predavanju DIT. Vemo, da je v sedanjem sistemu nagrajevanja delovna doba že na nek način stimulirana, čeprav se verjetno te stimulacije delavci bolj malo zavedajo.

Kljub tem pomislekom je vsekar potrebno, da je staž eden od kriterijev za napredovanje. Ob sestavljanju lestvice glede na staž

smo upoštevali stališče, da mora biti napredovanje sprva hitreje in z leti počasneje. To stališče podpira zlasti ugotovitev, da je osvajanje novih snovi (funkcionalnega znanja za del. mesto) sprva veliko hitreje in se nato kmalu ustali ali stagnira in da je tudi krivulja delovne morale temu podobna: človek si v začetku poklicne poti zastavlja višje cilje, medtem ko se kasneje bolj zadovoljuje z dejanskim stanjem. Zato je treba predvsem mlajšim pokazati nekoliko hitrejšo pot napredovanja, kar jih bo spodbujalo k večji uspešnosti in večji stabilnosti zaposlitve.

Z merjenjem delovne dobe oz. staža ne bo nikakršnih težav, nekaj pa jih bo najbrž z merjenjem ali ocenjevanjem delovne uspešnosti. Pri višje in visokošolskem kadru bodo delovno uspešnost določali naslednji faktorji:

1. **Opravljenе delovne naloge oz. doseženi delovni cilji**, ki naj bodo če je le mogoče — kvantitativno izraženi.
2. **Zunanja reputacija**, ki jo opredeljujemo kot sloves, ki ga posameznik uživa znotraj in zunaj podjetja in se med drugim izraža tudi v objavljenih strokovnih člankih, publikacijah ipd.
3. **Izjemni dosežki**, ki jih opredeljujemo kot zelo koristne (javno) objavljene elaborate, s katerimi je podjetje pridobilo ali prihranilo veliko denarja. K izjemnim dosežkom štejejo tudi specializacijo, magistriraj in doktorat znanosti.

TABELARICNI PRIKAZ SISTEMA

V naslednji tabeli je strnjeno prikazan sistem napredovanja za višje in visokošolski kader, ki se je doslej uveljavil med več predloženimi variantami:

St.	Naziv		Potreben staž v letih	Višja strokovnjak vodja					Visoka strokovnjak vodja				
	Višja	Visoka		13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
A	2. priprav.	1. priprav.	1	90 % OD					100 % OD				
B	2. asist.	1. asist.	2	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
C	5. strok. sodelav.	5. viš. str. sod.	3	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
D	4. strok. sodelav.	4. viš. str. sod.	4	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
E	3. strok. sodelav.	3. viš. str. sod.	5	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
F	2. strok. sodelav.	2. viš. str. sod.	10	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
G	1. strok. sodelav.	1. viš. str. sod.		17	18	19	20	21	22	23	24	25	

1. kolona kaže stopnje napredovanja: pri strokovnjakih je 7-stopenjska (od A do G), pri vodstvenih delavcih pa 4-stopenjska lestvica (od C do F), in sicer zato, ker imajo vodje večjo možnost napredovanja med del. mesti;

2. in 3. kolona prikazujeta ustrezne nazive;

4. kolona prikazuje staž, ki je po-

treben za prehod iz nižje v višjo stopnjo.

Ostale kolone prikazujejo povezanost lestvice napredovanja z lestvico nagrajevanja. Ob tem je treba nujno poudariti, da so kategorije, ki se javljajo v okviru napredovanja znotraj del. mesta, kategorije na osebo in nikakor ne kategorije kot izključen odraz vrednosti del. mesta.

ZAHTEVANA IN DEJANSKA IZOBRAZBA NA DELOVNEM MESTU

Dosedanje razprave o sistemu napredovanja so pokazale, da naj se upošteva dejanska, ne pa zahtevana izobrazba na del. mestu. To bi bil obenem dodaten impulz oz. stimulacija za vse ostale, da si zahtevano izobrazbo čimprej pridobijo, kar je tudi v skladu z družbenim dogovorom o osnovah kadrovske politike v občini Jesenice (Glej Železar, 14. sept. 1973):

ORGANIZACIJA SISTEMA NAPREDOVANJA

V zvezi z napredovanjem višje in visokošolskega kadra se je izoblikovalo stališče, da bi ga praktično organizirali takole:

1. Vsak posameznik naj bo natančno informiran o sistemu in sam napiše vlogo, ki pride preko njegovega vodje do strokovne komisije.

2. Posebna strokovna komisija za napredovanje pregleda in pretehta vsako vlogo posebej in poda svoje mnenje.

3. Dokončen sklep o napredovanju pa je v izključni pravici samoupravnih organov — odborov za kadre pri TOZD in OZD skupne službe.

ZAKLJUČEK

Naš namen v prihodnosti je, da bo vsakdo v Železarni bolj natančno seznanjen s svojimi možnostmi dela in napredovanja. Novosprejetemu delavcu bomo na primer ob uveljavitvi sistema napredovanja dovolj jasno povedali in mu pokazali, kaj lahko pričakuje, kakšna je njegova perspektiva in kaj bo seveda z delom moral vložiti, da pot napredovanja izpolni. Praviloma naj bi se z uvedbo napredovanja rešili mučnih situacij, ko precjé sicer zelo uspešnih delavcev zaradi objektivnih okoliščin ni moglo napredovati med delovnimi mesti, in so bili tako dobesedno »zabetonirani« ali »zakovani«, kakor je nekdo povedal na sedanjih razpravah.

Zasnovo sistema napredovanja smo nekoliko širše razgrnili zato, da bi čim večji krog železarjev o njem razmišljal in razpravljal, saj je doslej izdelal le za višje in visokošolski kader. Vendar pa je treba pripomniti, da se je ob dokaj dolgotrajnem delu razčistilo mnogo nejasnosti in da so že postavljeni osnovni temelji, ki jih bomo z določenim prilagajanjem lahko vgradili v celoten sistem, veljaven za vse zaposlene v Železarni.

Franc Belčič, dipl. psih.
Janez Tušar, dipl. psih.

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

s kisikom večje količine rjavo-rdečega dima, ki se dviga iz peči in se širi po hali ter navzven skozi ostreže. Pri električnih pečeh je montirana zahtevna in draga čistilna naprava. Toda učinkovitost te naprave ni zadovoljiva in le delno zmanjšuje onesnaženost. Pri električnih pečeh je zelo težko doseči popolno odstranjevanje prahu iz dima zaradi težkega zajemanja dimnih plinov. Zato imajo tudi druge železarne s tem zelo veliko težavo. Naprave, za katere smo že dobili ponudbo, ne zagotavljajo dovolj učinkovitega čiščenja.

V valjarnah je v splošnem problem onesnaženja v dovoljenih mejah. Seveda pa v teh obratih kurimo z mazutom, ki ima večjo vsebnost žvepla, zato je koncentracija žveplovega dioksida na tem območju še zaznavna.

Problemi slabe atmosfere, predvsem v hali, so še v lužilnicah v predelovalnih obratih in na Javorniku. V teh obratih so bila vložena znatna sredstva za reševanje tega problema, vendar učinek ni še popolnoma zadovoljiv, saj se naprave tudi zelo hitro kvarijo.

V žarilnici predelovalnih obratov pa se je stanje bistveno izboljšalo, ker smo prešli iz uporabe zaščitnega plina na bazi ogljikovega monoksida na zaščitni plin mešanice vodika in dušika.

Kot že rečeno je glavni povzročitelj onesnaženja zraka v tovarni in izven nje: žveplo v gorivu — mazutu. Tudi zato je interes Železarne poleg drugih prednosti, da bi dobili zemeljski plin. Zamenjava mazuta z naravnim plinom je eden izmed bistvenih pogojev za zmanjšanje onesnaženosti ozračja, ker naravni plin ne vsebuje žvepla ter ne tvori prahu in saj v dimu.

Pri vseh novih napravah, ki jih uvajamo v Železarni, so montirane tudi čistilne naprave, ki zajemajo velik del investicijskih stroškov.

Dodatni razpis za gradbena posojila

Na podlagi sklepa tovarniške konference osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice z dne 7. XII. 1973, je odbor za delovne in življenjske pogoje na svoji seji, dne 31. januarja, sprejel sklep, da se razpiše dodatni razpis za odobritev gradbenega posojila. V tej zvezi objavlja kadrovski sektor — oddelek za družbeni standard naslednji

RAZPIS

za odobritev gradbenih posojil za gradnjo individualnih stanovanjskih hiš. Razpisni pogoji, na podlagi katerih se lahko prijavi zainteresirani, so naslednji:

1. Na dodatni razpis za odobritev gradbenega posojila se lahko prijavi tisti zainteresirani, kjer sta oba zakonca, odnosno drugi družinski člani v delovnem razmerju z železarno Jesenice, ne glede na to, če jim je bilo v preteklosti že odobreno gradbeno posojilo. Pogoji, da se lahko prijavi drugi zakonec ali član družine je, da je le-ta najmanj leto dni zaposlen v Železarni;

2. Možnost prijave na dodatni razpis imajo le tisti zakonci ali družinski člani, katerim še ni bilo odobreno gradbeno posojilo, oziroma, če zakonca ali družinski člani niso dosegli postavljenega limita določenega za posameznega prosilca;

3. Družinski člani ali zakonci, ki mu je bilo odobreno gradbeno posojilo v drugi delovni organizaciji, trenutno pa je v delovnem razmerju z železarno, nima pravice prijave na razpis;

4. Na osnovi odloka SOB Jesenice z dne 28. XII. 1973 o določitvi stanovanjskega standarda, se lahko v smislu 1. točke objavljenega razpisa prijavi le tisti upravičenci, ki še ne dosegaajo normativov standardnega stanovanja v njihovi lasti.

NORMATIV STANDARDNEGA STANOVANJA

Označba stan. enote	G	1S	1S + K	2S	2S + K	3S	3S + K	4S	4S + K
Število ležišč	1-2	2	2-3	3	4	5	6	6	7
Minimalna površina stanovanjske enote	26	35,5	46,5	51,5	60,5	68	76	81	91,5 m ²
Maksimalna površina standardnega stan.	29	40	50	56	68	75	83	90	100 m ²

LEGENDA: G = garsonjera, 1S = enosobno stanovanje, 1S + K = enosobno stanovanje + kabinet, 2S = dvosobno stanovanje, 2S + K = dvosobno stanovanje + kabinet, 3S = trosobno stanovanje, 3S + K = trosobno stanovanje + kabinet, 4S = štirisobno stanovanje, 4S + K = štirisobno stanovanje + kabinet.

5. Ostali razpisni pogoji za odobritev gradbenega posojila ostanejo neizpremenjeni in so taki, kot so bili objavljeni v razpisu z dne 16. XI. 1973;

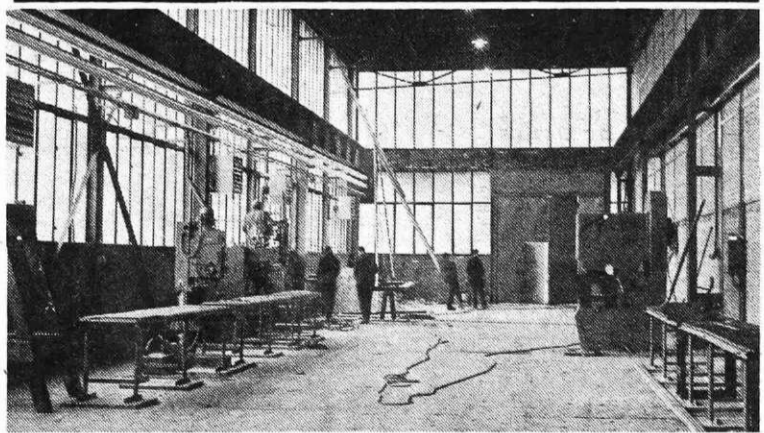
6. Vsi zainteresirani, ki izpolnjujejo pogoje tega razpisa, naj svoje prijave oddajo na oddelku za družbeni standard (referent za stanovanja) od 11. do 25. februarja 1974, vsak dan od 7. ure do 10. ure. (Prijave za razpis se dvignejo na oddelku za družbeni standard);

7. Prijave prosilcev, ki ne bodo prispjele v razpisnem roku, ne bomo upoštevali. Seznam prosilcev, ki jim bo odobreno gradbeno posojilo, bo objavljen v glasilu Železar.

Proizvodnja jugoslovanskih železarn v letu 1973

V letu 1973 so jugoslovanske železarne proizvedle naslednje količine surovega jekla (kot primerjava je navedena tudi proizvodnja v letu 1972):

Železarna	Proizv. 1973 tone	Proizv. 1972 tone	Index 73/72, %
SM jeklo			
Zenica	979.960	977.911	100,2
Niškić	44.606	44.452	100,3
Sisak	244.611	258.124	94,8
Jesenice	315.848	309.075	102,2
Štore	32.331	35.684	90,6
Smederevo	100.681	96.810	104,0
Skupaj:	1.718.037	1.722.056	99,8
Elektro jeklo			
Zenica	22.250	23.586	94,3
Ilijaš	2.939	1.408	208,7
Niškić	97.968	96.998	101,0
Sisak	59.611	59.147	100,8
Skopje	71.762		
Jesenice	154.084	162.006	95,1
Ravne	189.062	177.328	106,6
Štore	4.161		
Smederevo	6.949	7.090	98,0
Skupaj:	608.786	527.563	115,4
LD jeklo			
Skopje	295.808	251.343	117,7
Skupna proizvodnja:	2.622.631	2.500.962	104,9

Prilava nove hale za proizvodnjo kovinskih vrtnih podbojev

Večje težave so pri starih napravah, kjer zastarela tehnologija ne dopušča vključitev enostavnih in učinkovitih čistilnih naprav. Poleg tega nimajo dolge življenjske dobe in zato je najbrž nesmotrno vlagati velika finančna sredstva za kratkotrajno reševanje problema.

Metalurški inštitut v Ljubljani je v sodelovanju s predstavniki železarn in tudi naših strokovnjakov

	prašni delci		žveplov dioksid	
	maks.	sred.	maks.	sred.
Zel. Jesenice	163	62	261	84
Zel. Ravne	189	66	376	124
Zel. Štore	400	94	481	179
Tovarna Ruše	2115	765	117	35
Rudnik Idrija	68	29	147	72

dipl. inž. Štefan Nemeč

Napori in dosežki Železarne pri zmanjševanju onesnaženosti ozračja na Jesenicah

(Nadaljevanje s 1. strani)

Z izboljšanjem tehnologije v proizvodnji in s preusmeritvijo na uporabo čistejših goriv, smo na tem področju dosegli v Železarni pomemben napredek. Izjema je le uvedba kisikovega postopka pri forsirani proizvodnji jekla, kjer nastajajo večje količine rdečega dima.

V zadnjih desetih letih smo na vseh kurilnih agregatih popolnoma uklinili uporabo generatorskega plina in s tem tudi plinske generatorje. S tem se je močno zmanjšala onesnaženost delovnega okolja, predvsem v halah valjarn na Javorniku in na Jesenicah. Delovni pogoji so se precej izboljšali, saj v halah ni več čutiti ostrega in zadušljivega žveplovega dioksida in omotičnega ogljikovega monoksida, smrdljivih katraskih par in prašnega dima. Tudi zunanja onesnaženost se je zmanjšala, saj kljub večjemu obsegu proizvodnje in večji porabi goriv beležimo, da se je količina škodljivega žveplovega dioksida, ki ga bruhajo tovarniški dimniki v atmosfero, zmanjšala kar trikratno. Tudi količina prahu in saj v dimu iz dimnikov se je z izjemo v jeklarnah precej zmanjšala.

Največ smo v tem pogledu napravili v plavžarskih obratih. S posta-

vitvijo nove aglomeracije in z učinkovitimi čistilnimi napravami za dimne pline in na glavnih izvorih zapraševanja kot so presipna mesta, drobilci in mlini za rudo, se je zmanjšala delovnega in širšega okolja občutno zmanjšala. Tako ni primerjave s staro aglomeracijo in pražilnimi pečmi, ko so se obratovale. Tudi na samih plavžih se je z boljšim gospodarjenjem, urejevanjem plinskih čistilcev in plinskih sveč na plavžu, izguba plavžnega plina precej zmanjšala. S tem so se zmanjšale tudi količine prahu in strupenega ogljikovega monoksida v ozračju. Zaznava se ga le, če so motnje na plavžu, ali večja okvara na plinskih čistilcih.

Tudi v martinarni so se pogoji bistveno izboljšali od takrat, ko so uporabljali generatorski plin, poleg tega pa je z ureditvijo livne jame in z vlivanjem večjih blokov, onesnaženost bistveno zmanjšana. Toda z intenzifikacijo talilnega procesa s kisikom, se je povečala količina rdečega dima, ki se razvija na širše območje. Čistilne naprave za te dimnike bi bile izredno drage, ki pa še ne jamčijo učinkovitega čiščenja. Ker se predvidevajo drugi postopki v proizvodnji jekla, bi bilo vlaganje v tako drage čistilne naprave nesmotrno.

V elektro jeklarni nastajajo pri taljenju vložka in žilavenju taline

(Nadaljevanje s 15. strani)

stoletju. Prav ob teh predelavah pa je nastalo nekaj zelo kvalitetnih detajlov, tako rezljani okrasni na nosilnih stropnjakih (rozete, letnice), rezljani leseni okvirji nad vrati v štiblu, kovane mreže na kvadratnih okencih v lesenem nadstropju, štukirani okrasni na oboku v kamri ter polkrožen kamnit portal iz zelenega kamna z volutastim sklepnikom, delo Kocjančičeve kamnoseške delavnice na Črnicu (kamen je bil lomljen v peraškem kamnolomu). Morda so iz tega obdobja tudi siluetno rezljani leseni balustri na ganku in rezljani stebriči.

Kranjske gore, da bo ta center živel in obenem postal mesto, kjer bi se čuvala in bila vsem na razpolago kulturna dediščina Doline?

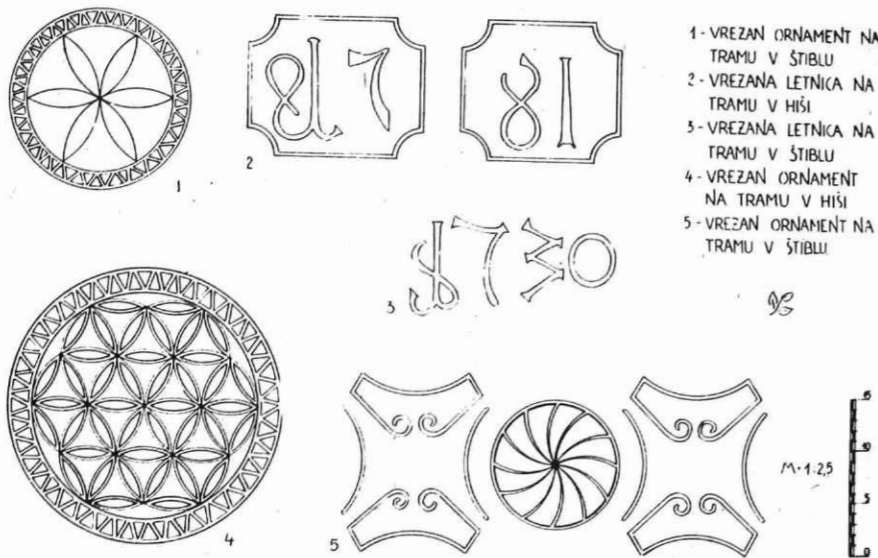
Brez dvoma je položaj stavbe v sredi turističnega naselja kot nalašč izbran za ta namen. V Kranjski gori tudi drugače ni nekega objekta, ki bi turistom pa tudi domačinom služil v podobne kulturne namene, z novo obvoznico pa je še olajšan tudi dostop do stavbe, ki je ob sami cesti. S strogo kontrolirano sanacijo stavbe, ki ima močno dotrajano le strešno konstrukcijo, bi morali najprej obnoviti arhitekturo —

letje). Ko bi se obiskovalec tako vživel v drugo okolje, bi ga mimo črne kuhinje in zidanih stopnic na dvorišču popeljali v kletne prostore. V kleti, ki bi morala biti temuprimerno preurejena (izolacija, tal, instalacija itd.) bi lahko na 120 kv. m razpoložljivega prostora ali 135 kv. m prostih stenskih površin uredili razstavne prostore, kjer bi lahko bodisi z bolj ali manj stalnimi bodisi z občasnimi razstavami prikazali Dolino kot posebno geografsko in kulturno celoto. Prostori bi morali biti prirejani tako, da bi na preprost način omogočali menjavo razstavljenega gradiva. Preostane nam še zelo veliko gospodarsko poslopje. Tudi to ima (obenem z izpričano starostjo!) posebne prostorske likovne kvalitete kot sestavni del domačije. Prostori v pritličju so slabše zidani in neprimernih dimenzij, zato bi jih morda uporabili kot potrebne stranske prostore (depoje, sanitarije itd.), zgornji sicer v celoti leseni del pa po dimenzijah odgovarja kar manjši dvorani (okrog 130 kv. m); res bi ga bilo mogoče — tokrat seveda z nekoliko večjimi posegi — preurediti v javni prostor, kjer bi bile manjše prireditve: predavanja, koncerti ipd. ali različne občasne razstave (če bi se odločili za stalno zbirko v kleti).

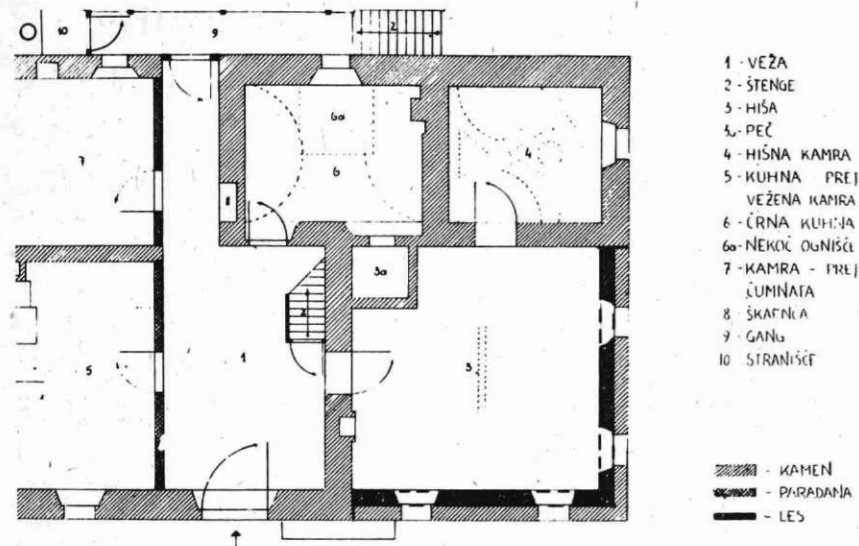
S tako ureditvijo bi dobila Kranjska gora resnično nov in potreben kulturni center, ki bi poleg svoje osnovne naloge ohranitve enega najdragocenejših spomenikov ljudske ustvarjalnosti v tem kraju opravljal tudi nalogo vzdrževanja določene kulturne nivoja v Kranjski gori — tako za domačine kot za številne tujce. Zgledna ohranitev kulturnega spomenika, ki ga podpira tudi širša slovenska javnost (s pripravljenostjo za sofinanciranje), pa bi morda le premaknila nekaj tiste miselnosti, ki meni, da je važna le gola ekonomska upravičenost in ki za to dostikrat povsem po nepotrebnem troši veliko denarja; da bi spoznala, da so podobne naložbe vsekakor potrebne in da se obrestujejo dalj časa in v različnih oblikah. Morda bo tako mogoče ohraniti še kakšen spomenik, ki priča o življenju in ustvarjanju naših ljudi v preteklosti, morda bo mogoče ohraniti vsaj še del kvalitetne kulturne pokrajine, ki ji je naš človek dal svoj pečat in ki ga hočemo danes za svako ceno izbrisati kot da se ga sramujemo.

PETER FISTER
dipl. ing. arh.

- 1 - VREZAN ORNAMENT NA TRAMU V ŠTIBLU
- 2 - VREZANA LETNICA NA TRAMU V HIŠI
- 3 - VREZANA LETNICA NA TRAMU V ŠTIBLU
- 4 - VREZAN ORNAMENT NA TRAMU V HIŠI
- 5 - VREZAN ORNAMENT NA TRAMU V ŠTIBLU

Vrezani krasilni detajli na lesenih stropovih iz časa baročne predelave (risba SEM v Ljubljani)

Tloris pritličja Liznekove hiše; temnejše so označeni prezidani deli zidov (prej leseni)

Od tega časa se razen oken v pritličju in nove stene v veži ter stranskega vhoda ni na stavbi nič spremenilo. Če k stanovanjski stavbi prištejemo še značilno veliko gospodarsko poslopje, datirano z letnico 1796, ki je razen pritličnega dela v celoti leseno ter sorazmerno dobro ohranjeno, nam postane jasno, zakaj je bila izbrana prav Liznekova domačija za objekt, ki je ne samo vreden posebne pozornosti (uvrščen je med najpomembnejše spomenike ljudske arhitekture v Sloveniji!) temveč dragocen tudi v Kranjski gori kot priča izgubljenih kvalitet.

V zadnjih desetletjih doživlja stavba svoja najtežja leta. Zaradi zelo slabega vzdrževanja strehe (ostrešje je bilo nekajkrat prežagano, srednji štibl, na katerem je slonelo, je bil razžagan v drva, kritina ni bila obnovljena in pušča), spodnjih prostorov (v hiši je mizarska delavnica, črna kuhinja razpada) in delno tudi gospodarskega poslopja, kjer je bil odstranjen ves južni opaz, se vsak dan veča nevarnost, da bo tako kvaliteten spomenik ustvarjalnosti našega človeka izgubljen. Dejstvo, da lastniki niso več pripravljeni stanovati v taki stavbi, ki danes res že težko odgovarja zahtevam normalnega stanovanja in je zato tudi ne vzdržujejo več, pa to nevarnost še stopnjuje.

Ob iskanju načina rešitve se je porodila zamisel, da bi stavbo odkupili in jo prezentirali kot resničen spomenik ljudske arhitekture, obenem pa bi v njenih prostorih združili in prikazali prav tiste kvalitete, za katere smo ugotovili v začetku, da izginjajo. Gorenjski muzej, ki načrtno etnološko raziskuje vse področje Zgornjesavske doline in ki je že pripravil razstavo dela svojih ugotovitev (Kmečka naselja in arhitektura v Dolini, pripravila kustos A. Novak), bi lahko posredoval svoj material, ki bi sicer po enkratni uporabi obležal v depojih. Kakšne so torej možnosti, da nastane v Liznekovi hiši nek poseben kulturni center

na podoben način, kot je bila obnovljena Finžgarjeva hiša v Doslovčah ali Prešernova v Vrbi, obenem bi sanirali tudi gospodarsko poslopje. Tako bi dobili čist spomenik ljudskega stavbarstva, pri obnovi pa bi bilo seveda potrebno nekatere dele, predvsem v notranjosti rekonstruirati, da bi spomeniku vrnili vso izvirnost (predelava kamre in čumnate, peč v hiši itd.). V teh prostorih in morda delno v obeh v nadstropnih štiblih bi bilo potem treba s pravilno izbrano opremo predstaviti življenjski prostor preteklega časa (18. do 19. sto-

KDO IZ MENE POJE:
LJUDJE, LJUDJE, LJUDJE...

LISTI

Uredil kulturno-umetniški klub TONE ČUFAR

Številka 15/IV

Jesenice, februar 1974

Prešeren v krogu domačih v Vrbi — naslikal pok. Lojze Višner

*O Vrba, srečna, draga vas domača,
kjer hiša mojega stoji očeta;
da b' uka žeja me iz tvoj'ga sveta
speljala ne bila, golj'fiva kača!*

*Ne vedel bi, kako se v strup prebráča
vse, kar srcé si sladkega obeta;
mi ne bilá bi véra v sébe vzeta,
ne bil viharjev nótranjih b' igrača!*

*Zvestó srcé in delavno ročico
za 'doto, ki je nima miljonarka,
bi bil dobil z izvóljeno devtico;*

*mi mirno plavala bi moja barka;
pred ognjem dom, pred točo mi pšenico
bi bližnji sosed vároval — svet Marka.*

France Šušteršič

Stari Prešeren

»Starega Prešerna« sem našel na podstrešju gradiča v Bukovici pri Babnem polju. Bilo je takole:

V gradiču, ki smo mu rekli grad, je bil po nemški ofenzivi l. 1943 sedež notranjskega okrožja, tu so bila tudi razna skladišča, menda za partizanske bolnišnice v snežniškem pogorju. V največji sobi je delal okrožni sekretar KPS in OF Lojze Mlakar, tu so se sestajali Jože Tkavec, Andrej Janežič, Karel Grabeljšek, Cene Kranjc, Julka, Ivanka, Marta in drugi notranjski aktivisti in aktivistke. Takrat je bila huda zima, vse naokrog se je isknila debela snežna odeja. Po gazez so prihajali kurirji, odlagali so iz nahrbtnikov partizansko »literaturo«, se malo pogreli,

povedali kakšno mastno in jo spet mahnili kdove kam. Včasih se je ustavila v gradu tudi kakšna prezebla skupina s Primorskega, ki je pripeljala čez hribe in doline na območju bivše meje med Italijo in Jugoslavijo. Izmed tovarišev s Primorskega se najbolj spominjam pokojnega Jožeta Srebrniča, ki je potoval v Belo krajino. Bil je živahen mož s koničasto bradico, na hrbtu je nosil okrogel nahrbtnik, na rami pa kratko italijansko puško; vsi smo ga radovedno ogledovali, zakaj človek njegovih let je bil med partizani že redkost. Po letih in po zunanosti mu je bil še najbližji partizan Janez Razdrih-Gozdar, ki je tedaj opravljal službo okrožnega kurirja, intendanta in kdove kaj še.

Takrat sem se največkrat družil s Francem Mlakarjem-Gerikom, ki je imel na skrbi okrogno »stehniko« in kolportajo. Bil sem njegov pomočnik in sem imel zato na voljo veliko partizanskega čtiva, močno pa sem pogrešal knjig slovenskih pisateljev in pesnikov, saj sem moral živeti brez njih že več ko poldrugo leto. Čas od konca julija 1942 do kapitulacije Italije sem namreč preživel v internaciji na Rabu, kjer so bile v surovem boju za obstanek slovenske knjige le še bežne sanje, neka daljna minulost in medlo, komaj še tleče upanje.

Nekega dne me je sla po tiskani besedi zanesla na podstrešje gradu. Ko sem se v temnem prostoru malo razgledal, se je izluščil pred menoj zajeten kup knjig. Planil sem k njim kakor žejen popotnik k studencu, začel po njih brskati, jih preobračati, iskati... Nenadoma obstanem kot vkopan in globok vzdih se mi izvije iz prsi: iz kupa prašnih knjig se mi je prikazal »stari Prešeren« — v rjavo platno

vezana, že precej oguljena izdaja Prešernovih poezij iz leta 1900, ki jo je uredil skriptor Luka Pintar, ilustriral pa romantični Karpellus. To, za tedanje čase luksuzno izdajo sem včasih videl v neki ljubljanski knjižnici kot redkost in spoštljivo listal po nji — zdaj pa jo najdem na podstrešju zakotnega gradu, med ropotijo, ki jo obiskujejo kvečjemu miši in podgane... Stari Prešeren, moj dragi znanec! Kako sem za bodočo žico pogrešal njegove poezije, kako sem si jih želel med ofenzivo in sanjaril pod smreko o svobodi, pravici in enakopravnosti, ki je o njih pesnik z nenadkriljivo izrazno močjo spregovoril v Zdravljici! Mnogo njegovih pesmi sem znal na pamet — na mitingih smo recitirali Zdravljico in Pesem o železni cesti — precej pa sem jih že pozabil... in zdaj bom vse to spet podživel in se napajal iz Hipokreninega studenca...

Nisem si mogel kaj, da ne bi »starega Prešerna« stisnil pod suknjic in ga odnesel s podstrešja. Spravil sem ga v torbo kot dragocenost, ki naj bi mi krajšala čas in me tolažila v hudih urah.

»Starega Prešerna« sem imel v torbi, ko smo se premikali v Loško dolino, jemal sem ga v roke, kadar sem bil sam, in če ga nisem utegnul brati, sem gledal vsaj slike in vinjete v njem, med katerimi sta mi bili najbolj všeč tista pri Nezakonski materi in tista pri Mornarju, ni mi pa ugajala tista ob koncu Krsta pri Savici. Kako si mogel naslikati tako klavnega Črtomira, dragi Karpellus? Malo si le pretiraval, ko si se ravnal po verzih:
*Premagan pri Bohinjskem sam jezери
stoji naslonjen na svoj meč krvavi,
z očmi valov globoki brezen meri,
strašne mu misli rajijo po glavi...*

(Nadaljevanje na 2. strani)

V 15. številki LISTOV
sodelujejo:

Bertolt Brecht (prevod M. Klinar), Emil Cesar, Valentin Cundrič, Marjan Čufar, Peter Fister, Benjamin Gracer, Tomaž Iskra, Ivan Jan, Miha Klinar, Andrej Kokot, Dominik Majetič, Marija Mencinger, Anton Mežan, Tone Svetina, Črtomir Šinkovec in Franc Šušteršič.
Likovni prispevek: Janko Korošec in Tone Tomazin, člana likovnega kluba DOLIK.

Stari Prešeren

(Nadaljevanje s 1. strani)

Toda naš Črtomir ne sme obupati in se sprjazniti z jarmom, pa naj bi bil ta jarem kakršnekoli oblike in barve, zakaj ... manj strašna noč je v črne zemlje krili kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi!

Tako sem doživljal Prešerna in z njim našo stvarnost od pesmi do pesmi ter se naposled kratkočasil z Nuno in kanarčkom, s Svetim Senanom, Zarjavelo devico, Smarno goro, Nebeško procesijo, Ljubezni tiranijo in drugimi pesnitvami pod poglavjem Dostavek, ki ima na koncu čudovito Parizino — to sem prebral spomladi, ko ... zamahnjeno uho je v sap prijetni šum in v bližnji stap.

Po malem pa mi je začelo kakor nadležen črv kljuvati v glavi vprašanje, ali je prav, da sem vzel »starega Prešerna« iz kupa na podstrešju in ga spravil v svojo partizansko torbo. Morda pride kdo po vojni ponj, da bi ga z drugimi knjigami vred odnesel na primernejše mesto? Ni mi bilo znano, čigav je gradič v Bukovici, a vendar je začel v meni dozorevati sklep, da bom »starega Prešerna« nesel tja, kjer sem ga vzel.

Bilo je lepo sončno jutro na začetku poletja, ko sem jo mahnil s svojim tovarišem proti Babnemu polju. Šla sva po bližnji čez prijazno, zatišno planoto, kjer se stika vasica Babna polica. Te vasice pa tedaj pravzaprav ni bilo, ker so jo italijanski okupatorji poleti 1942 požgali, ljudi pa odgnali na Rab. Vse je bilo mrtvo in tiho, še mačka nisi nikjer videl, le cerkvice svetega Antona je ostala taka, kot je bila zmeraj.

Na pobočju kópastega hriba, kjer se svet prelomi proti pusti goljavi, sva se odpočila in pogled nama je splaval proti Bukovici. Toda glej — ali je tam Bukovica in njen grad ali ni? Bukovica je, grad se pa ne vidi. Kaj ni skrit med drevjem? Seveda je, ampak malo bi se pa le moral svetlikati izza vejevja. Nekam črno je tisto drevje in ... kot bi se izza njega rahlo kadilo. Kaj se je zgodilo?

Ko sva šla naprej po kolovozni poti, sva zvedela od nekega kurirja, da je grad pogorel. Kako? Včeraj se je pritihtapila skozi snežniške gozdove močna diverzantska skupina Nemcev. Njihov cilj je bil prav gradič v Bukovici: jurišali so nanj, ga zažgali in se nato vrnili, od koder so prišli.

Torej tako, dragi »stari Prešeren«. Pravzaprav sem te rešil, ker bi drugače plameni požrli tudi tebe. Ampak zdaj te ne morem več nesti tja, kjer sem te vzel.

»Stari Prešeren« je tako ostal pri meni, v moji torbi ... dokler se ni zgodilo nekaj nepričakovanega.

V novembru 1944 sem predaval na upravno-političnem tečaju v prostorih parne žage na Marofu, kakšnih pet minut od Starega trga. Prav med mojim predavanjem je pretrgal tišino bobneč mitralješki rafal. Bilo je, kot bi sovražnik napadel prav naš tečaj, zato smo vsi planili proti vratom in ven, da bi se rešili. Z drugimi vred sem stekel proti Pudobu, proti potoku Obrhu in čez most — tam je bilo najhuje, krogle so žvižgale, sikalo je in hreščalo, da nikoli tega ...

V zavetju pudobskih vrtov sem se oddahnil. Bil sem cel, puško sem še vedno nosil na rami — nisem pa imel torbe, kjer je med zvezki in partizanskim čtivom tičal »stari Prešeren«. Ob nepričakovanem belogardističnem napadu sem v naglici pozabil nanj.

Cez nekaj dni sem zvedel, da je belogardistično enoto, ki je takrat vdrla v Stari trg in zagrešila nekaj gnusnih zločinov, vodil moj gimnazijski sošolec. In bolj kot kdajkoli so me tedaj prevzeli Prešernovi verzi:

Slovenec že mori Slovenca brata — kako strašna slepota je človeka!

Bertold Brecht

Kantata ob Leninovi smrti

1
Ko je Lenin umrl,
je pripovedoval
(tako pravijo)
neki vojak mrliške straže
svojim tovarišem:
Nisem mogel verjeti.
Sel sem k odru,
kjer je ležal
in mu kriknil v uho:
Ilič, izkoriščevalci
prihajajo!
Ni se zganil
in zdaj vem, da je
izdihnil.

2
Če dobnik odhaja,
kaj naj bi ga zadržalo?
Recite mu, čemu ga
potrebujete.
To ga bo zadržalo.

3
Kaj bi moglo zadržati
Lenina?

4
Vojak je mislil:
Če bo slišal,
da prihajajo
izkoriščevalci,
se bo dvignil,
četu bi ležal
bolan.
Mogoče bi prišepal
z bergljami.
Mogoče bi se pustil
prinesiti. Toda
vstal bi in se bojeval
proti izkoriščevalcem.

5
Vojak je namreč vedel,
da se Lenin
je vse življenje
proti izkoriščevalcem
neizprosno bil.

6
In ko mu je vojak
pomagal z jurišem
zavzeti Zimski dvorec,
se napotiti hotel je
domov, ker so doma
delili polja
zemljiškega gospoda.
Pa mu je rekel
takrat Lenin:
Ostani!

Se so
izkoriščevalci tu,
in dokler izrabljanju
ne pride konec,
se treba je boriti
proti njim.
Dokler si živ,
se proti njim
boš bil.

7
Slabiči se ne bore. Močnejši
se uro dolgo bore.
Se bolj pogumni
se leta bore. Toda
najbolj pogumni, dokler žive.
In ti
so nepogrešljivi.

8
(Hvalnica revolucionarja)

Če narašča nasilje,
mnogi izgube
pogum.
Toda njegov pogum
se krepi.

On organizira boj
za mezdne groše,
za vodeni čaj
in za dela čast
in oblast.

Vpraša lastnino:
Od kod si, od kod?
Vpraša nazore:
Komu služite vi?

Kjer drugi molče,
tam spregovori.
In kjer
nasilje
žezlo drži
in kjer
o usodi govore,
bo vse
po imenu
imenoval.

K mizi,
kamor sede,
nezadovoljstvo
prisede z njim,
jed se poslabša
in zborovalnica
se zazdi pretesna
za shod.

Kamor ga preženejo,
tja
prihaja upor
in od koder
so ga pregnali,
ostane
za njim nemir.

9
Tedaj, ko je Lenin
umrl in ga ni več
bilo,
je bil boj izbojevan,
toda dežela je bila
pepel.
Množice
so uzkliknile,
pot pa
bila je v temi.
Ko je Lenin umrl,
so vojaki
posedli
na občestne kamne
in jokali
in delavci
so bežali od strojev
in stiskali pesti.

10
Ko je Lenin odšel,
je bilo,
kot da bi listom
reklo drvo:
odhajam.

11
Od takrat je minilo
petnajst let.
Šestina zemlje
je osvobojena
izrabljanja
človeka po človeku.
Na klic:
Prihajajo izkoriščevalci,
se množice
poženejo navzgor,
vselej znova
pripravljeni
na boj.

12
Lenin
je shranjen
v neizmernem srcu
delavskega razreda.
Bil je naš učitelj,
z nami se je bil.
V srcu našega razreda
je Lenin živ.
(1934)

(Prevod M. Klinar) 2

Peter Fister

Liznekova hiša v Kranjski gori - kulturni spomenik

Liznekova hiša v Kranjski gori 74 (posnetek iz leta 1965)

Zaradi posebnih geografskih in zgodovinskih prilik je bilo do nedavna področje Gornjesavske doline pri nas eno tistih, ki je še v veliki meri ohranilo nepokvarjeno podobo stoletnega sodelovanja človeka z naravo; naselja in posamezne arhitekture v njej so bili stopljeni z impresivnim okoljem ene najlepših gorskih dolin. Stoletja, v katerih so nastajala v sicer kasno poseljeni gozdni pokrajini (predvsem v 13. in 14. stol.) na zemljo, prevozništvu ali fužinarstvu vezana naselja, so vedno spoštovala predvsem močan vpliv narave same in so delno zaradi ohranjanja dragocenih obdelovalnih površin, delno zaradi prirojene čuta za okolje, v oblikah (gruč) in materialih (les, bel zid) skušala vse človekove posege podrežati prostoru.

Tako smo danes podedovali Dolino, ki ni samo likovno dragocena, temveč tudi predel, kjer nam je do nedavna ostalo neokrnjeno izročilo ustvarjanja in življenja našega človeka v preteklih obdobjih. Te kvalitete so spoznali že koncem preteklega stoletja, še bolj pa v zadnjem času in na njih pričeli graditi naprej rekreativni,

danes pa že bolj in bolj ekonomsko usmerjeni turistični kompleksi, ki pa počasi izgubljajo tiste osnove, iz katerih se je pravzaprav razvil. Brez potrebnega spoštovanja do naše kulturne zgodovine in kulturne krajine preraščajo nova naselja stare, obiskovalec Doline marsikje že zaman išče tiste kvalitete, zaradi katerih je nekoč postala znana.

Raziskave v zadnjih letih so pokazale, kako hitro izginjajo prav vsi primerki odlične ljudske arhitekture, da o naseljih kot celotah niti ne govorimo. Kranjska gora, ki je danes postala v tej preobrazbi vodilna, je doživela tudi največje spremembe in od velikega števila res kvalitetnih arhitektur je ostalo le še nekaj osamljenih primerkov, ki so najbrž vsi po vrsti zapisani propadu. Zaradi takih ugotovitev in zaradi ogroženosti se je že pred leti (1965) pojavila ideja o zaščiti vsaj posameznih spomenikov, ki bi jih seveda primerno vključili v sedanje funkcije naselja. Kot eden najkvalitetnejših in najprimernejših je Liznekova hiša v samem središču Kranjske gore (št. 74), bogata po svoji arhitekturi in pomembna po svojem arhitektonskem razvoju.

Zaradi posebnih geografskih in zgodovinskih prilik je bilo do nedavna področje Gornjesavske doline pri nas eno tistih, ki je še v veliki meri ohranilo nepokvarjeno podobo stoletnega sodelovanja človeka z naravo; naselja in posamezne arhitekture v njej so bili stopljeni z impresivnim okoljem ene najlepših gorskih dolin. Stoletja, v katerih so nastajala v sicer kasno poseljeni gozdni pokrajini (predvsem v 13. in 14. stol.) na zemljo, prevozništvu ali fužinarstvu vezana naselja, so vedno spoštovala predvsem močan vpliv narave same in so delno zaradi ohranjanja dragocenih obdelovalnih površin, delno zaradi prirojene čuta za okolje, v oblikah (gruč) in materialih (les, bel zid) skušala vse človekove posege podrežati prostoru.

in novi kulturni center

Liznekova hiša je bila bogata gruntarska domačija, nekaj časa gostilna, pomembna pa je zaradi svojih izjemnih likovnih elementov. Ob raziskavi njene stavbne zgodovine se pokažejo zanimive ugotovitve predvsem pa skoraj nepokvarjena arhitektura iz 18. stoletja.

Stavba je nastala ali v začetku 18. ali pa že morda v 17. stoletju. Za datiranje imamo na razpolago dve letnici: starejšo na stropu v lesenem štiblu v nadstropju (1730) in mlajšo na stropu v »hiši« (1781). Po razporeditvi prostorov v kleti in po konstrukcijskih povezavah med zidovi je brez dvoma, da je tak razpored, kot je današnji, enak prvotnemu. Kasnejša letnica v »hiši« je torej letnica ene izmed predelav v notranjosti hiše. Ker pa je zgornji štibl z datiranim stropom povsem neodvisen od drugega, danes sicer močno poškodovanega, vendar vstavljenega konzolno nad vhodom, kot je značilno za starejše, celo poznogotske stavbe v okolici Bleda (Selo pri Bledu št. 50), je torej tudi ta najstarejši datirani prostor vdelan kasneje; kot dokaz za to je tudi konstrukcija strehe, ki je naslonjena prav na še starejši in manjši štibl nad vhodom. Sodeč po teh zaključkih in primerjajoč približen časovni razpon, potreben med obnovami hiše, lahko torej postavimo nastanek stavbe v drugo polovico 17. stoletja, ko je bila spodnja »hiša« še zagotovo lesena. Ta podatek pa je še posebej dragocen, ker na splošno velja mnenje, da se je pojavila zidana kamra poleg »hiše« šele v baroku, torej v 18. stoletju. Prav pri Liznekovi hiši je morala nastati že v 17. stoletju, čeprav je bila znotraj kasneje preoblikovana, in je tako eden najstarejših znanih primerov pri nas.

V celoti podkletena (hlev in klet), v pritličju zidana, z leseno hišo, z zidano črno kuhinjo, kamro, široko vežo in s čumnato ter »veženo« kamro (zadnja dva prostora sta služila kot kašča in bivalni prostor) ter enim lesenim štiblom nad vhodom je bila Liznekova hiša za svoj čas ena najnaprednejših arhitektur pri nas — prototip kmečke hiše, ki je ostala potem nespremenjena vse do konca 19. stoletja.

Med letom 1730 in 1781 je doživela največje spremembe: pozidali so lesene stene »hiše«, nad njo postavili drugi leseni štibl in jo — po izročilu — 1781 spremenili v gostilno, ki je prenehala delati v prejšnjem

(Dalje na zadnji strani)

skrajna. V počeh sta pustila že šestnajst klinov. Samo nekaj mu jih je še zvenketalo za pasom.

Ob težavah se je Pavle lotevala vse večja brezbriznost. Noč jo je oslabila in poznalo se ji je, da ni jedla. Težnost jo je vse bolj vlekla v globino in roke so jo vse manj ubogale. Brezbriznost se je spremenjela v otopelost. Spodbujal jo je in skušala se je potruditi. Izgubila sta občutek za čas. Postala sta redkobesedna. Vsak meter vzpona je terjal večje napore. Obdajala ju je mrtva, negibna sivina, kjer je glas odmeval kot v pozabljenih katakombah. Bilo je grozljivo in odvratno, porajal se jima je občutek, da ju je stena ujela in da se z njima igra po mili volji.

Skozi meglo je Joža zagledal razjedo in temen madež, ki je označeval vhod v votlino. »Morda bo okno,« ga je prešinilo upanje, ki se je koj spremenilo v razočaranje. Splezal je tja in našel past, s kakršnimi je posejana stena na gosto. Votlina je bila precej globoka, a tako nizka, da se v njej ni dalo sedeti. Nad njo se je dvigala črna lisa, iz katere je neprestano curjala voda. Vsaj toliko jima je koristila, da sta se lahko odžejala. Na srečo je držala od tam strašno izpostavljena polica na levo gor, k skalovju. Le-to je bilo videti kot čuden odlom z gredmi, ki so onemogočale plezanje stoji. Bila je to negotovost in seganje v neznano, z odstotkom rahlega upanja. V tem položaju je moral Joža naglo odločiti in zgrabit za rešilno bilko, zakaj moči so tudi njemu pohajale. Stoji ni šlo. Moral je posnemati plazilce. V nenaravni držji, s hrbtno ob steni, se je z rokami in nogami porival ped za pedjo naprej, dokler se ni dvignil in se znova potegnil v navpičnost. Ozka poč ga je pripeljala do mesta, kjer se je lahko vstopil in zabil klin. Oddahnil se je in si obrisal s čela pot, ki mu je zalil oči in zlepil srajco s telesom. Skozi dlani mu je tekla mokra vrvi, ki je spodaj, kjer je prečil, zaradi previsih trehujov odstopila od stene.

»Bo Pavla zmogla?« se je vprašal. Odločil se je in se pripravil na varovanje. Čez ves hrbet je čutil mrzlo vrvi. Vedel je, da je to najtežje mesto v tridnevem plezanju.

»Grem!« se mu je javila. Ped za pedjo se je pomikala vrvi naprej in dolgo časa ni bilo niti besede. Nenadoma pa je megleno puščavo presekal krik. Stisnil je vrv in že ga je močan sunek skoraj vrgel s stojišča, vendar je klin zdržal. Pavla je zdrsnila s prevesne police in zanihala prosto nad prepodom kot zagnano urno nihalo. Groza ji je ohromila moči. Vrv ji je surovo in boleče stisnila prsni koš, da je komaj lovila sapo. Roke so bile prekratke. Stena, ki se ji je zdela blizu, je bila v resnici nedosegljiva. »Takole je visel Lass,« je pomislila. »Nihče mu ni mogel pomagati... Kdove koliko časa živiš takole obešen?«

»Malo popusti!« je zakričala. Skušala se je zanihati, da bi se približala skalam. Dvajset metrov nad njo je bil Joža, ne da bi jo videl. Stiskal je mokro vrvi in kljuboval teži. Trenutno ni vedel, kaj naj stori. Ubogal jo je in nekoliko popustil. Potem se je nihaj sprostil in vrv, zataktnjena v kalni rogelj, je zdrknila še niže. Sele sedaj se je Pavla z nihanjem prikopala do roba police, jo zgrabila, zlezla nanjo in obležala na njej brez moči. Vsa se je tresla. Prijemali so jo krči, zavest pa ji je omrežil strah, ki ji je hromil voljo. To je konec njene poti in morda tudi konec življenja...

»Poskuši še enkrat!«
»Poskuši še enkrat!«
»Ne morem!«
»Moraš!«
»Nočem! Ne grem nikamor naprej!«
»Moraš! Tam boš ostala!«
»Ne morem!«

Zaman ji je prigovarjal, naj poskusi znova. Zabil je poslednji klin za spuščanje in se po vrvi spustil k njej. Obvisel je v

zraku nad meglenim prepodom. Plasti so se pretrgale in oči so zagledale svetlečo se nit potoka in snežišča, tisoč metrov globoko spodaj... Bil je v nemogočem položaju. Če ji ne uspe pritegniti vrvi, bo obvisel in kdove kako se bo prigoljufal do skal...

Minilo je nekaj časa, preden je pritegnila vrvi, da je lahko pristal poleg nje na polici.

»Zdaj pa imava hudiča!«
»Joža, ne morem. Brez moči sem.«
Razžiral ga je obup. Nič pametnega mu ni padlo na misel. Ležala je zlomljena na polici in ga gledala z velikimi žalostnimi očmi, tako kot gleda zastreljena žival zdrave, ko beže, in ostane sama. Vanjo je prodirala praznina. Dogodilo se ji je prav to, česar se je bala vse življenje. Drugega ni mogel storiti, le na nekoliko ugodnejše mesto na polici jo je spravil. Medtem ko je zabijal klin, da bi jo zavaroval in privezal k steni, je molčala in globoko soplja. Roke je imela stegnjene predse. Bile so krvave. Človeška obrežja so bila sedaj daleč, nedosegljiva kot zvezde. Vse je bilo prived, spomin. Obdajale so ju prikazni, upala sta lahko samo nase.

Ko je opravil, se je usedel k njej. Gledala ga je vprašujoče, z očitkom, kot bi mu hotela reči: »Zakaj si me spravil v ta nori steber? Ti si vedel, kaj to pomeni... Kriv si... Tu leži moje strto življenje, pa počni z njim, kar hočeš...«

Počutila sta se osamljena, kot bi pristala na površini meseca. Trdnost v njem je nezadržno razpadla. Vedel je, da mora takoj kaj početi, sicer mu bo volja zamrznila kakor njej in bosta oba umrla na polici. Znova jo je skušal bodriti, da bi poskusila. Kapljičice moče so ji polezle po obrazu...

»Joža, sam poskusi... Pusti me tu... Na ustih ti berem besede, ki jih ne moreš izreči... Sloki je vedno govoril: kadar človek pride v položaj, ko mora izbirati med svojim in tujim življenjem, se mora odločiti za svoje...« je dejala, čeprav je tudi ona večkrat ponavljala: »Skupno na vrvi, v življenje ali v smrt...«

Njene besede so se mu zdele pametne. Kaj drugega si ni znal zamisliti v tem položaju. Dejal je:

»Morda imaš prav. Izplezal bom sam in pripeljal bom reševalca.«

»Kaj pa, če padeš?« je strahoma vprašala.

»Ne boj se! Padel ne bom! Videl sem steno nad sabo. Iz največjih težav sva že,« je dejal, čeprav ni bil o tem povsem prepričan. Zato pa je dodal: »No, tudi če padem, imaš ti še vedno nekaj priložnosti, da te pridejo iskat in te izvlečejo... No, če si težko sama, sem tudi za to, da čakava oba in vpijeva na pomoč...«

»Ne! Pojdi! Vreme se obrača na dež in lahko se zgodi, da oba umreva od gladu... Saj tebe niso še nikdar spravljali iz stene... Vedno si se znal rešiti sam. Zaupam vate, da se boš tudi tokrat.«

»Dobro, če. zaupaš. Toda vedi, da bom napravil samo to, kar bova odločila sporazumno.«

»Odločila sem se, da greš, čeprav bom težko ostala sama.«

Vstal je in prebrskal oba nahrbtnika. Dal ji je ostanke hrane: nekaj skorjic kruha in sira. Vse jima je že pošlo. Vzel je kladivo in vrv.

Poslovia sta se z dolgim pogledom, ker je bilo govorjenje odveč. Gledala je za njim, kako se je zvijugal po nerodni polici, in izginil tam, kjer je bila ona omahnila. Od tam, kjer je zabil klin, je držalo v steno mnogo poti. Ni vedel, katera je živa in katera izgine v gladkih, nepreplezljivih previsih. Dolgo jih je ogledoval, preden je le ragonsko izbral. Megla je temnela in vedel je, da se ne sme zmotiti. Zaplezal se je v orjaško strmino. Roke je imel ogrebene do krvi, bil je sam, kot še nikoli. Nikogar ni, ki bi ga varoval, in nikogar, ki bi ga

potegnil za seboj, če bi omahnil... Vsa njegova svoboda je skrčena na te počni in čas mu je odmerjen do teme... Zavest se je razširila do bolečine... Kako je že dejal Jug? Da je treba zbrati vso voljo in mobilizirati zadnja vlakna moči? »Kjer je trma, je tudi volja. Za življenje se moramo neprestano boriti, tudi najboljši človek ni nikoli dovolj dober...«

Namenoma se je obrnil in se zagledal v prepad. Hotel se je napolniti s smrtnim strahom in ga spremeniti v moč. V sebi je hotel prebuditi vse, kar hoče živeti. Preganjano zver... Zastreljeno ptico, ki hoče v daljave... Ribo, ki hoče pobegniti iz gobca, polnega ostrih zob... Iz stene mu je lezel v dušo hlad mrzlega kamenja. Nehote je pomislil na smrt. Nad njim, v robovih črnega neba in v snegovih pod steno, so planjave nehanja... Če pade, ga bodo zdrobile čeljusti sten, raztrgale bodo truplo, lobanjo razbile v kosce, in če bo umrl, bo zaradi njegove trme in neumnosti umrla tudi ona. Da bo ostal spomin? To je prazna tolažba... Čutil je, da sta čas in prostor postala smrtonosna. Živeti — to pomeni zanj v kratkem času premagati vse, kar ga hoče uničiti!

Ko je začel spet plezati naprej, je začutil neznansko potrebo po človeku in veliko ljubezen. To mu je dajalo moči, da se je povsem umiril in odločil. V sebi je prebudil napadalca, človeka, ki je z mamutsko kostjo razbil lobanjo živali in posrkal možgane... Človeka, ki se je spopadel z daljavo, z višino, z ljudmi... tistega, ki ne odneha...

Osvajal je stene, ker jih je ljubil. Vedno ga je vleklo tja, kjer je slutil odpor. Nikoli ni osvajal človekove svobode, ker je bil sam rad svoboden in ker je svobodi pripisoval najvišjo vrednost. Zaradi radovednosti, želje po boju ali zato, da bi živel močnejše kot drugi... Zdaj je vedel le, da mora izplezati! To je dolžan njej, sebi, Mihi in Mojci, ki ji je bil obljubil, da se bosta vzela in imela otroke. Njej, ki ga čaka pod steno. Njej, ki mu je bila uteha v vojnih dneh in s katero se hoče nadaljevati. Vse misli so se kot razsekane žile strmile v trenutkih, ko se je dvigal s pomočjo bornih oprimkov, viseč nad globino...

Zdaj je bila pred njim samo stena, gola kot življenje in smrt, kot resnica. Preizkusil je vsak oprimek in šele potem potegnil. Napredoval je v enem samem zamahu. Hitreje, kot si je mislil. Preplezal je skrajno nevarna mesta, od koder ne bi bilo vrtnitve, če ne bi zabijal klinov. V globino pod seboj ni več gledal, obrnjen je bil navzgor. Njegov nezmotljivi orientacijski čut ga je vodil k robu stene, tako kot vodi ptice na daljnih poteh prek kontinentov in ribe skozi oceane v reko, kjer so se izlegle...

Volja mu ni zanihala niti za hip. Tudi takrat ne, ko je počival. Odkrušeni oprimki so bobneli v prepade in spremljali njegov boj.

Ni vedel, koliko časa je plezal. Nenadoma je napetost navpičnice počila: roke so zgrabile ravnino. Potegnil se je čez rob, strastno kakor brodolomec, ki se je že utapljal v valovju razbesnelih voda nočnega oceana.

Kot pokošen je obležal na vrhu stene. Iz doline Trente je privršal veter in pretrgal meglo. Pred očmi mu je zabllestel rob ledenika, razkril se je del Triglava. Gora je bila z njim usmiljena. Dvignil se je na kolena in solze so mu privrele iz oči. Z rokami je grabil sneg in si z njim hladil razgreti obraz. Kakšna sreča, premagal je steno tik pred temo.

Zdaj se je zgrinjala nanj črna ponjava noči. Vedel je, da pred dnem ne bo mogel v dolino. Samo nekoliko niže se je spustil po Plamenicah, toliko, da si je poiskal skalno škrapljo. Kot žival se je zvil v dno, da bi se zaščitil pred vetrom. Veke so mu kamnele. Zmanjkalo ga je v hipu. Zaspal je. Čezenj se je vrtinčil ples pohlepni megla, iz katerih je še vedno rosilo.

Bertold Brecht

Nepremagljivi napis

*Za svetovne vojne
v neki celici
italijanskega taborišča
San Carlo,
polni zaprtih vojakov
pijanec
in tatov,
je s tintnim svinčnikom
visoko zgoraj na steno,
komaj vidno v poltemi,
z velikimi črkami
napisal
neki vojak socialist:
ŽIVEL LENIN!
Ko so pazniki opazili,
so poslali po pleškarja
z vedrom apna
in z dolgopečlastim
čopičem
je prebelil
grozeči menetekel,
vendar samo po črtah,
tako da je bil
v celici tam zgoraj
v apnu
še bolj viden
ŽIVEL LENIN!
Sele drug pleškar je
s širokim čopičem
prevlekel
ta menetekel
za nekaj ur,
a proti jutru
skozi posušeno apno
zopet je proniknil
ŽIVEL LENIN!
Tedaj so pazniki
poslali po zidarja,
da z dletom
bi izbil
ta menetekel
in on
za črko črko
je dolbel, dolbel
dolgo uro,
a ko je nehal
v celici tam zgoraj,
brez barve res,
a vdolben v zid
globoko bil je
ŽIVEL LENIN!
nepremagljiv.
In vzkliknil je vojak:
Zdaj odstranite
zid!*

(Pr. M. Klinar)

Emil Cesar

Črtomir Šinkovec - 60 letnik

Jubilant Črtomir Šinkovec v razgovoru s F. S. Finžgarjem

Življenjski jubilej je dovolj pomemben dogodek, da se ozremo na prehojeno pot, v javnem občilu pa zasluži tak pogled nazaj kulturni delavec, zlasti tak, kot je pesnik, urednik in prevajalec Črtomir Šinkovec, ki praznuje prav v teh dneh šestdeseto obletnico svojega rojstva. Da je temu res tako, nas more verjeti njegova razgibana, plodna in bolj s kamenjem kot z rožami posuta življenjska pot, ki postaja generacijam, ki so brezskrbno shodile v povojnem času na asfaltu, vse bolj nerazumljiva. Črtomir Šinkovec sodi v vrste tistih slovenskih kulturnih mož, ki so z bojem dokazali svojo neomajno vero v pravico in svobodo, in v povojnem življenju z lastnim odpovedovanjem dokazali, da ni težav, ne osebnih in ne širše skupnosti, ki jih ne bi mogli z uspehom prestatati in doseči zastavljenih ciljev.

Črtomir Šinkovec se je rodil v številni kmečki družini 30. januarja 1914 na Vojškem, »najvišji župniji na Kranjskem« kakor ni pozabil za oznako značilnosti vasi napisati krajevni zgodovino. Na Vojškem je začel obiskovati tudi osnovno šolo, ki je prav v tem času doživljala korenite spremembe v raznarodovalnem smislu. Ko jo je začel obiskovati, je bila še slovenska, skozi leta pa je postajala vse bolj italijanska. To pa je bil prav gotovo razmišljajočemu fantu dovolj velik vzrok, zlasti ko je lahko na vsakem koraku odkrival krovico, ki je je bil deležen Slovenec pod Italijo, da je po teh spoznanjih začel oblikovati svojo nacionalno zavest in po njej ravnati svojo življenjsko pot. Vendar se je s tem pot nadaljnega rednega izobraževanja ukaželnemu fantu za ves čas italijanske okupacije Primorske, zaključila. V želji po odkrivanju znanja, ki mu ga po končani osnovni šoli šola ni mogla več nuditi, je iskal poti do nadaljnega izobraževanja sam. Ljubezeden do slovenskega branja, zlasti zahtevnejšega, je bila tako velika, da je po naključju dobival knjige tudi onkraj meje, iz Ljubljane. Tako je prišel tudi do nekaj letnikov Modre ptice. Med temi knjigami je bil tudi prevod Ludwigove biografske anketa, da naj vsak bralec kaj napiše o Napoleonovi Iliriji. Šinkovca, ki je skušal iz zgodovinske preteklosti potegniti nauk za tedanje dni, je namesto o Iliriji pisal v odgovoru raje o tem, kako si zamišlja

zedinjeno Slovenijo. Kot je dognal pozneje, pa ni pismo nikoli prispelo do založbe v Ljubljani, ker ga je prestregla italijanska kvestura, kar seveda ni bilo brez posledic zanj. Komaj petnajst let star je že imel v rojstni hiši temeljito preiskavo, budno oko italijanskih oblasti pa ga tudi pozneje ni izpustilo izpred oči. S tem so mu bila vrata za nadaljnje šolanje zaprta. Tudi zaradi tega mu je knjiga pomenila mnogo več kot njegovim vrstnikom tokraj meje.

Pisati je začel že pred 1930. letom. S štirinajstimi leti se je odločil za prvo spremeno pismo, s katerim je poslal izbor svojih začetniških pesmi Franu Saleškemu Finžgarju, uredniku Mladike, v Ljubljano, katerega pomembnost je še povečevala pripoved Sinkovčevega strica, Finžgarjevega osebnega prijatelja. Rezultat tega dejanja je bil za mladega Šinkovca presenetljiv — od Finžgarja je prejel pohvalno pismo z objlubo, da bo nekatere pesmi objavil ali jih vsaj omenil v listnici uredništva.

Zaradi osamljenosti v svojih hotenjih po oblikovanju lepega in trpkega, kar vse je doživljalo tedaj primorsko ljudstvo, se je najprej pismeno, potem pa tudi osebno povezal s Francetom Bevkom, literarnim glasnikom o trpljenju Primorcev. Jeseni istega leta ga je prvič obiskal v Gorici. Nasledki teh stikov so bili za mladega pesnika vzpodbudni: Kmalu po tem so začeli Sinkovčeve pesmi pogosteje tiskati na straneh slovenskih revij tostran meje, največ pa v Vrtcu. Na Primorskem pa so prve njegove pesmi izšle v Koledarju Goriške matice, žal pa je bil prav ta koledar največkrat zapljen. Prav tu moremo iskati enega izmed vzrokov, da je Sinkovčeva pesem dokaj pozno prišla v neposredni stik s primorskim ljudstvom. Čeprav še začetniška, pa je ta pesem že odkrivala od vsega začetka nekatere izmed tistih pesniških karakteristik črt, ki jih poznamo danes pri zrelem in izoblikovanem pesniškem izpovedalcu. Po zasnovi občutja so bile lirčne, prav tako pa niso odtrgane od trde vsakdanjosti in ne skrivajo obtožbe do italijanskih okupatorjev.

Kot toliko drugih, je bil 6. aprila 1941 kot sovražnik Italije poslan v Batalijon speciale. Na železniški postaji v Padovi je

(Nadaljevanje na 4. strani)

(Nadaljevanje s 3. strani)

na poti globlje v Italijo iz zvočnikov izvedel za novice o tem, da so Italijani zasedli Ljubljano. — Nekaj časa je bil v nekaterih mantovski hlevih, od tod pa so ga skupino osemnajstih primorskih fantov julija 1941 odpeljali v Neapelj, nato pa v Cagliari na Sardiniji, vse to z namenom, da jih na kak način prepeljejo v Afriko. Tu je ostal mesec dni, nato pa so ga prestavili v Ploaghe, blizu Sassari; septembra 1942 pa se mu je zaradi bolezni posrečilo, da se je kazenskega bataljona rešil in se vrnil domov.

V domačih hribih se je medtem marsikaj spremenilo. Tudi Vojsko z okolice je tedaj že nevidno prepredla Osvobodilna fronta in njen narodnoosvobodilni boj. Razumljivo, da se je vanj takoj vključil tudi Sinkovec, saj je videl v njem edino mogočo obliko rešitve primorskega problema, in kljub poostrenemu opazovanju italijanskih oblasti prevzel v krajevni odporiški organizaciji odgovorne naloge. Zaradi

Črtomir Sinkovec

Jutro

Da ti voščim dobro jutro,
čakam te, dekle, na bregu,
češnje, glej, se v cvetnem snegu,
da ti voščim dobro jutro.

Da ti voščim sončno poldne,
plameni zeleno brinje,
dren osipa žolto tnje,
da ti voščim sončno poldne.

Da v oči ti dahnem sanje,
žar me čudovit prešinja
v stju zvezd, ki se utrinja
prav do zore pomladanje...

Lončnice v krčmi

V mračni tržaški krčmi
pije se, kadi in kolne,
v težki šopari na oknih
jetijo lončnice botne.

Sanje. Utvare. Besede.
Zganje, vino in dim:
v njem rjotajo črne ujede...
Z lončnicami sam zajetim.

tega je imel hujše težave, ki bi se lahko usodno končale zanj. Ko so napadli partizani Zakriž pri Cerknem, so v Zakrižu obvezali tudi nekega ranjenega italijanskega vojaka. Ko so ga pozneje italijanske oblasti zaslisevale, so mu v želji, da dobijo krivce za svoj poraz med domačini, pokazali tudi Sinkovečvo fotografijo. Ko je Italijan potrdil, da ga je obvezal tisti, ki so mu ga pokazali na fotografiji, so prišli 16. februarja 1943 po Sinkovca karabinjerji in ga zaprli. Kmalu se je znašel pod poostrenim jetniškim režimom v Cerknem. Zaslislali so ga šele 24. marca. Pred tem je izvedel od nekega serženteja, kaj ga obtožnica bremeni. Ker je bilo za kakršnekoli prekrške vojaškega obveznika tedaj pristojno le vojaško sodišče, se je dobro zavedal, kako rigorozni so lahko nasledki take kazni. Seržente — Furlan po rodu in nefašist — mu je nasvetoval, naj se posluži kake italijanske priče, ki bi govorila v njegov prid, da je bil na dan napada na Zakriž doma, saj ga more samo to rešiti pred ostro kaznijo. Domislil se je, da so bili 27. januarja v domačji gostilni nek karabinjer ter kmet in lesni trgovec, ki sta tam sklepala neko kupčijo. Zato je zaprosil serženteja, naj odda na pošto dvojce sporočil omenjenim domačinom. Italijanske oblasti so kmeta zaslislale in prava sreča zanj je bila, da je bila pogodba po naključju datirana s 26. januarjem, ko je bil napaden Zakriž in si s ta-

Črtomir Sinkovec

Deklica v Trstu

Deklica v Trstu, ki služiš gospodi,
kdaj z ažiavela bava v svobodi?

Slavec z aman v večerih mi poje
pesem o sreči z asanjeni v dvoje.

Veter med drevjem vzdihla in toži,
sijejo zvezde kot roža ob roži.

Vrni se, deklita, glej, ta poljana
nama cvetela bo s soncem postlana.

Setev in pletev, žetev, oranje —
čezenj razlite najine sanje,

najine sanje — slavec še poje
pesem o sreči z asanjeni v dvoje.

Bolest

Odložil v pozni uri sem pero:
dve sencu sta na okno pali,
dve sencu. Veni prepoznal sem njo.

Odšli sta, v meni pa vso noč srce
so ljubosumja ognji žgali.
Kdo ve, morda sta vkup prespali.

Morda... Že v pozni uri je bilo,
a zdaj je dan in svetle so ceste
in meni je še bolj težko.

Tri prošnje

Tri prošnje, dekle, imam nočoj,
tri prošnje lepše, če smem s teboj?

Poprosim najprej te za zvesto srce,
za močno srce kot so noje roke.

Potem te bom prosil za čiste oči,
za take oči, da se dete rodi.

In prošnja poslednja bo pesem moža,
da bili bi eno: dom, njive, midva!

Tri prošnje, dekle, imam nočoj,
tri prošnje lepše, če smem s teboj?

Če smem s teboj pod soj zvezda,
pod soj zvezda, v naročje polja.

kim alibijem rešil življenje. — 9. maja 1943 so ga odpeljali v tranzitno taborišče v Zdrovščino, kjer je čakal na sodbo pred posebnim sodiščem. Sledil je padec fašizma in kapitulacija Italije, ki mu je odprla pot v primorsko osvobodilno pomlad. S skupino zapornikov se je napotil v Gorico, od tod pa na Solkansko cesto k Francetu Bevku. Nato je še istega dne odšel s svojim literarnim mentorjem med partizane na Vipavsko.

Kljub temu, da je za Črtomira Sinkovca značilno čustveno doživljanje in vse-skozi pristno hotenje po umetniškem oblikovanju in dasi je pisal že v internaciji in zaporu, je začel v partizanih pisati mnogo pozneje kot bi po vsem znanem o njem pričakovali. Opravičilo in vzrok zakaj tako, moremo vsaj skrajja iskati v dokajšnji družbenopolitični angažiranosti. Do spremembe je prišlo šele v oktobru 1943, ko je odšel, na željo Pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Slovensko Primorje za referenta za šolstvo in prosveto v idrijsko okrožje. Pomembnosti tega dela se je kot primorski rojak predobro zavedal in se ga prav zaradi tega tudi temeljito lotil. Kljub temu, da se tudi po drugih pokrajinah odporne Slovenije srečujemo s podobnimi prizadevanji, pa je imelo na Primorskem kulturnoprosvetno delo še poglobljen pomen: v svojiskih raz-

merah je moralo po dolgih letih fašistične okupacije in zatiranja obuditi kulturno življenje primorskih Slovencev. Prav zaradi tega bi domnevali, da ga je ta zahtevna in častna naloga ovirala pri lastnem literarnem delu. Kot vsi primorski Slovenci, ki jim je bila zaupana naloga ožviti kulturno in politično življenje med svojimi rojaki, se je tudi Sinkovec zavedal svojih poglobljenih nalog tako do njih, kot do najširše slovenske skupnosti, nosilke narodnoosvobodilnega odpora. Strniti bi jih mogli na troje poglobljenih nalog: organizirati sicer visoko nacionalno zavest in jo usmeriti v boj za nacionalno osvoboditev; ter oživiti (po več ko dvajsetih letih načrtnega zatiranja) kulturnopolitično delo. Izpolnjevanje te naloge je bilo za primorske Slovence adekvatno pojmu o svobodi. Pri tem je Sinkovec, če ne intenzivno pa vsaj kontinuirano, sodeloval v primorski narodnoosvobodilni periodiki, tako v Mladem rodu, Učiteljskem listu in glasilu XXXI. divizije, Triglavskih odmevih. Za objavljene pesmi je v drugi številki slednjega glasila bil od štaba IX. korpusa celo nagradjen. Pomemben za pesnika je 7. november 1943, ko je na prslavi oktobrske revolucije prvič sam predstavil svoje pesmi širšemu občinstvu. Pri vsem tem pa ne smemo prezreti odločilnega in vzpodbudnega toplega Bevkovega osebnega stika z njim.

V julijskem požigu sedmih cerkljanskih vasi ter vseh domačij, raztresenih po Šebreljskem vrhu, je dobil pesnik snov za daljšo pesnitev Šebrelje, ki sodi med najpretsrejšje opesnitve okupatorjevih grozodejstev teh dni. Pod vplivom priznanj, katerih so bile deležne njegove pesmi, a tudi zaradi ne več osamljenih primerov samostojnih izborov pesniških izpovedi, je tudi v Sinkovcu dozorel sklep o pravi svojih pesmi za samostojni knjižni natis. Zamisel sodi v pomlad 1944. leta. Ker pa je potem sam z namero odlašal in ker je sledila še sovražnikova ofenziva, do natisa Partizanskih pesmi kot je zbirko naslovil, ni prišlo. Dokaj splošni naslov, omejen

Črtomir Sinkovec

Berači

Zdaj na svojem smo berači,
testament tiran nam piše,
ječe nam so rodne hiše,
môra suženjstva nas tlači.

V mislih meljemo krivice
v kruh, grenkejši od pelina,
v vino, ki je bolečina,
v nade, daljne, daljne ptice.

Ze od maja k nam prihaja
tiha radost — glas upora:
našli smo rešilno bilko,
bilko trdno kakor gora
in za kažipot svetilko,
polno zlatega sijaja...

Balada

Smrt na kapah, v sivih capah
črnih srajc se vleče vrsta
iz vasi čez ravno polje,
kakor dolga črna hrsta.

V črni vrsti dva fantiča,
šestnajstletna partizana,
dva fantiča kot orliča
z rano zoro obsijana.

Strelji jehnejo v samotni,
kri namoči zemljo sveto.
Češnje v njun spomin ob poti
zacvetijo vsako leto.

Temenicah. Nekaj raztežajev ni bilo posebnih težav, potem pa se je proti pričakovanju stena zaprla. Votlin je zmanjkalo, vse več je bilo gredi, previsnih trebuho, nakazanih slepih polic, ki so držale do nekakšnega širokega žleba. Tamkaj bi se lahko rodil krasen slap in z njim reka... Toda o vodi ni bilo niti sledu.

Dan je hiral, svetloba je usihala v naraščajočem valovanju vse gostejše megle. Utrujenost ju je silila, da si pravočasno poiščeta čim primernejši prostor za bivač. Joža je izbral polico, kjer sta lahko vsaj sedela in se pripravila na neprijazno noč.

Z visoke sivine je dihala negotovost in pršel droben dež. Se vedno ju je obdajalo grozljivo brezvetrje in obok neba je sumljivo črnel. Vdan v usodo, je rekel:

»Samo nevihte še manjka, da naju voda odplakne s police...«

Zato sta se privezala in pribila k steni, si navlekla vsak svojo kapuco na glavo. Spraznila sta nahrbtnika in vtaknila vanju premrle razbolele noge, ki so bile potrebne počitka bolj kot odrgnjene roke.

Cez nekaj časa je Pavla dejala:
»Neurja ne bo. Vendar nama dež ne bo prizanesel.«

Tema je naraščala kot plima, megleno valovje pa se je lepilo okoli njiju. Skale, na katere sta se naslanjala, so bile mokre in črne. Le Pavlin obraz je bil še bel in živ. Da bi pregnala tesnobo, sta se začela meniti.

»Joža, ali uganeš, kaj si sedaj želim?«

»Kdove, ko imaš po navadi toliko želja... Mogoče bi rada štela zvezde, videla Veliki voz, Severnico ali pa kakšen komet...«

»Ne bodi neumen! Zdaj mi ni prav nič do romantike. Samo to si želim, da bi prišla čimprej iz te stene. Pravzaprav si želim posteljno.«

»Posteljo?! Ti imaš pa velike želje! Ti, ki si tako rada bivakirala... Kaj pa potem jaz, ki mi ni bilo kaj dosti do tega... Kar misli si, da sva v postelji... Morava se vsaj malo naspati. Jutri naju čaka najtežje.«

Nasmehnila se mu je s kotički ust, nagnila glavo, zaprla oči in kmalu je spala. Putem je zmanjkalo tudi njega.

Zagnrilo ju je valovanje brejih megla. Z vrha gora, z ledenika, z roba stene so se sesipale v prepahe nove gmote, nabite z vlago, z drobnimi kapljicami, ki so pršele nanju...

Sredi noči se je Joža prebudil. Čutil je vlažne toke teme, gledal v valujočo sivino, v bleščanje mokrih sten, ki so se nenadoma izgubljale. Vse je bilo tako kot v onostranstvu...

Veke so se mu začele zapirati. V polsnu se je zganila v njegovi zavesti reka spomina. To je bil čas, o katerem ni vedel, če teče naprej ali nazaj. Zdelo se mu je, da se vrača z daljnega popotovanja v svoj svet. Od tam, kjer sta si bila smrt in življenje še bližja kot v tej negotoljubni steni. V temi je bilo vse tuje. Tu bo vsaj smrt domača...

Bila so to štiri leta tavanja skozi blodnjak izgnanstva. Štiri leta izgubljenega življenja, polnega tegob, ko so njegov ponos teptali kot predpražnik, ko je živel le od bolnega upanja...

Meglina reka, ki se je valila skozenj, je bila umazana in krvava. Nemški major je izgubil v temi, on pa se je znašel med mestnimi lučmi. Iskal je in našel prijatelja. Stane ga je vzel k sebi na stanovanje. Pavla mu je dala denar, da se je znašel, dokler se ni za silo zaposlil in utonil v množici.

Teško se je privadil mirno gledati v oči Italijanom in belogardistom. Tu ni bilo ne brenčočih žuželk ne ptic ne cvetnih trat. Pločniki, umazane betonske ceste, kamioni, racije, policijske ure, razdraženost, strah in streljanje... Čeprav je bil previden in se je izogibal sovražnikovim mrežam, bi se bil nekajkrat skoraj zapletel. Povezan z odporom, je opravljal vsako-

vrstne naloge. Pri Pavli so se skrivali ilegalci. Pomagal je delati skrivališča, prenašal je pošto in zbiral je opremo za tiste v gozdovih.

Trpel je, ko so streljali. V zavesti mu je obležala krvava podoba peska iz gramozne jame, kjer so ustrelili Aleša, Mihovega šefa, odvetnika, katerega je večkrat vodil v gore. Trupla, ki jih je včasih pobiral v steni, je imel za davek naravi. Nasilno ubiti pa so mu obležali v duši kot žerjavica. Lahko bi bil tudi sam med njimi. Nekaj tednov se je dušil v italijanskem zaporu. Na srečo mu niso imeli kaj dokazati. Prijatelji so ga z denarjem spravili ven. Italijanski major je podlegel ženskmu čaru...

Kakor bolniku s hudo vročino so se mu te podobe valile skozi zavest. Zgodilo se je, da je čepel v Pavlinem skrivališču z nekimi ilegalci, zgoraj so topotali Nemci. Ob njihovih korakih mu je bilo, kot bi zabijali želbe v krsto. Množica ljudi, pločniki, stroji, kamioni, nobenih belih voda in slapov... V spominu je ostala kalna reka, ki je tekla skozi mesto in naplavljala mrličje z razbitimi lobanjami ali zankami okoli vratu...

In redki utrinki svetlobe — pogovori s Stanetom in Pavlo, ko so obujali spomine in delali načrte... Kdove kolikokrat ji je govoril o tem stebru! In Pavla, je sklenila: »Če le ostaneva živa, v steber pojdeva skupaj! Boš šel z menoj? Ne boš vzel s sabo Miha ali Grila? Vsak po tri prvenstvene imava v steni, najtežjo, čez steber, pa bova udarila skupaj...«

Za vsem krvavim, kar se je vračalo v zavest, za vso surovostjo časa pa je sredi božanske stene visela njegova slutnja boljših ljudi, lepšega življenja, življenja, ki je vredno velikega tveganja, ki edino razžari dušo... Mar ni človek iznašel pekel zato, da lahko živi za nebesa? Zlo — da ceni dobro? Norost — da ve za pamet. In tudi vojno — da bi lahko prišli nekoč do spoznanja, koliko je vreden mir. Sedaj celo pleza zato, da bi se dokopal do tistega, pred čemer človek pri dnevu beži ali pa ga je preveč strah o tem razglabljal?

Sredi meglene noči so odpadle vse krinke. V temnem ogledalu je hotel videti svoj pravi obraz, gol in razpokan, in zazreti v njem poslednjo izpoved. In doumeti, zakaj hoče več, kot zmore, zakaj gre dlje, kot hoče. Čolni njegovih misli so drseli med penami deroče reke, med čeri iztekajočega se časa. Mar ni tu na meji tistega, kar ne bo nikoli več? Začuden nad tem, kar je bilo, in prestrašen pred tem, kar prihaja, je čutil s'adkobno grozo.

Obnil se je k Pavli. Njen beli obraz je bil spokojen in vdan v usodo. Na licih se ji je zrcalila blažena brezbriznost. Morda ju je ta steber tako zbližal, da sta končno zabredla na rob, ki bo pomenil konec? Kako grozno in lepo je živeti... Kako čudna je ta meglina noč, ko mu misli blodijo na pol v onostranstvu... V daljavah je na obodu svetlobe videl svoje prijatelje, Staneta in jeseniške plezalce. Najbližji pa mu je bil Miha. Ali ne krili z rokami? Morda ga prepihuje, naj odneha?

Obnil se je k Pavli. Njen beli obraz je bil spokojen in vdan v usodo. Na licih se ji je zrcalila blažena brezbriznost. Morda ju je ta steber tako zbližal, da sta končno zabredla na rob, ki bo pomenil konec? Kako grozno in lepo je živeti... Kako čudna je ta meglina noč, ko mu misli blodijo na pol v onostranstvu... V daljavah je na obodu svetlobe videl svoje prijatelje, Staneta in jeseniške plezalce. Najbližji pa mu je bil Miha. Ali ne krili z rokami? Morda ga prepihuje, naj odneha?

2
Trije delavci v usnjenih predpasnikih, z zaščitnimi naočniki in klobuki, pomaknjenimi na oči, so se sukali okoli plavža. Miha je prišel z inženirjem pogledat, kako bodo spustili šaržo. Postal je direktor železarne. Šel je skozi obrate, da je v žičarni pogrešil Copa. Ni ga bilo v tovarni. Večkrat se je tega dne spomnil na Joža in bil je v skrbeh. Vedel je, da sta s Pavlo odšla v steber, in dvomil je, da bi ga lahko preplezala. Tudi njega je vojna izdelala kakor vse. Toda hvaležen je bil usodi, da je ostal vsaj živ. Če so v mladosti izzivali smrt in iskali nevarnosti, so se jih v teh letih prenašali. Ko je vstaja propadla, so ga ujeli in vtaknili v taborišče. Od tam so ga gnali na delo v Nemčijo. Imel je srečo, da jim je pobegnil v hosto k partizanom.

Kovina je presunljivo cvčila. Spet so se premaknile velikanske roke žerjavov in ljudje so kot velikanske mrvljive gomazeli med kupi kovine. Miha bi bil spravil Joža k lažjemu delu, ker se je bil že dovolj nagaral, pa ni maral. Hotel je delati pri starem stroju.

Nehote se je Miha spomnil na stavo. Pred dnevi mu je Joža dejal: »No, Miha, ali še velja tisto izpred desetih let, da boš šel po Severni steni široke peči navzdol, če bom preplezal steber?«

»Se, vedno! Dvakrat velja!« mu je odvrnil. Joža se je smejal.

»Pa dobro se pripravi, da ne boš brez kondicije! Sam te bom nadziral! Če pa boš padel, bom spodaj pohral v žakelje, če bo kaj ostalo!«

Mihova želja, da bi osvajal nepristopne stene in nove smeri, se je nekoliko unesla. Preveč je bilo drugih skrbi. Žena, otroci, tovarna, politično delo. To je presegalo moči in jemalo čas. Čop pa je bil sam in zagnan kot hekdaj.

Predrli so šaržo. Curek ognjene kovine je ježno briznil. Roji isker so se metlasto dvigali in zajel jih je oblak jedkega dima...

»Čas te stali in takole ocedi nekam, kjer te ulijejo po potrebi... Skoraj vsakogar... Samo Čopa ne...«, je premišljeval Miha.

Vrnil se je v pisarno. Na mizi je ležala kopica papirjev. Prišel je gorski reševalec Gorjanc in poročal, da so sporočili iz Vrat, da se Joža in Pavla nista vrnila iz stene.

Miha se je prijel za glavo in resno ga je zaskrbelo: »Dudec je ponorel, da je šel tja z žensko! Saj ima nad petdeset let! Pa še v takšnem vremenu!«

»Miha, naj spravim vkup reševalce, da pojdemo v Vrata?«

»Kar spravi jih in pojditel! Toda če je v stebru, si bo tudi tokrat pomagal sam, kot si je vedno, ali pa ga bo vzel hudič... Tam mu mi ne moremo kaj pomagati! Če pa sta padla, ne bo treba dosti pobirati pod steno... Vseeno pa poskusite, da si ne bomo kasneje kaj očitali! Pa čim manj govorjenja, da ne bo nepotrebnega vznemirjenja!«

Opozorilo ni dosti zaleglo. Beseda je kot električna iskra potovala od ust do ust. Ko so tovarniški reševalci pripravili opremo in se spravili na jeep, je bila vznemirjena že vsa tovarna, pa tudi mesto. Vest, da je ostal Čop v steni, se je kmalu spremenila v govorice, od katerih je bila najstrašnejša, da se je Joža v Severni steni Triglava ubil in da ga gredo reševalci iskati.

Meglino jutro je zdrnilo v premrlih Joževih in Pavlinih udih nove moči. Upanje, da bo za mokrimi navpičnimi skalami vrh, je tudi njo dvignilo toliko, da je bila trdna v volji, da ju plezanje lahko vodi samo navzgor.

Preden sta se spet spopadla s previsi, sta se lotila še zadnje hrane. Pavla se mu je čudila, kako je mlet z močnimi zobmi posušene skorje kruha; imela pa sta še malo salame in sira. Njej se je hrana upirala. Samo pila bi. Ko si je zazelela kave, se je Joža stegnul k čutarici na polico, pa mu je zdrnila in zletela v prepad. Obupan sta gledala za njo, ona pa mu je očitala, da mu vse leti iz rok. Potolažil jo je, da želja ne bosta, ker je v oblakih dovolj dežja... Če pa bosta prej na Plamenicah, si bosta nastrgala snega.

Precej časa sta se morala prestopati na polici, da sta se toliko ogrela, kolikor je bilo potrebno za plezanje. Potem sta vstopila v prevensno grapo in se začela vzpenjati po gladkih stenah.

Bile so sprane in deviško čiste. Robovi oprimkov so bili ostrji, da so posneli kožo s konca prstov, in žal — borni. Navpičnost je rasla v previsnost. Na srečo se jima je pod nogami kopičila megla, sicer bi gledala v tisočmetrsko brezno.

Joža je plezal preudarno. Klin je zabil samo tam, kjer se mu je zdela nevarnost (Nadaljevanje na 14. strani)

Tone Svetina Stena

Zadnji previs (odlomek)

Svet bo drugačen takrat, kadar bodo ljudje spet ljubili hrabrost in spoštovali čast.

Mrzli svit meglene jutra ju je predramil. Joža si je pomel zaspane oči in pretegnil ude, razbolelo od mučnega prekladanja, ki je trajalo vso dolgo noč. Pomislil je nanjo in zavpil:

»Hoj! Hoj! Pavla! Kako si?«
Njegov glas se je lovil in odmeval ob mokrih prepadih in zamiral v sivem loku neba, ki je zapiral ozki svod nad hrbti skalnih vrhov.

»Hoj! Hoj! Sem še kar! Pa ti?« se mu je oglasila od spodaj.

Njen glas sta požrla luknja in prevesa — zdelo se mu je, ko da prihaja iz dna globoke vode, od človeka, ki je potreben pomoči.

Pod steno je ležala redka megla. V njej je lebdelo nekaj zverženih svaljkov, ki so spominjali na potuhnjene ribe roparice. Upal je, da bo sonce popilo to vodeno moro, ki se mu je lepila v dušo in mu vlažila premraženo telo.

»Si za to, da greva naprej?!«
»Sem! Kar pojdiva!«

Hladna, mokra noč jima je izsesala moči, ki jih je bilo treba nadoknaditi s hrano. Opustila sta utvaro, da bi se vračala, če bi bilo prevarno. Joža je vedel, da sta v položaju, ko je umik mnogo nevarnejši od napada. Porabila sta že toliko klinov, da bi jih spust niz vso steno praktično nemogoč. Zato morata tvegati vse in izplezati tam, kjer sta si zamislila.

Precej časa je sukali vrh, preden je zagledal Pavlo med previsi pod seboj. Pa še tam ji je na spolzki skali spodrsnilo, da je moral okusiti vso njeno težo. Nič je ni prizadelo. Kljub nezgodni se je končno le znašla ob njem na borem stojišču.

»Kakšna pa si?!« se je začudil, strmeč v njen obraz. Imela je temne lise pod očmi in žalostne poteze.

»Kakšna da sem!« se je razjezila. »Sebe poglej, misliš, da si kaj drugačen? Kakšen pa si sploh lahko po takšni noči?! Saj si tudi ti tak kot ožeta limona!«

»Tega pa si ne pustim reči! Mene še ni strlo. Kmalu boš videla!« je dejal z glasom, ki je vzbujal pogum.

»Mene pa je! Počutim se kot pohojena cunjia!«

To njeno priznanje ga je zaskrbelo, saj ni nikoli tožila. Ponavadi je celo prikrivala utrujenost.

Zobje skalovja so bili vse ostrejši in obstanek v navpičnosti je zahteval izjemne telesne napore. Tudi po tej vojni je ilegalno prehajal čez mejo na Koroško — vsak teden dvakrat. Nosil je pošto in vzdrževal zvezo z obveščevalci. Pri tem si je znova utrdil telesno moč. Njej pa se je vse bolj poznalo, da je bila vsa štiri leta v mestu, doma uklenjena med stene.

»Bo zmogla ali ne?« se je vprašal. Morala bo saj ji ne bo preostalo drugo, kot preplezati ali za vedno ostati v tem stebru.

Sedaj se je nad njima bočilo vse bolj navpično in nevarno skalovje, iz katerega Pavla ni slutila izhoda. Zanj je bilo to slabo znamenje. Zato ga je vprašala:

»Bo tu prehod?«

Vedela je, da ima on mnogo boljše čut za orientacijo kot ona. In preden se bo podala v nevarnost, hoče vedeti, če Joža verjame v izhod ali gre kar na slepo.

Postrani jo je pogledal.

»Kaj sprašuješ? Mora biti! Če ga ne bi bilo, ne bi sem plezal!« Ta njegova vera v nekaj povsem neotipljivega in nasprotujočega golim dejstvom je tudi njo navdala z upanjem. Borila se je s težavami in

strahom, a volja ji je še in še vlivala moči...

V tem položaju je on dodajal, zakaj ona je svoje rezerve že porabila...

Za pasom so mu zarožljali klini. Prijazno se je nasmehnil, potem pa se je vedno mačje lagodno in elegantno potegnil v izvišeno poč. Plezal je prosto nad strešnim prepadom, pol vrvi visoko od previsa, kjer je zabil klin in se zavaroval.

Plezanje je bilo podobno včerajšnjemu, le da sta zdaj napredovala mnogo počasneje in da so bile težave vse večje. Vrtinec strahu ju je vlekel navzgor, globine pa vase. Nadaljevala sta igro na vse ali nič, premišljeno, v popolni tišini, v brezvetrju, v megljeni samoti.

Nekje nad visokimi oblaki je sijalo sonce. Nekaj pramenov svetlobe se je prebilo skozi reže in rumeno obarvalo žilasto skalovje. Toplota jima je pričarala nekoliko prijaznejše ozračje.

Nekje na levi je zagledal navpično galerijo nekakšnih votlin, kjer bi se lahko naselile vse tega sveta naveličane duše, da bi strmele z enim očesom v večnost, z drugim pa v dno, kako živijo zemljani. Na desni je bila skala gladka, kot s sekuro odsekana. Nekje v sredini pa je bilo nekaj izboklin, ki so obetale možnost, da se pregoljufa v kakšno novo pribežališče. Potreboval je vsaj toliko prostora, da bi ga imela dovolj stopala, kajti od stanja na prstih so ga že prijemali v noge krči. Glede izboklin se je nekoliko uračunal. Sence so jih povečale. Pot mu je curkoma lil z obraza, ko je s težkim kladivom delal v skale oprimke, kjer jih ni bilo. Majhni okruški so deževali na Pavlo. S sklonjeno glavo je prenašala vse, čemur se ni dalo izogniti. Gledala je v svoje roke, ki so krvavele, in volja ji je spet sumljivo nihala. Ko je Joža obstal, se je zanjo čas ustavil, napetost pa je rastle. Se mu je zaupala, ni mu pa več verjela...

Gladka, mokra, zrcalu podobna plošča, ki jo je zaprl previs, ga je razdražila. V zagonu moči, ki je popuščala, se je skušal spraviti prek previsa. Strunaste kite, na rokah so mu drhtele, toda napor je bil tako silovit, da so ga tudi v roke prijemali krči. Mir ga je zapustil, zanihal je. Že se je videl, kako pada...

»Pavla, pazi!« je kričnil. Občutke majavosti je poznal, ker jih je vedno takoj obvladal. Toda tokrat je zdrsnil iz ravnotežja in pomislil je, da ga hoče stena stresti s sebe... Nenadoma se je počutil kot razrahljan oprimek...

Ozrla se je navzgor in pritegnila vrh. Ni padel. Izvesil se je in treskal s težkim kladivom po klinu, ki ga je hlastno požrla poč, kot bi naj že stoletja čakala... Zapel je karabiner. Toda globina ga je še in še vlekla vase. Bilo mu je, kot da lije vanj kalen vodni slap. Za hip ga je prešinila groza. Kot grenka mrtva pena je valovila megla pod njegovimi nogami... Ko je hotel še više, mu je zmanjkalo oprimkov.

Znova je kričnil kot prizadeta žival in že je padal...

Pavla je prestregla sunek, klin je zdržal, on pa je obvisel nekaj metrov niže kot predmet v izloženem oknu, vendar je visel tako nerodno in nepomembno samo nekaj trenutkov, potem pa je že hlastal z rokami in nogami po oporah. Našel jih je. Saj bi zgrabil skalo tudi z zobmi, če ne bi bilo drugače. Padec ga je streznil in hkrati navdal z besom. Saj ni bil vujen padcev! Živalski strah se mu je razblinil, ko je znova priplezal do klina. Drugič ni zdrsnil. S konci prstov je zdelal mokr poč, previsu pa se je izognil. Prešil je, dokler ni našel police, kjer je bilo toliko prostora, da je zabil klin, se pripel in sedel. Naznanil ji je počitek. Bil je upehan in prazen. Takšnega ga je napravila nekaj samo Karmen. V trenutku brezvoljni mehokbi je pomislil nanjo z rahlo otožnostjo, ki mu ni dovoljevala natančnih predstav. So bile to sanje ali resnica?

Karmen je požrla vojna. Po usodnem naključju je bila prav tiste dni v Beogradu, ko so zasule mesto bombe nemških strmoglavcev. Izvedel je, da jo je zasulo podirajoče se zidovje hotela...

Pogreznil se je vase. Veke so mu postale težje in nenadoma je zaspal.

Pod njim se je v žlamoru premaknila ženska. Tam se je cedila voda. Ženska je odprla usta in pohlepno lovila kaplje deževnice.

Sanjal je o velikem, sivo rumenem metulju, pribitem z dolgim žebelnem na staro drevo, o njegovih orjaških krilih, ki trzajo vedno počasneje, z njim pa se usiplje mehak prah, mu pada v oči in na roke, svetlikajoče drsi in žge, koder se dotika kože. Začutil je bolečino skozi grodnico... Zdal hlasta za metuljevimi migtajočimi tipalkami... Rad bi ga snel, z rokami grebe žebelj, ki se ne zgane... Bolečina pa postaja neznosna...

Od nekje prihaja udušen krik, podoben cviljenju živali in rohnemu kovin... Zaliva ga krvava sinjina. Metulju odteka kri...

Zbudil se je je, viseč nad prepadom. Vrv se mu je zarezala okoli pasu. Popravil je lego. Nekajkrat si je z globokim vzdihom napolnil pljuča. Moč se mu vrnila. Iz nahrbtnika je potegnil čutarico in srknil iz nje malo kave. Spravil jo je nazaj v nahrbtnik in vzel v roke daljnogled, ne da bi pogledal skozenj. Samo položil ga je na poličko in že mu je zdrsnil v globino... Žalostno se je ozrl dol. Z njim se je razbilo na tisoče steklenih koščkov, nešteto čudovitih slik, ki jih je hranil njegov spomin za stara leta...

Znova sta se spopadla s steno. Zavil je v smeri votlin, kjer je bila skala voljnija za vzpon. Tu sta slutila okno, praznino med stenami, ki ti daje upanje, da si blizu roba. Pavla je zdaj plezala bolje, z večjim pogumom in vero, da bosta do noči na

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter je obtoževanje in obtožba hkrati. Obtoževanje, da mora slovenski človek tako gorje občutiti, hkrati pa prav to obtožuje povzročitelje. (Sivi tujci, Nikoli več, Nesppečne noči, Ta čas...) S tem se približa nekaterim lastnostim izpovedi v narodnoosvobodilnem obdobju. Za to ne uporablja presenetljivih podob in silnih besed, kar vse tudi v resnici ni bistveno. Zadržano besedno slikanje je prežeto s tako iskrenim sočustvovanjem s trpečimi, kot mu jo le more nuditi beseda. Zato je motiv vedno najprikladnejša oblika pesnikove lirične narave. Šinkovčev pogled torej ni toliko uprt vase, v lastne bojne napore ali napore

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter je obtoževanje in obtožba hkrati. Obtoževanje, da mora slovenski človek tako gorje občutiti, hkrati pa prav to obtožuje povzročitelje. (Sivi tujci, Nikoli več, Nesppečne noči, Ta čas...) S tem se približa nekaterim lastnostim izpovedi v narodnoosvobodilnem obdobju. Za to ne uporablja presenetljivih podob in silnih besed, kar vse tudi v resnici ni bistveno. Zadržano besedno slikanje je prežeto s tako iskrenim sočustvovanjem s trpečimi, kot mu jo le more nuditi beseda. Zato je motiv vedno najprikladnejša oblika pesnikove lirične narave. Šinkovčev pogled torej ni toliko uprt vase, v lastne bojne napore ali napore

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter je obtoževanje in obtožba hkrati. Obtoževanje, da mora slovenski človek tako gorje občutiti, hkrati pa prav to obtožuje povzročitelje. (Sivi tujci, Nikoli več, Nesppečne noči, Ta čas...) S tem se približa nekaterim lastnostim izpovedi v narodnoosvobodilnem obdobju. Za to ne uporablja presenetljivih podob in silnih besed, kar vse tudi v resnici ni bistveno. Zadržano besedno slikanje je prežeto s tako iskrenim sočustvovanjem s trpečimi, kot mu jo le more nuditi beseda. Zato je motiv vedno najprikladnejša oblika pesnikove lirične narave. Šinkovčev pogled torej ni toliko uprt vase, v lastne bojne napore ali napore

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter je obtoževanje in obtožba hkrati. Obtoževanje, da mora slovenski človek tako gorje občutiti, hkrati pa prav to obtožuje povzročitelje. (Sivi tujci, Nikoli več, Nesppečne noči, Ta čas...) S tem se približa nekaterim lastnostim izpovedi v narodnoosvobodilnem obdobju. Za to ne uporablja presenetljivih podob in silnih besed, kar vse tudi v resnici ni bistveno. Zadržano besedno slikanje je prežeto s tako iskrenim sočustvovanjem s trpečimi, kot mu jo le more nuditi beseda. Zato je motiv vedno najprikladnejša oblika pesnikove lirične narave. Šinkovčev pogled torej ni toliko uprt vase, v lastne bojne napore ali napore

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter je obtoževanje in obtožba hkrati. Obtoževanje, da mora slovenski človek tako gorje občutiti, hkrati pa prav to obtožuje povzročitelje. (Sivi tujci, Nikoli več, Nesppečne noči, Ta čas...) S tem se približa nekaterim lastnostim izpovedi v narodnoosvobodilnem obdobju. Za to ne uporablja presenetljivih podob in silnih besed, kar vse tudi v resnici ni bistveno. Zadržano besedno slikanje je prežeto s tako iskrenim sočustvovanjem s trpečimi, kot mu jo le more nuditi beseda. Zato je motiv vedno najprikladnejša oblika pesnikove lirične narave. Šinkovčev pogled torej ni toliko uprt vase, v lastne bojne napore ali napore

predvsem na Šinkovčevo bivanje v partizanih, da slutiti, da je imel iz širšega vojnega obdobja bogat izbor pesniških izpovedi, da pa je zaradi trenutne potrebe mislil predvsem na izdajo nekaterih aktualnejših in umetniško doganejših pesmi. Danes je zbirka izgubljena. Ob nemški ofenzivi poleti 1944 jo je izročil, da bi jo z drugim, predvsem arhivskim gradivom, shranili v nekem bunkerju, — tega pa so pozneje zgrešili.

Tako polno življenje je živel do 25. februarja 1944, ko je zašel v sovražnikovo zasedo v Javorjevem dolu pri Ledinah in bil ranjen. Kmalu so se začele kazati tudi posledice italijanskih zaporov — bolezen na pljučih. Zato je prevzel mesto učitelja v Gorenji Trebuši, bil pa je tudi dopisnik Tanjuga in sicer vse do osvoboditve, ko se je najprej dva meseca zdravil v goriškem sanatoriju Sv. Justa, nato pa postal član Pokrajinske prosvetne komisije za Trst in Slovensko Primorje. Tu je s pisateljem Jožetom Pahorjem urejal Prosvetni vestnik, delal pri radiu, bil tajnik Gregorčičeve založbe, ki je za leto 1946 izdala prvi kolektar. Te jeseni se je tudi načrtno lotil študija in septembra 1947 maturiral na postojnski gimnaziji. Šele sedaj mu je bila odprta pot do nadaljnega izobraževanja. Šele sedaj se mu je odprla kot tolikim primorskim intelektualcem pot na univerzo. — Pozneje je nekaj časa služboval na Ministrstvu za zunanje zadeve v Beogradu, nato se je posvetil časninarstvu in književnosti. Urejal je Cicibana, skrbel za kulturo in NOB rubriko v Tovarišu, TV 15, danes je urednik revije Borec. V povojnem obdobju je izdal tudi več knjig, mladinskih in drugih, pred izidom pa je tudi njegova prva retrospektivna pesniška zbirka **Brazgotine**.

Literarna pot Črtomira Šinkovca je dokaj svojska in sodi med redke nadaljevalce literarnega izročila v svojem času med mladimi in Primorskem. Izročila, ki ga je široko in z vso upornostjo zastavil med obema vojnama na tem delu slovenske zemlje predvsem France Bevk. Ker je bilo tako delo zvezano z bojem za slovenstvo in njegovo ohranitev in je bilo tako delo politična akcija, je tudi Šinkovec mnogo prej okušal fašistično nasilje, kakor so ga okušali njegovi vrstniki pri podobnem delu tokraj nekdanje jugoslovansko-italijanske mejne črte. Prezgodnja politična dozorelost, na katero vpliva okupacija Primorske po prvi svetovni vojni in življenje pod njo, mu, kot zavednemu Slovincu, že zgodaj odpirajo poti, z vsemi posledicami, in sezname sovražnikov fašizma in Mussolinijeve Italije.

Šinkovčevo vojna izpoved je osredotočena — bil je čustveno močno odziven — predvsem na opis tehtnega in premišljeno izbranega resničnega dogodka, katerega mu ponuja vojna na vsakem koraku. Temu potem, čustveno prevzet, domisli logični konec in doda aktualno, vendar nevsiljivo bojno poanto. Zato njegova pesera ne kriči in ne razkazuje junaštva, čeprav ga z razkrivanjem trpljenja ne skriva. Teži h globljemu, k tistemu, kar ni preočito, kar nosi vsakdo kot najdražje in zaradi vojne poudarjeno, v sebi. K tistemu, kar sicer združeno v celoto, podaja pretresljivo podobo slovenskega gorja v letih zadnje vojne ter

Arkadija

1. z runami zapisan let. kot da se prihodnosti preteklost daje kakor žrtev. mar je obed življenje nad mrtvim zglavjem. na strnišču lune noč. ta žetveni voz za zvezde. gledaš skozi plameč obroč rastlin živali: vtis besede. življenje je zazidanost v telo. rokopiš pozabe. časov. v kožah sveta poješ golorok gologlav golonog. hlapljiva stvarnost.

2. v deževnem srcu kapljice besed. zlate mečnice prostora. prilistki ur in let. nekaj pesem ostalo usoda. predvor časa in zaplata zvoka. pritalna volja skoblja hlip. zvezde so vzpenjavke molka in mesec v mrč zalit. kačnik zgodovine te zaleze pooljen mir in spolzek cilj. ustavljen je obtok besede. predalče dni in njih razmik.

3. mrak ne obplave vseh ran. če se mir že vrača maja če se lastovke že vrnejo v maj so noči ogolele izruvana stanja. pakrogi obrazov in udov na vzmeti sramote zvonijo. molji želja na poganjkih čutov. zatični prsti čezte hitijo. v svečavi obdobja ples kopnega zapleše s svojo utežjo. življenje grabiš za roč za pas. potaplja se marelični brod.

4. življenje je odštevanec od tebe. kot povzdignjena kača svet. in skalnjaku dni veselje ponagredi svoj cvet. s paročki zlatimi nihaš nad plamenčo letovoko hotenj. sozvočje množice te ziba in si uponka v njen stožer. stavnica zelenja seka v vrat. na dlani nove so črvine. luč priprtega neba curlja v usad praznine.

5. telo je podpluta upa prebodeno s trnom dejanj. rojstvo je pot zasuta. naj njo netopir smrti plahuta. s svetom krog vratu se daleč ne pride iz teh čeri. posvetilo danih krajev v tebi strastno plameni. kdor je obstrel besede njen sijaj in lišp se nasmiha iz za polne sklede. simultana ptica ga ne preglasi.

Epilog

trava ni umrla ampak spi. kako bo pesem voljna sveža med mejniki solnatimi iz krušnega časa pobegla. dogodki bodo predmeti in jih bomo prijemale. spomini bodo obrabi in jih bomo kuštrali. hrib: v rože oblečen kiklop. s krono iz jokajočih ptic. pernati čas na tvoj naslov trka z odprtimi dlanmi.

Vzplalolala razmejitev

Selitev ur

1. človek je votlina ki je ubila prebivalca. dan je bil urok v trepetliki krvi. tvoj kimono dan ki preperi. rodovi v tebi odročujejo in se tleče petje vneme. črepinje hrupa in črepinje slave. morfij spomina in zavesti zapre velblodaste hodnike v tebi. žitnega molka ne moreš dočeti.

2. preseljevanje besed povzroči ogolelost. na skrini čutov se premetuješ. besedotežnost premaguješ opevaš drevesa sklonjena k žetvi in veter: to kmečko dete v razoru hlipajoče. med petelini joka ostane vroče. iz jedilnikov ptičjih in ribjih izpareva presitost in lakota in pesem in molk in žgoče rese.

3. odlitki spominov zasmolijo relief fanfar. razbrazdani smo v reke in vrelce. v besede. odskočna deska ptic v čas. zemlja je mehka ko speč polž in rodi obilo dreves svetlobe. med biči besed in grčami glasov. premražen od ur ki prihajajo v trsu čakaš: bolj valoviš ko hodiš. bazalni obrabi mišljenja se pomlajajo.

4. na tem svetu se neha skala in se na drugem nadaljuje. kot da je ta svet samo obala. človek je votlina v kateri pribeznik umira in kliče na pomoč skoz morfij spomina in zavesti. blodi po nesimetričnem stojišču čutov burja glasov in vihra ihtenja. jok in smeh sta zasnutek občutkov. 203

5. če pesem ne joče: če pesem ne vriska postane samo sestra pesmi: njen lev. življenje je vzplalolala razmejitev. tvoje žgoče rese s stolpa dneva padajo na moje čute mehke kakor polž. vsaka smrt je takorekoč le usmrtimev. iz rokavov hinavščine ognjokov pobitosti pomaljša črvice roke sebi enakim. selitev ur bo razrešitev.

Gorenjski peristil z dvema epilogoma

angeli ki kažejo vreme daleč naokoli s farnih zvonikov zatišja dihajo to polno skodelico sveta. na farnih zvonikih si iz ptičjega petja napravijo lutnje. avgust avgust prepevajo dokler na vsakem pragu ne stoji žena z majoliko. usi ljudje trejjo. nebo reka trojna mlakužna se očisti in soncu drsi ko gleda nas. mesecu se vnema slamnata streha. curki juter jo komaj pogase. o to je neugotovljena oblika molka upitega v toplih uhljih noči. na severu rasto najlepše rože iz mrličev po gomilah in jih bomo hranili vsi. avgust ne zapahne duri kot september. tulipanom ukaže naj nam ponudijo svoj črni kruh. ko na palubi postajamo zunaj zvečer. luna mrka potone v daljavo in bližino neba

ki sklanja trudno glavo na ramo žitnega vala. vsi se prerodimo. v obrazih nam krilijo ptice ko po zapuščenih kmečkih vežah. ragljo sebe v rokah držimo. kot jež zvita pesem je to. mokrotni glasovi so to. vsaka misel hoče svojo pručko in oblaci gorečo srajco. prehitro z apustiš nas dragi mesec. angeli lutnje zavržejo. ženam vrči popokajo. nebo se skali. na okrevajoči ulici pestujemo sprehod s kanarčki in molččnost. kosci s travnika žanjice z njive z vrta bolniki vi glijte; taka je usoda. že ena beseda je rdeča nit. med preteklimi tišinami. pretečeni časi niso tudi pretekli. niso razliti preliti samo. zato nobena beseda ni zadnja zato nobena beseda ni prva.

Epilog: kavarniški ring

fraktura ptic in travniki odmevov to je bleđ. med hrustanec lune muževne mesečine nad zarastlino bleđa in bohinja. (duša je kurziv in bolj lastnost kakor resničnost adamiti v galopu mi strgajo zadnjo utež s telesa in edino ptico iz moje duše izvajajo z glinastim samcem) o jezerski ihtiozaver s pol telesa v zemlji s pol telesa v zraku z glavo navzdol pribijaš na tram moj navdih. pod karavankami rože ne cveto. pod karavankami ptice ne pojo. pod karavankami pesem vsako križajo. (pesem je prostor in ne čas) (pesem je dokaz ne dvom) (pesem priznava in ne sprašuje) (pesem je načelo in ne vest) (pesem je samoumevnost ne poenostavitve) nosiš v sebi goro z gradom in jezero opolnoči in potepuške ptice. o to je moč: arhitektura ene same kaplje lahko tudi solze kapljice krvi ta teorem o živem premaguje strah pred izginotjem. o pod stolom je vse polno čudodelnih rož če je to prevara nič zato.

Epilog: usoda dežele

kmetice zajemajo luno in jo odnašajo na mizo za večerjo. režejo zvezde otrokom in možem. od prijaznosti pa belež odpada. od ljudske od prijaznosti časa. kmetje stoje na pragu kroteč s koleni kobro pogovora. vejo da se večeri. žene se perejo vhode ker vrata so prstan hiše. roža ugaša topilnico rose. vse ve da so se solze ljudstva iztekle: starodavne pesmi nikomur več ne curljajo po licih. večer je v naravi in po dušah.

Teden dni 7 škratov

7 škratov in levinja mlada

7 iger 7 dni do rane s smehom neznane in dah ustnic z mrzlim trhlím bledim mesecem v obeh zobeh in dolg poljub ...

Marjan Čufar

Dolina spoznanja

Zavel bo brezračen veter in navidezna slika tvojega obraza bo prebodla moje oko na rdečem obzorju bo sonce izza drgetajočih oblakov trgalo peclje orumenelim listom in tedaj se bo gladina čustev umirila in bo zvok harf spet zamrznil v kristale z lovkami prepletene noči.

Dolina sanja pod menoj v zdrizastem sopuhu poldneva dolina menja svoj videz ko jo onečedijo jate voščenenih ptic dolina je rečno korito ki ga drgetajo vetrovi ob večerih in sonce valovi v listih trav.

Meja noči

Svetle pare mesečine in zavijajoči se trak dišeče vode tam doli v močvirni ravnini zelenomoder svit neba se lepi na pogrezajoče se trsje in hreščeči glasovi mrtvih žab leže ujeti v raztaljeni noči

jutro leži še napol črno med ivjem in travo zvezde so nihajoče svetilke v ugašajoči temi in krmežljave poglede svojih oči izcejaš tja daleč nad ravnino razvejanih gozdnih vrhov in tvoja misel dobi žuboreč vonj vodnih mahov.

Odhod

Spomin se mi pretaka nazaj v dišečo srečo dni ko so zvezde gnezdile v tvojih očeh in so vitki zamahi vej onemelo obviseli v zraku ko jih je razburkala čistost tvojih gibov zelene poljane so belo cvetele in beli krog svetlobe so lovili temen puh večernih oblakov potem pa sem nenadoma v stelji padajoče noči sam opazoval umirajoče barve zahodnega sonca.

Razmišljanje ob Svetinovi Steni

Avtor Stene Anton Svetina in junak romana Joža Čop

V letu 1973 je pri Cankarjevi založbi izšel roman »Stena«, poslednje Svetinovo delo, ki je bilo kmalu razprodano. Pisatelja Svetina verjetno ni treba bralcem posebej predstavljati.

Pisati je začel leta 1950. Črtice z vojnimi in lovskimi motivi je objavljaval v različnih revijah. Leta 1957 je pri založbi »Lipa« izšla povest »Lovčeva hči«. Isto leto je dobil 1. nagrado Lovske zveze Slovenije za novelo »Spikova sled«. Leta 1963 je izšla zbirka novel »Orlovo gnezdo«. Za svoje najbolj popularno delo, za trilogijo »Ukana« je dobil 1. Kajuhovo nagrado, Prešernovo nagrado Gorenjske, nagrado Prešernovega sklada SRS in nagrado Vstaje slovenskega naroda. V letu 1973 je »Ukana« doživela tudi dramatizacijo v kranjskem gledališču.

Tone Svetina pa se od leta 1960 ukvarja poleg pisateljstva tudi s kiparstvom. Do lani je zvaril 150 skulptur iz jeklenih drobec in orožja. Med njimi je pet spomenikov NOB (na Pokljuki, v Zireh, Selški dolini, Trziču in Radovljici). Razstavljal je med drugimi tudi v Mestni galeriji v Ljubljani in Galeriji doma JNA v Beogradu. Vabijo ga tudi v Pariz in New York.

Prevedena so naslednja dela: »Lovčeva hči« in »Orlovo gnezdo« v slov aščino, »Ukana« v srbohrvaščino, ruščino, češčino, v odlomkih v poljščino. Objavljena je bila v listu primorskih Slovencev Primorski dnevnik, koroških Slovencev Slovenski vestnik ter v glasilu ameriških Slovencev Prosveta v Chicagu. Trenutno pisatelj piše roman o slikarju Jakiju.

Pred nedavnim sem prebral Svetinovo Steno, nekakšen v ideološkem smislu povečani ep o nadnaravnih bojih človeka z goro. Glavni junak v tem delu ni nihče drug, kot preprosti jeseniški delavec, železar Joža Čop.

Tudi sam sem ljubitelj prirode in gora, obenem pa delavec v železarni, zato sem knjigo bral z izjemnim zanimanjem, le ta pa mi je vzbudila poplavo razmišljanja.

Skušal sem razumeti, zakaj je Joža Čop 40 let vztrajal pri stroju in v ljubezni do svojih gora? To vprašanje me je gnalo, da sem starega gamsa obiskal in ga o tem pobaral. Odsekano mi je vrgel v obraz stavek, v katerem izžareva vsa njegova človečnost, jasnost in klenost: »To je ena sama velika salamenska strast. Ko si v steni, z vsemi močmi rineš ven, ko pa si rešen, te vleče in vleče nezadržno nazaj...«

Ponosni smo, da je prav njemu, žičarju iz črne doline, preprostemu delavcu uspelo zablesteti in to v času, ko so si tuji najbolj prizadevali osvoboditi naše gore.

Kaj je Čopa in njegove prijatelje gnalo v steno?

Vsak izmed njih je imel svoj cilj, svoj steber, svoje prvenstvene smeri, ne zgolj zaradi stebrov samih in smeri, marveč predvsem zaradi premagovanja stebrov in smeri svojih življenjskih poti, katere mora preplezati sleherni izmed nas.

Kako se niso dali ugnati v kozji rog, nam pove Jugov dialog z dovžanskim župnikom Aljažem: »Sli bomo v steno in niltče nas ne bo ustavil... Ne vam navkljub, saj vas imamo radi in vas spoštujemo, pač pa tistim, ki ne razumejo plezalstva, ki mirno gledajo, kako Nemci utirajo nove prvenstvene smeri, čez steno in nas opozarjajo, da smo hlapci, za hlapce rojeni, kot je dejal že Cankar, da smo šleve, ki se boje tvegavanja, ki ne znajo osvojiti niti pedi svoje zemlje, ki čakajo na vse, da jim pokažejo tuji...« Čopu pa Jug govori, kar je boleče tudi za naš čas: »Delavec, železar si, z ljubljimi rokami, jaz pa sem profesor filozofije. Ob takšnih, kot sva midva, je odvisna naša usoda...«

Kakšen je bil pisatelj namen?

Vsekakor je hvale vredno, da se je pisatelj Tone Svetina lotil romana, v katerem opisuje pionirsko delo slovenskih alpinistov. Pri tem se nehoti sprašujem, če smo Slovenci že na dovolj visoki kulturni ravni, kajti »Stena« nam vzbuja lakoto, da bi množično obiskovali naše lepe gore, in, da bi jih pri tem seve ne obmetavali s konzervami, tetrapaki in drugimi odpadki...?! O tem oskrunjanju narave mi je nedavno tega pravil prijatelj alpinist in gorski reševalec: »Krog Aljaževega stolpa je pogled zastrašujoč, gnusen od vseh tistih pločevinastih škatic moderne industrije, bil sem pretresen, ko sem jih pobiral v vrečko, nisem verjel, da je kaj takega mogoče na vrhu našega očaka... S tisto vrečko sem sestopil v dolino, solze so mi zalile oči, ko sem se z zavidanjem spominjal zlatih Čopovih časov.«

Ko prebiramo zgodbo o starem mačku Jožu Čopu, spoznamo, da to ni samo njegova zgodba, ampak tudi zgodba Čopovih plezalskih tovarišev. Prav je, da se ob tej priliki spomnimo naših železarjev-alpinistov srednje generacije: Janeza Krušiča, Maksa Medja, Uroša Zupančiča, Dolfeta Kranžerja, Cirila Pračka, Gandija Moreta in mlajših: Janka Ažmana, Mitja Koširja, Aleša Kunaverja, Staneta Belaka, Toneta Sazonova, Marjana Krivca, Badjura in še mnogih drugih, ki nadaljujejo Čopovo delo v vrhovih izven naših meja.

Toliko o »Steni«, katerega odlomek predstavljamo v tej številki našim bralcem.

Valentin Polanšek

Abeceda Korošice

Začnem s trdno voljo,
z zagrizeno odločnostjo,
da obstanem
in pridem naprej,
da uidem
kreppljem otroške bolezn,
kateri me svoji prepustijo.
Nas je doma
več kot oken pri hiši.
Redke so vsakdanje juhe,
pod ključem kruh,
trdi slovenski proletarski kruh.
Ozdravljam
z zakleto nepopustljivostjo.
Spopadem se z življenjem,
ko grem,
še skoraj otrok,
k tujim ljudem služiti.
Trgam se
za nove krčine spoznanja
in upoštevanje med ljudmi.
Ne samo preživela sem
strašne preizkušnje,
ampak sem zmagala,
da še dandanes
zmagujem
od zore do mraka
s svojimi otroci,
četudi ne z vsemi.
In jutri —
in pojutrišnjem
sem nared
za nove podvige,
za podvige trdne volje,
zagrizene odločnosti,
zakleto nepopustljivosti —
za trdi slovenski proletarski kruh!

Stari kolovrat

Prežet z dremavico,
oguljen z babično šegavostjo,
oхранjen z dekliško vedrostjo
stojiš
v moji knjižnici:
Začuden gost,
ki naj bi pripovedoval
o minulih dneh,
ko je bil še
središče kmečkega življa.
Prišel si z mojo ženo
na tukajšnji novi skupni dom.
Bil si last tašče,
ki si ji bil podarjen,
že mlademu dekletu.
Kdo te je naredil?
Ne ve več ustno izročilo.
Vidi se na tebi:
spočenjal si nitke,
volnene in iz preje!
Babični prsti
so na tvojo motko
navijali starodavne storije,
dekletovi prstki
pa ljubezenske sanje,
žene so razočarane
vrtele
kolo pozabljanja,
device trepetale
za svojo sladko srčno skrivnost.
Škoda,
da ne morem pri starem kolovratu
zavrteti kolesa
v preteklost nazaj...

Globoko v zenicah

Globoko v zenicah
so zlate zarje
neokončanega otroštva,
ki se nepričakovano razšepetava
v zdajšnjih odraslih lažeh
in nepopoljšljivem primerjanju
samega sebe
z današnjo mladino.
Medtem se je vse uresničilo:
zrastel si prek svojih pomanjkljivosti
do ugledne sile
svojega zaslepljenega okolja.
Globoko v zenicah
se samo skrivajo še
predniški puntarji
in borbeni zapeljivci
in že jutrišnji spokorniki.
Globoko v zenicah
je prelučkana vsa šaljivost,
s katero očaraš zunanji svet
in sebe,
globoko v zenicah
je razpeta skrivnost
med upanjem
in grozo.

Odprto vprašanje

Ko sem se pregrizel skozi
nepozabno
in skozi svojo namišljeno bitnost,
kot deževnik skozi humus
oskrbljenega
ali zanemarjenega vrta,
sem ugotovil,
da se je treba držati gotove lege,
ne vrtati pregloboko v mrtvo prst,
ne siliti na površje,
kjer je njegova rast
lahko prekrita s tako bujnim plevelom.
Zato si v tolažbo pripovedujem,
da je treba polniti vrzeli,
ki še vsepovsod neopažene preostajajo.
Samo: najti jih!?
Kakšno jutro ustajam
kakor dedec,
ki ga je premalo,
da bi z adostoval ošabni nevesti,
ki ji je ljubimkanje z golj zrcalo
spogledljivosti.

Proti večeru
me je spet preveč,
da bi se oziral na prelisičeno
noroglavo ljubavnost dvojice.
Kaj čuda,
če sredi noči med neznanci
in na mah dobljenimi vinskimi sobrati
pijem pogrebščino za obema.
Morda še kdo drug
sredi spanja čvекne:
So pač takšna leta! — ?

Marija Mencinger

Mati

Tvoje besede se mi usedajo
na stene hodnikov in so
kakor rez v meso. Spoznavam,
da so le na svetu dobri
ljudje, ki ne napanjajo
ušes le na slab radijski
sprejemnik, temveč prav
radi tudi prislunhejo
neizgovorjeni besedi, prošnji
svoje duše. Svoje duše? Da.
Svoje duše! Učiš me, da vsi
ljudje še niso izgubili duše,
da v ljudeh še živi zavest,
da so še ljudje. To me učiš
ti, Mati in zato ti verjamem.

Ker si preponosna

Ob večerih premišljuješ,
kako svetu prikriti resnico,
ki jo nosiš s seboj kot
črno senco in je ne moreš
sprejeti, ker v tebi še
vedno kljuje besede,
kljuje njegova pretrgana
izpoved. Preponosna si, da
bi priznala in zato visiš
med precepom njegovega
uničenja in nitjo svojega
ponosa.

Anton Mežan

Srečanje

Včasih
na široki cesti
srečaš nekoga
(Vseeno je
ali je dan ali noč),
ki ima tako močno luč,
da ti posveti
v vse skrite hodnike
možgan in srca.

Potem pa ti iz srca
neprestano sili v možgane
želja in hrepenenje
da bi bil
ta človek z lučjo
vedno s teboj,
da bi bil vedno pri tebi —
da bi bil tvoj!

Miha Klinar

Grenki pelin

Grenki pelin tvojih solz
je z mojih ustnic
kakor zadnje zvezde
odpoljubilo jutro,
ko ob svitu
med trave sem zabredel
in med rože.

Med travami in rožami
pozabil
sem na tvoje solze
in na svojo žalost.

Kakor da ta noč
bila ni noč slovesa,
srce izlilo
v jutru je grenčico.

O brez občutja greha
in krivice
čist kot otrok
med rože sem zablodil.

Pozabil sem

Pozabil sem,
da osamela jočeš
za mano in mladostjo,
ki jo čas
obema
brezčutno je pohodil.

Pozabil sem,
da sva oba človeka
s pohojeno mladostjo
in s strtim srcem.

Pozabil sem,
da drugi
že z davnaj so zavrgli
naju.

Pozabil sem,
da v hrupu
in v vrtincih časa,
nikomur ni potrebna
drobna pesem.

Pozabil sem,
da čas me je odložil
kakor odvečni kamen
na razriti cesti.

Pozabil sem,
da so me v prah z drobili
koraki, uglašeni
na spev koračnic.

Pozabil sem,
da veter me raztrosil
je po krvavi zemlji
že z davnaj
z davnaj,
a jaz predrzno
pel sem
pesem o svobodi
in sanjal o življenju
nad osutim cvetjem.

Pobegnil sem

Pobegnil sem, ko v jutro
so potapljale se zvezde.

Hrepenenje neodžejane mladosti
me je gnalo v rosno jutro.

Brezimni prah
rad sanjal bi o cvetju.
Jutro pa je dihlo nad mano,
kakor da me ni.

Zakaj sem rekel

Zakaj sem rekel,
da objem je najin,
kakor da bi se objemala
mrliča.

Zakaj sem rekel,
da si zajokala...
A kaj, ko mi bilo je
kot mrtvim milijonom,
brezimnim milijonom
in prah na njihovih grobovih
začutil sem,

kako me vabijo v objem
koščene roke mrtvih.

Zakaj sem rekel ti,
da tvoje solze,
ki pil sem jih
s poljubi,
grenko dehtijo
kakor rože
ob mrtvaških odrih.

Zakaj sem rekel,
da objem je najin,
kakor da bi se objemala
mrliča.

Jutro

Jutro več ne misli
na ugasle zvezde.

Rosa na pomladni roži
sanja svetle sanje.

Meni pa grenko je v srcu.
V njem so tvoje solze.

Tvoje solze,
ko v samoti jočeš
za sanjami, ki jih
izžgalo je življenje.

Spoznanje

Ne, nisem bil jaz, ki je pel
v neurju pesem.
Koraki so bili,
ki so drobili odvečni kamen,
in veter bil je,
ki me je raznašal
po krvavi zemlji.
Vihar je bil.
Iz isker netil je požare,
da so bledele zvezde
in tonile
na krvavem nebu.
Z njim sem vihral,
dokler se ni polegel
in jaz razbit,
zmlet v bilijonski prah
neviden legel sem
na sivo zemljo
in spoznal, da
zemlja z a me je samo
pokopališče.

Za temi sivimi dnevi

Na pot moram. Daleč, daleč,
da se pozabim.

Nočem usahniti
na sivem robu življenja.

Na pot moram.
V neznanje daljave.

Daleč za temi sivimi dnevi
sinjino prižiga hrepenenje.

Ne posmehujte se hrepenenju,
staremu, dobremu zdravilu.

Na pot moram. Daleč, daleč,
da se pozabim.

(1957)

Tudi človek . . .

Pokalo je že nekaj ur. Partizanska četa sredi ogromne zelene povodnji je delovala na vse bolj sklenjene nemške obročke kakor močno magnetno polje.

Četnica je že večidel obležala, nekaj fantov so ujeli, ostali so bili raztepeni sem in tja. Eden redkih takih preganjancev je bil tudi Edo!

V tej stiski je zdaj prevladoval le še nagon po samoohranitvi. Strah pred tem, da ne bi zgrabili živoga! Le en sam naboj še hrani v stari puški. Smrt v primeri z mučenjem bi bila prava igračka! To je Edo dobro vedel. Morda bi že nameril nase, ko ga pri tem ne bi vselej zmotile po vsem gozdu potaknjene zelene postave! Zdaj je miroval in se bal samega sebe, zdaj se je spet plazil dalje.

Okoli glave so mu zoprno živgale kroglice, da se je mimogrede moral čuditi, kako da ga katera še ni našla! Sicer je pa za kaj takega še vedno dosti časa in treba je le ene same, en sam kosček žvižgajočega železa! In ti hudiči so tokrat prvič uporabili dum-dumke! Vsa on jih je čutil prvič.

— Ali na ruski fronti tudi streljajo z njimi?

Toda to je bil samo preblisk v kratkem trenutku. Čeravno se je po kačje plazil ob tleh tako, da bi se kmalu sploščil, so svinčenke tipale okoli njega tako, kot je pred leti videl v kinu nekoga, ki je metal nože okoli žive tarče.

Samo, da se pritiplje do potoka! Več kot sto metrov ne more biti oddaljen!

Z rokami je pritisnil v prazno. Cofff! Kar padel je v vodo. Nič zato, saj je avgust, samo, da ga ni kdo slišal ali videl! Če je tako, potem je konec.

Naredil se je čisto majhnega. Stisnil se je pod rušo, ki je visela nad vodo. Noge je previdno potisnil v mehko ilovico, da ne bi preveč skalil vode, ki je je bilo do kolena, le sem in tja malo več. Obmiroval je, kot mrtva riba. Ležal je na hrbtu in molil glavo ven le toliko, da je za silo dihal. Če je čutil, da je kak Nemec nad njim, je za nekaj hipov potopil tudi obraz. To mu je kar dobro delo. Čeprav ni dihal, ga je v takih trenutkih prevzel občutek varnosti, kakor bi bil iz družine novej. Motil se je s spomini na kopanje v otroških letih, ko so se skušali, kdo bo delj pod vodo. On je potihem enkrat preštel celo do šestinsedemdeset.

Tega se je prav zdaj, ves potopljen pod vodo, natanko spomnil. Toda, zgoraj ni bilo oboroženih Nemcev temveč navdušeni prijatelji, ki ga ta dan niso mogli dohiteti. Zdaj ni štel in tudi zdržati ni mogel dolgo. Počasi je spet pokukal ven. Iz za najbližjih dreves je slišal nemško vpitje: »Banditen! Predajte se! Vsako upiranje pomeni smrt!«

Toliko je znal nemško, da je to z lahko razumel. Zato je glavo raje potopil toliko in tako, da so bila skrita tudi ušesa. Odsekane in režeče se nemške besede so mu razkrajale že tako razrvane živce in voljo! Ob njem sta pred dvema urama padla najboljša prijatelja, za katere nikoli ni mogel misliti, da se ju bo kdaj dotaknila krogla. Drug je bil boljši vojak kot drugi. On, najslabši, je še ostal! Prejšnji teden je bil razbit sosednji bataljon. Nemci so česali predel za predelom! Mar bodo res deželo očisti-

Ivan Jan

stili, kot so grozili!? Se nikoli tem obetom niso bili tako blizu!

Tokrat je nad seboj, tik nad seboj zagledal Nemca! Oborožen je bil s puško, ki jo je stiskal v poraščenih rokah. To je z lahkoto videl, kajti Nemec je imel rokava zavihana! Za tak primer je Edo imel nad obrazom vejico praproti, po katero se je stegnil v trenutkih premora. Spet je miroval kakor nasedel blod.

Toda — Nemec je imel opravka s sabo, skočil je čez potok in se zgubil med drevjem.

Ni še uspel zajeti nove sape, ko se je dva koraka od njega prikazal naslednji Nemec! Edo je sapo čisto pridržal. Ta je bil podoficer s srebrnimi trikotniki in rokavi in z brzostrelko v rokah. S tako, ki je bila vroča želja vseh partizanov. Morda ne bi niti znal streljati, vendar bi veliko dal zanjo. A to je bil še tako mlad partizanski začetek, da takega orožja razen komandanta in predrzrega vodnika Slavca, ni imel še nihče v bataljonu. A zdaj sta tudi ta dva že mrtva. Kdo ve, če so rešili to dragoceno orožje!?

Ta bo bolje pogledal okoli sebe! Ni zastoj podoficer, niso mu zastoj dali avtomata!

A tudi ta ni upiral pogleda v potok. Verjetno se mu je skrivanje v vodi zdelo preveč nevojaško ali pa preveč predrzno. Sloki »unteroficer« je sicer vrgel pogled po potoku, toda v nasprotno smer in zaradi tega, da je lepše prišel čezenj.

Kdaj bo tega konec? Morda je bil ta zadnji?

Neurenničljiva želja: naokoli je bilo še vedno toliko zelenih vojakov, da je bil Edo prepričan v to, da jih ima Hitler preveč in jih mora zaradi zaposlitve goniti po gorjskih gozdovih. Verjetno je bral Napoleonove misli, da vojsko najbolj razjeda brezdelje!

Toda, kako je potem z vso to rečjo? Zakaj potem vojne še ni konec? Zakaj niso Nemci zavzeli še Moskve?

A taki dvomi so Edo razjedali le v teh trenutkih stiske, ko je bilo v vsem gozdu toliko Nemcev, da je vsaka smreka imela svojega, nemara celo po več. Resnično pa je bil ves prežet z mislijo, da ne bo trajalo dolgo, ko bodo nad njimi zabrnela številna neznanca letala. Ko bodo začela odmetavati velike tovore orožja, predvsem avtomatičnega orožja, se bo izkazalo, da so bili to sovjetski letalci! Sedanje umikanje je samo strategija Rdeče armade!

Tedaj je tri metre od njega z nasprotne strani preškolil potok postaven nemški mitraljezec! Njenu nasproti poklekne k vodi, da bi se umil, osvežil ali morda napil, KO SE NJUNA POGLEDA SREČATA!

Konec! Naj se požene Edo iz vode in zbeži drugam?

Samomor! Naj se brani?

Z mokrim orožjem, z enim samim nabojem in zdaj, ko ga Nemec gleda že v oči! Še slabše, kot samomor!

In kot bi bil uročen v tej največji stiski Edo miruje in žejnega nemškega mitraljezca gleda široko odprtih oči!

Niso mu dali zastoj sarca! To bo nagla smrt!

Ali pa bo nemara pomislil, da sem že mrtev?!

Edo se je zmotil.

Nemec tedaj počasi zavrti glavo v desno in levo, SE NAGNE IN PIJE. Edo ga gleda, kako počasi požira vodo, ki bo njega vsak hip zadušila. Miruje in gleda v premikajoče se jabolko žejnega nemškega vojaka.

Kaj ko bi se pogal k njemu, ga z obema rokama stisnil za tisti žejni vrat in ga potih, čisto brez glasu potegnil k sebi v potok?!

Misel je predrzna in prepoznala! Nemec neha piti, se oddihuje in spet pogleda okoli sebe. Potem se spet nagne in se dela, kot bi pil. V očeh sovražnega vojaka je svetel blesk, NEKAJ CLOVESKEGA, prav nič podobnega ubijalskemu pogledu. In ta glava potem Edu čisto od blizu rahlo odkima, takoj za tem prikima.

Njegova dolga postava se potem dvigne, spet zgrabi sarca — in izgine v gozdu.

Edo je še bolj zmešan, vendar pomisli: »Ni vse tako, kot je videti! Nemara bo tudi to zrahljalo Hitlerjevo moč!«

To je bil zadnji Nemec, ki je prišel čez potok v Edovi bližini.

Edo je ostal živ!

Ostale je pomečkal Hitlerjev stroj, ki ni dovoljeval več in veliko CLOVESKIH POGLEDUV IN DEJANJ!

VSEPOVSOD je ležal debel sneg. V odročnih hribih še posebno.

V tistih januarskih dneh je po štajerskih in koroških hribih že pet dni divjala hajka. Kaj hajka, prava ofenziva! Ljudje in živali, zaposleni v njej, vse je želelo konca. Ne samo preganjanci, temveč tudi preganjalci. Cloveske sile so potekale!

Nemci so bili na smučeh. Pa ne vsi. Zato je bila po teh dneh tudi preganjalca noga težka, obleka mokra, roke prezeble, želodci oslabei. In ko kljub polnim nahrbtnikom konzerv in napolnjenim čutaricam za pasovi. Sicer pa je tudi njim začelo vsega primanjkovati.

Skupina terencev, v kateri je bila tudi mlada Silva, se je usidrala tik pod prisojnim vrhom močno zasnežene gore. Se tretji dan niso imeli kaj za zob! Še skoraj pubertetna Silva je to prenašala edino še z zavestjo. Oslabela je in noge v kolenski se ji nevarno šibile. Zato ji je bilo več kot prav, ko so se ustavili na tem visokem pobočju, kamor Nemcev nemara ne bo! Sicer pa je pogon trajal že pet dni.

Se včeraj je gorelo v njej upanje, da bodo povzili kaj toplera in sploh dali nekaj opravka praznim želodcem. Plazili so se okoli hribovskih kmetij in oprezali. Okoli znanih in neznanih, svojemu namenu. In to posebno zdaj, ko predstavljajo glavno in skoraj edino orožje!

Silva in Gaber morata biti že blizu kmetije! Da, slab streljaj stran sta samo še!

Od tam se plazita samo še po trebuhu. Pri vseh hišah, kjer so poskusili doslej, so bile nemške zasede. Zakaj naj bi bila potem ta izjema? Toda — zakaj potem lezeta tja, prav v past!?! Ti ubogi, vedno na boljše upajoči človek, ves plašen in ves junak!

Hiša je zdaj na njuni levi. Še malo se plazita po od sonca omehčanem snegu, da je vsako vlakno njune obleke mokro do zadnjega! Mladi Gaber je star vojak, iz zaščitnice, kamor je prišel iz brigade. Ne bodo ga stegne se, stisne sneg v kepo in jo zabriše k hiši! Nič! Še eno! Nič! Zdaj pomaga previdno še Silva! Odkod je dobila še toliko sile, da je vrgla sneg tako daleč? Upanje, upanje na hrano, na toploto!

Ze vse dvorišče sta obmetala, splazila sta se še na drugo stran in se tako zapostila s preverjanjem, da bi odkrila tudi mine, če bi bile postavljene tam okoli!

Končno sta se spogledala in si prikimala. Toda hiši sta se približala plazeč in z zadnje plati, ki je bila blizu gozda. Če bi bila pri hiši zaseda, tam je gotovo ne bi bilo, ali pa bi bila samo straža.

Nič se ni zganilo. Malo sta obstala in se potem z novimi močmi skopala pokonci in skočila k vratom.

Toda kljuka se samo vda, vrata pa ostanejo zaprta. Potihno potrkata. Odgovori jima samo votel odmev prostrane kmečke veže! Nič!

Splazita se k sprednjemu vходу. Nemcev ni čutiti, a tudi drugega ne! Sledov številnih obuhval pa je veliko! Oprezno ogledujeta okoli sebe: ena sama ušesa, ene same oči so ju! Toda — nikjer nič.

Gaber naglo udari po vratih, pokljuka, a so zaklenjena! Tedaj sname puško in s kopitom nameri na ključavnico. Silva straži na oglu!

Iz line se zabliska in poč! Takoj za tem še enkrat. Oba se poženeta za drugi vogal. Pred hišo se razleti bomba! Kmet sam je oborožen in se je lotil vsiljivih partizanov. Zanj so boljši Nemci!

Vsa moč v mladih telesih Silve in Gabra naenkrat splahni in komaj se še odplazita nazaj v zaščito gozdov! Pregnana, še bolj oslabela, ogojufana za nov up in s tisto silo, ki sta jo pustila na poti do sem manj! Še dobro, da kmet ni užgal preje! Šla bi kar v hlev in odvlekla kakšno žival, toda zdaj je dan preplah in Nemci bodo zaradi streljanja vsak hip tu!

Med smrekami so se brez besed sestali. Vse šest, še bolj lačnih, brez upanja na novo kmetijo.

Taki so se privlekli pod vrh tistega sončnega hriba!

Sonce se je že spuščalo na drugo stran, ko je tepečo in prezebajočo skupino vzdramil nek šum!

Gaber, ki je nekako stražil, položi na usta prst in se potegne s strojico nekaj metrov navzdol za košato smreko. Pod njimi se plazijo smučarska kolona Nemcev. Ali bo počilo? Vsi mirujejo in nemški smučarji počasi polze povprek. Nekateri pogledujejo po sledovih, ki so jih vteptali partizanski čevlji, a se ne ustavljajo.

Smučarji izginejo, za njimi pa prigazi kolona Nemcev brez smuč. Oni natančneje stikajo za sledovi — in tedaj že poč! Le kje bodo trenetno zbrali še toliko sile, da se bodo umaknili?!

Toda, raztepli so se že po prvih medsebojnih streljih. Gaber je spustil še nekaj rafalov, potem je utihnil tudi on. Se sebe je komaj premikal po snegu, a orožja ni odvrzel. Vlekel ga je za seboj!

Silva se je skotalila postrani in se med nizkim borovjem ustavila v majhni grapi. Če bi ne bilo za njo sledov, bi kar počepnila med tisto borovje in bila bi odlično skrita. A sledovi, sledovi!

Pa je kljub sledovom ostala. Sicer ne čisto tam, kjer se je ustavila, a ko je začela gaziti postrani, da bi prišla čimdelj od prizorišča, kjer je pokalo, se je morala odpočitivati vsaka dva, tri korake. Sicer se je pa spet bolj plazila kot hodila.

Tako je prišla čez grapo in na rob majhne, poševne jase. V nahrbtniku ni bilo veliko, a jo je silno težil. Tudi opasač z majhno pištolicco ji je bil odveč. Da, pištolica. Morda je zdaj prišel tisti trenutek, ko ni več izbire, ko je bolje, da se preje pokončaš sam!?

Izlekla je hladno orožje in z njim v nežni dlani trgala v celo. Nekaj je tedaj začutila in od tal dvigne pogled čez jasico: srečala se je s prav tako utrujenimi očmi, kot so bile njene. Le da so bile to oči moškega in da je BIL TA MOSKI NEMEC! Oborožen Nemec, vojak Walter, ki je tudi molče pogledal okoli sebe in ko ni bilo nikogar, z roko zamahnil Silvi, naj leže.

Potem je zavpil »kameradom«: »Tu ni nobenega! Kar vrnite se!«

Tudi v Walterjevih očeh je bilo pet dni naporov, tudi Walterjeve noge in roke so bile že slabe. Morda še slabše zato, ker se v tem človeškem lovu ni čutil pravega napačalca, temveč zločinca med zločinci, kar pa ni hotel biti!

Andrej Kokot

Poletna pesem

V rosнем jutru
se nebo napaja.
Sonce
polje vse bolj zlato riše.
Dan
še dolgo v noč odmeva.

Rž pa se je že
nagnila proti zemlji,
kot da z ahvalno pesem šepeta.

Nehvaležnost

Razkošje
obdaja to lepo jesen,
čas obračuna in zrelih sadov.

Naše početje
pa je kljub temu tako jalovo,
tako pristransko.

Najbrž ne kaže
leto za letom
zasipati naših hleti.

Brezskrbni trenutek

Pesem pomladi
me vabi v poljano
na brezskrben trenutek
življenja.

A je smrt
tako blizu
in meri korak moj.

Kljub temu:
ljubezen je moja
in čas je z menoj,
zakaj ustavil se je!

Ob zidu nedolžnih

Po zidu sovrastva
kaplje ljubezni polzijo.
Izgubljajo se v razpokah noči,
ki bdi nad belino
prisojenega devišstva.
Na sledovih njihove izsušene poti
se sončijo muhe.
V temi skritovost pije grenkobo.
Dan se v večnost gubi.

Bela roža ob zidu
pa govori, govori . . .

Na materinem grobu

Ob mizi iz črne prsti
piješ čašo pravice.
Pregrešni glasovi pa še vedno
tulijo v dahavo mrtvih njiv
in branjo tvoji poslednji besedi,
da bi vzknila iz zatrite svobode.

Jaz pa še vedno čakam
tvojih posmrtnih sadov,
letine tvoje za pozne rodove.

Znova in znova se vračam
ob tvoje vzhodje.
A tvoj molk je dosleden.

Tvoj mir se plamenom poigrava
in žalost moja boža.
In to je moč tvoje nesmrtno ljubezni.

Benjamin Gracer

Pravljica

NEKOČ
sem poznal mladeniča
ki je hotel imeti svojo
DUŠO IN PAMET

. . . in nekega dne
temnega dne . . .
(ko mu ni preostalo drugega)
se je zatekel na obalo
in počakal:

da mu je
BRADA POGNALA V ZEMLJO
da so se mu
LASJE OVILI OKROG SKAL

Potem ga je
ZALILO MORJE . . .

Molohov dan

. . . ampak pravzaprav
je hudič
dokler ulačimo
to sestradano nenasitno
telo s sabo . . .
(Kako je po tem — ne vem!)

Zjutraj prežvečiš
ostudne ostanke noči
in jih v službi z zalješ
s črno kavo
Potem slečeš tajnico
s krvavimi očmi
in odhitiš na sejo . . .

in že govoriš:
o revoluciji
o delavskem razredu
o kmetu itd.
Pamet pa ti spet slika noč
z zajetno bedračo
obilno večerjo
in močno pijačo

. . . ampak pravzaprav
je hudič
dokler ulačimo
to sestradano nenasitno
telč s sabo . . .
(Kako je po tem — ne vem!)

. . . ker nekega dne
lahko dozoriš
v gnilo dozoriš
in kričiš:
Heil Hitler . . .

Avtorji tehničnih izboljšav prihranili 302.777 dinarjev

Komisija za raziskave, izume in novatorstvo v TOZD Vzdrževanje, energija in transport, je na svoji drugi seji obravnavala dva predloga tehničnih izboljšav, katere so bile realizirane v obratu plinska in vodna energija in obratu topl. energije.

Avtorji predloga števil. 2112 inž. Franc Brelih, Viki Smolej in Zlatko Novak, so s svojo tehnično izboljšavo zmanjšali porabo količine hladilne vode. Poleg prihranka na hladilni vodi, zaradi te izboljšave ne bo treba graditi novega cevovoda. Gradnja novega cevovoda večjega profila, bi bila zelo otežena, ker bi morali prekopati betonsko ploščo pri kisikarni in Dorovih čistilcih. Odškodnina je bila na osnovi ekonomskih izračunov, ki so jih potrdili odgovorni ljudje v energiji, izplačana na osnovi prihranka, ki znaša 168.377 dinarjev, ki znaša 3,32 odstotka od dokazanega prihranka.

Avtor predloga števil. 2100 Franc Novak, je s svojo tehnično izboljšavo prihranil toplotni energiji 134.400,00 dinarjev. Z vgraditvijo mazutnih gorilcev v parni kotel števil. štiri, je omogočil proizvodnjo pare tudi takrat, kadar nastane pomanjkanje plavžnega plina. Ta predlog tehnične izboljšave je komisija obravnavala že na svoji redni seji, vendar ni bil dovolj ekonomsko utemeljen, da bi na osnovi prihranka, ki ga je utemeljil avtor, določili višino odškodnine. Na osnovi tega je komisija zahtevala, da se imenuje strokovna komisija, ki bo ocenila ta predlog. Komisija, ki jo je dne 17. 12. 1973 imenoval glavni direktor mag. dipl. inž. Peter Kunc, je svoje delo opravila ter dostavila komisiji dne 31. 1. 1974 zapisnik o svojem delu. Komisija je tudi predlagala osnovo za izračun prihranka.

Zal pa moramo priznati, da se je ta predlog tehnične izboljšave reševal celih 16 mesecev, čeprav so bila dana prva menja in ocena že po sedmih mesecih. Dodati pa moramo še to, da je avtor tehnično izboljšavo izdelal predno jo je prijavil. Nerazumljivo je tudi to, da je med tekočo številko tega predloga in predlogom, ki je bil vložen leto dni kasneje, le dvanajst številnih razlik. Še bolj postane to nerazumljivo, če pogledamo poročilo referata za novatorstvo in racionalizacije, iz katerega je razvidno, da smo v letu 1973 vložili kar okrog petdeset predlogov tehničnih izboljšav! Menim, da tako zavlačevanje predloga nikakor ni stimulatивно za napredek dejavnosti tehničnih izboljšav.

Komisija je avtorju priznala enkratno odškodnino v višini 3,4 odstotka od izračunanega prihranka, ki znaša 134.400 dinarjev.

Komisija je poleg predlogov tehničnih izboljšav, razpravljala še o drugih problemih, med drugim kako pospešiti to dejavnost. Mnenja o tem, kakaj v zadnjih letih ne dosegamo na tem področju večje aktivnosti so bila zelo različna. Vsekakor pa je bilo enotno mnenje, da smo z organizacijo samostojnih komisij po TOZD naredili precejšen korak naprej, ki mora pokazati boljše rezultate že v letu 1974. Pri reševanju predlogov tehničnih izboljšav, je dosežen vpliv neposred-

nih samoupravljalcev in so s tem onemogočene tendence posameznikov, katere so bile pri prejšnji organizaciji več kot očitne. Dosežena je tudi krajša doba reševanja, kaže pa se tudi zavzetost odgovornih ljudi, do teh problemov. Mnenje članov komisije je bilo tudi, da bi na referatu avtorji morali dobiti več pomoči. Avtorji morajo občutiti to, da na referatu delata dva strokovna delavca, število predlogov pa ni tako visoko, kot je bilo pred leti.

Letos v Železarni iznajditeljem in novatorjem izplačanih 40.488 dinarjev

V tem letu so imele že prve seje komisije za raziskave, izume in novatorstvo v TOZD Valjarne, VET in Talilnice. Vse tri komisije so do sedaj priznale že 40.488 dinarjev odškodnin, nagrad in rent (v Valjarnah 18.788, v VET 10.200 in v Talilnicah 11.500 dinarjev).

Predsednik komisije za raziskave, izume in novatorstvo pri DS TOZD Talilnice, dipl. inž. Henrik Zupan, je v sporazumu in v sodelovanju z ostalimi člani komisije, direktorjem TOZD Talilnice dipl. inž. Stankom Čopom in pristojnimi obratovodji in asistenti sklical dobro pripravljeno prvo sejo komisije v letošnjem letu. Na seji so obravnavali deset v zadnjem času izvedenih in v oceno predloženih tehničnih izboljšav, štirinajstih avtorjev. Na osnovi pozitivnih ocen in priporočil pristojnih in odgovornih strokovnjakov, je bilo pozitivno ocenjenih in nagradjenih sedem izvedenih izboljševalnih predlogov s skupno 11.500 dinarji. Avtorjema tehnične izboljšave števil. 2075 inž. Jože Osvald in Jožo Bertonec iz livarne, je bila na osnovi izračuna prihrankov in koristi, ki izvirajo iz izboljševalnega predloga: Uvedba domačega kormitnega peska v livarno, priznana druga, zadnja renta v višini 6.100 dinarjev, katero si avtorja delita v razmerju 50:50.

Peter Kikelj, avtor izboljševalnega predloga števil. 2115, je pri uspešni zamenjavi filtrov za emulzijo pri črpalnih na ASEA električni peči, kolektivno letno prihranil 8.813 dinarjev. S tem so tudi zmanjšani pogosti zastoji in znatno znižani stroški vzdrževanja. Programerju vzdrževanja v jeklarni Petru Kiklju je bila priznana enkratna odškodnina v višini 600 dinarjev.

Karel Koblar, prvi strojni ključavničar iz žerjavnega oddelka, je zelo domiselno usposobil tri že opisane dvizničke za potrebe martinarne in vzdrževanja. Na osnovi

Poudarjeno je bilo tudi, da moramo v letu 1974 sprejeti novi pravilnik, kajti stari, ki je bil sprejet v letu 1969, več ne ustreza. Komisija je bila tudi obveščena, da se pripravljajo poleg Pantzove plakete, katero po pravilniku vsako leto podeljuje delavski svet Železarne za posebne dosežke na področju metalurgije, tudi nekaj podobnega za posebne dosežke na področju tehnične inovacije v drugih panogah.

Na seji so govorili tudi o morebitnih izboljšavah v pogledu organizacije dela, ali predlogov, ki nimajo vsebinsko tehničnih izboljšav. Obstojči pravilnik to tudi vsebuje, toda, do sedaj ni bilo takih predlogov. Razprava je opozorila na zelo široko področje dela komisije, ki lahko precej prispeva k boljšim gospodarskim uspehom, tako v TOZD, kakor tudi v Železarni.

2120 in Anton Strajnar za nakazano teoretično rešitev števil. 2119. Upokojenec Matko Fon, je pripravil teoretično rešitev števil. 2118 na razpis objavljen v Železarni, dne 19. oktobra 1973 na problem: posnemanje žlindre pri vlivanju nepomirjenih jekel. Tudi temu avtorju ni uspelo nakazati teoretične rešitve te naloge in zato komisija ni mogla priznati nagrade.

Tehnično izboljšavo števil. 2129: Uporaba neuporabnih grafitnih elektrod za potrebe električne peči, ki so jo izvedli in predložili v oceno Jože Dreža, dipl. inž. Karel Ravnik, Vaclav Paulus in Martin Sovič iz elektro jeklarne in izkazuje preko milijon letnih prihrankov, ni mogla biti dokončno ocenjena, ker primanjkuje natančnih podatkov o iniciativi in nadaljnjem razvoju te rešitve že od tehnične izboljšave števil. 2052, ki sta jo na odpisani strožnici Hasse-Wrede izvedla že leta 1971/72 strojna vzdrževalca Joža Urh in Friderik Mertelj, grafitne elektrode pa so tudi že preje obdelovale in služile za potrebe elektrojeklarne. Zelo koristno tehnično izboljšavo navedenih elektrojeklarjev bo treba kompleksno ocenjevati in reševati skupaj s predlogom Urha in Mertlja, ker je vseh šest avtorjev prispevalo enak delež k koristni uporabi zlomljenih, počenih in neuporabnih grafitnih elektrod. Dobro izvedena tehnična izboljšava, ki znaša velike prihranke, bo dokončno ocenjena, ko bodo znani vsi podatki. Za dokončno oceno tehnične izboljšave števil. 2129, skupaj s števil. 2052, bo po potrebi sestavljena posebna komisija strojnovidzvalnih in elektrometalurških strokovnjakov. Vsekakor vseh šest avtorjev zasluži priznanje za njihovo uspešno, prizadevno delo, ki so ga vložili v ceneno popravilo in usposobitev dragih, neuporabnih grafitnih elektrod.

Janez Markovec, ključavničar specialist iz jeklarne je izdelal originalno in zelo uporabno držalo za cevi pri upihovanju kisika v SM peči. Na osnovi odlične ocene in priporočila obratovodstva martinarne, je bila avtorju za tehnično izboljšavo števil. 2128 priznana enkratna pavšalna odškodnina v višini 1.500 dinarjev s posebnim ozirom na povečano delovno varnost in izvirno uporabo izboljšavo.

Trije avtorji: Anton Strajnar iz SEOP, Rupert Kramer iz livarne in Stane Torkar iz tehničnih služb, so prijavili svoje teoretične rešitve števil. 2119, 2120 in 2126 na razpis objavljen v tovarniškem glasilu Železar, 5. oktobra 1973, na problem odstranjevanja žlindre iz ponvice po odzvepljanju grodja. Nobena od predloženih teoretičnih rešitev povsem ne ustreza razpisu, zato je komisija priznala le tretjo razpisno nagrado v višini 900 dinarjev, katero si v razmerju 60:40 delita Rupert Kramer za nakazano rešitev števil.

Novice

iz sindikalnih organizacij

GRADBENO VZDRŽEVANJE

Iz poročila, ki ga je pripravil referent za oddihe in izlete pri sindikalnem odboru, je razvidno, da je bilo v lanskem letu na odhodu v počitniškem domu v Crikvenici šest članov sindikata in 14 njihovih svojcev. V Biogradu na moru je bilo v počitniškem domu osem sodelavcev in 17 svojcev. Brezplačno letovanje je v lanskem letu koristil sodelavec Jakel Jože. Poleg tega so

lani organizirali piknik v Javorniškem rovtu, medtem ko izletov ni bilo.

ADJUSTAŽA ŠTEKEL JAVORNIK

Predsednik sindikalnega odbora tov. Lenardič je za 28. januar sklical 18. redno sejo. Sindikalni odbor je razpravljal o organiziranju aktivna mladih delavcev v obratu, v nadaljevanju se je pa predlagala tri delegate v bodočo občinsko skupščino. Predsedniku sindikalnega odbora so naročili, da skupaj z referenti pripravi letno poročilo, tako da bodo lahko v februarju izvedli letno konferenco. Informirani so bili še o sestanku SDS v lužnici in pocinkovalnici glede norm, kjer je bil sprejet sklep, da je potrebno ponovno normiranje. Sestanek s prebirkami bodo izvedli pozneje, ko bo prisoten tudi normirec, ki bo obrazložil podrobnosti zaradi doseganja norm in če bo treba tudi upošteval popravke norm.

RAZISKOVALNI ODDELEK

Seja sindikalnega odbora je bila v četrtek, 21. januarja. Predsednik odbora inž. Stocca je prisotne seznanil z novo organizacijsko obliko sindikata v Železarni. Dalj časa so se zadržali pri shemi sindikalne organizacije skupnih služb. V konferenci sindikata skupnih služb bo 35 članov, od tega v izvršnem odboru enajst članov. Ustanovili bodo deset osnovnih organizacij sindikata, ter komisije za družbeno ekonomsko vprašanja, za socialna vprašanja, šport, oddihe, kulturo, rekreacijo in tudi komisijo za splošni ljudski odpor. Nadalje je bilo rečeno, da je treba pri sestavi kandidatne liste za člane osnovne organizacije sindikata upoštevati tudi mlajše člane kolektiva. Predlagano je, da naj bi iz vsake temeljne organizacije združenega dela prešli po trideset predlogov za kandidate oziroma delegate, ki bodo sodelovali v občinskih in republiških organih.

PROFILARNA

Deseta seja sindikalnega odbora je bila 28. januarja. Sprejet je bil sklep, da bodo izvedli delovno konferenco v soboto, 16. februarja. Članom sindikata, ki bodo prisotni na delovni konferenci bo posredovano poročilo predsednika, blagajnika in referentov. Predsedniku sindikalnega odbora so naročili, naj v poročilu upošteva dosedanje delo, smernice ter možnosti, da bi tudi v njihovem obratu organizirali aktiv mladih delavcev. Zaradi bolovanja so sodelavcem Primožiču in Skumavcu odobrili denarno pomoč. V razpravi je sodeloval tudi obratovodja tov. Komjanc in posredoval predlog za poživitev dela v organizaciji mladih. Zavzemali se bodo tudi za razširjanje ter nabavo knjig Prešernove družbe.

DOPIŠUJTE V ŽELEZARJA

Kateri osebni dohodki se všttevajo v pokojninsko osnovo

Za izračun pokojninske osnove se šteje osebni dohodek, ki ga je za delovne uspehe, dosežene z delom v polnem delovnem času na svojem delovnem mestu, dobil zavarovanec za svoje tekoče in minulo delo po osnovah in merilih, ki jih organizacija določi v splošnem aktu o delitvi osebnih dohodkov delavcev.

Nekatere samoupravne delovne skupine in posamezni člani so že večkrat vprašali: »Kateri osebni dohodki se štejejo v pokojninsko osnovo.« Bistvo odgovora na tako vprašanje je zajeto v uvodu, ki je v bistvu prepis določila v čl. 48 (1) statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji.

Torej bi lahko rekli, da gredo v pokojninsko osnovo vsi osebni dohodki, katere ustvari delavec z delom v rednem delovnem času.

Ali se šteje v pokojninsko osnovo nedeljski pribitek v sistemu dela 4 + 1 in nadurno delo. Tako se je glasilo vprašanje ene delovne skupine.

Za odgovor na to vprašanje smo se obrnili na službo skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja in dobili pisemno informacijo, iz katere povzemamo naslednje. V pokojninsko osnovo se upoštevajo tudi znesek, ki ga prejmejo delavci kot povečanje osebnega dohodka, kadar jim po turnusu pade delovni čas na nedeljo ali praznik. Takšen dohodek se namreč šteje kot dodatek za posebne delovne pogoje, vendar to samo v primeru, da gre za delo v rednem delovnem času, ne pa za dopolnilno (nadurno) delo.

V zvezi s tem odgovorom smo v Železarni s septembrom 1973 začeli tudi od teh — ustvarjenih dohodkov plačevati prispevke za pokojninsko zavarovanje. To pomeni, da gredo te pravice zavarovanec — delavcem, ki bodo ustvarili te dohodke sedaj, ne velja pa to določilo za nazaj.

Kdaj se upoštevajo osebni dohodki iz nadurnega dela?

Za izračun pokojninske osnove se šteje tudi osebni dohodek, ki ga je zavarovanec dobil za delo v času, ko je bil po zakonu dolžan delati dalj kot poln delovni čas, in za delo z nepolnim delovnim časom (statut čl. 49).

Dohodek, ustvarjen preko rednega delovnega časa, se všteva v osnovo le, kadar je delavec dolžan delati tudi dalj kot poln delovni čas, če zadane delovno organizacijo nesreča ali se taka nesreča neposredno pričakuje, vendar samo toliko časa, kolikor je nujno, da se rešijo človeška življenja ali obvaruje materialna sredstva. To velja tudi takrat, ko se začeto delo mora nadaljevati, da bi se končal delovni proces, katerega ustavev ali prekinitev bi povzročila precejšnjo materialno škodo ali sprava v nevarnost življenje in zdravje občanov, ali da se z delom

prepreči kvarjenje surovin ali materiala, ali pa odvrne okvara na delovnih sredstvih. V teh primerih sme delo nad polnim delovnim časom trajati samo toliko, kolikor je nujno potrebno, da se odvrnejo ali preprečijo škodljive posledice. Tako delo pa sme delovna organizacija vpeljati samo v skladu s svojim statutom, le-ta pa se mora ujemati z ustreznim republiškim predpisom. Važno pri tem je še omeniti, da se skupni osebni dohodek, ki ga doseže delavec z delom v polnem, krajšem od polnega ali daljšem od polnega delovnega časa v posameznem letu zavarovanja, za ugotovitev pokojninske osnove preračuna na poprečni znesek, ki ustreza osebnemu dohodku za poln delovni čas. Kot poln delovni čas se vzame število delovnih ur v enem tednu ali daljšem obdobju, ki je določeno v splošnem aktu organizacije kot poln delovni čas.

Kaj je z nadomestili za bolovanje in nadomestili iz invalidskega zavarovanja?

V osebni dohodek za izračun pokojninske osnove se všttevajo tudi nadomestila osebnega dohodka iz invalidskega zavarovanja oziroma osnova za odmero oskrbnine in začasnega nadomestila (po statutu skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja) oziroma nadomestila za čas bolovanja po predpisih o zdravstvenem zavarovanju in po predpisih o delovnih razmerjih (o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu).

Kateri dohodki pa se ne upoštevajo za izračun pokojninske osnove?

Za izračun pokojninske osnove se ne upoštevajo:

— zneski, ki jih je delavec prejel sicer kot osebni dohodek, ki pa jih ni dosegel po osnovah in merilih, določenih v splošnem aktu organizacije za redno delo na njegovem delovnem mestu, oziroma na delovnem mestu, na katero je bil začasno razporejen;

— posamične nagrade za delo, ki jih je delavec opravil izven okvira svojega rednega dela (npr. dopolnilno delo, izpitni honorarji, honorarji za predavanje izven redne zaposlitve in podobno), kakor tudi nagrade za dolgoletno delo in podobno, čeprav so po splošnem aktu organizacije osnove za dodelitev osebnih dohodkov;

— dodatki, ki se po splošnem aktu organizacije sicer priznavajo k osebnemu dohodku, ki pa ne izvirajo neposredno iz delovnega uspeha, doseženega z delom na delovnem mestu (npr. za redno prihajanje oziroma neizostajanje z dela in podobno);

— prejemki, ki pomenijo povračilo stroškov (dnevnic, kilometrine, terenski dodatki, dodatek za ločeno življenje, regres za dopust in podobno);

— prejemki v naravi, razen kadar pomenijo sestavni del delavčevega osebnega dohodka po posebnih predpisih in to največ do višine, določene v teh predpisih;

Določbe splošnih aktov organizacije, s katerimi se mimo osnov in meril za ugotovitev deleža, ki gre delavcu pri delitvi osebnih dohodkov po uspehih dela, priznava posebno povečanje tega deleža zaradi upokojitve ali priprave za upokojitev, se ne uporabljajo pri uveljavljanju pravic iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Iz katerega obdobja dohodek se šteje v pokojninsko osnovo?

Po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ter po statutu Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja SRS, se v pokojninsko osnovo šteje dohodek desetih let, vendar se lahko vzame le dohodek od 1. 1. 1966. To pomeni, da za vse zavarovance, ki bodo uveljavljali pokojnino v prvem polletju 1974, velja dohodek osemih let, za tiste po 1. juliju 1974 pa bo že veljalo devetletno povprečje. Od tega določila so izuzeti le borci NOV (tisti, ki imajo po tem zakonu status borca), ker le-ti lahko zahtevajo petletno povprečje, če je le-to zanje ugodnejše.

Ob tem naj še dodam, da je osemletno povprečje za večino zavarovancev iz Železarne ugodnejše od prejšnjega petletnega povprečja.

Zdravko Pogačnik

Železarski globus

FRANCIJA

V bližnji prihodnosti bo v Franciji pričelo obratovati več mini železarn. Železarska družba Société Metallurgique de Normandie gradi novo mini železarno v sodelovanju z zahodnonemškimi industrijalcem Korform. Investicijski stroški bodo znašali 24 milij. dolarjev. Dve mini železarni bodo zgradili v okolici Pariza, eno pa v Toulonu in Valenciennes.

»Midva s Tončijem se bova pogovorila, potlej pa pridem.« je rekla Tanja in dolgo molče gledala Darko, da je moral naposled oditi. Njen pogled se je zdaj prevesil nanj. Tovarištvo, sestrška ljubezen je vela iz njenega obnašanja. »Tonči, vem, da ti ni nič za čine in te stvari. Hočeš biti samo borec, nikakršen komandir ali komandant. Tudi jaz sem najsrečnejša kot borka. Nočem se ubadati z ljudmi. Razumem pa, da je zdaj taka potreba. Zato se ne kujam... Po mojem, ampak ti napravi kakor hočeš, nič ti ne bom očitala, po mojem bi bilo le prav, če bi prevzel četo. Pokazal jim boš...«

»Ampak on,« se je tiho zastokal Tonči in z roko pokazal, kamor je pravkar odšel Darko. »On hoče nekakšno taktiko. Razlaga nekaj, ne vem kje jo je pobral. Mene ta prekleta taktika...«

»Pe, pe, pe,« se je spacičila Tanja. »Tebe že ne bodo učili taktike. Predobro veš, kako je treba s četo. Če bi hotel, prav ti bi jim lahko pokazal, kaj je prava partizanska taktika.«

Ni več zdržal. S Tanjo ni bilo mogoče. Tako dobro je vedela za vse njegove slabosti, slabe točke, kaj si v resnici želi in česa ne mara, da se nihče z njim ni mogel bolje pogovoriti kot Tanja. In zdaj ga je po posebnem čutu zadela na najbolj ranljivo stran. Rad bi bil komandir, celo zelo rad! Samo... kaj bo s tridesetimi borci? Kako jih bo vodil, da bodo res delovali kot četa? Če bi jih bilo pet, no, največ deset...
»Po mojem, Tonči,« je spet začela Tanja.

Dvignil je roke in onemoglo zatresel z glavo: »Bom, Tanja! Če tudi ti misliš, da bi bilo prav... bom poskusil.«

Tanja mu je ponudila roko. Še z levico mu je zaobjela dlan in jo krepko stisnila. »Tonči, to je čisto tovariško,« je rekla in se previdno ozrla okrog sebe. Nenadno ga je poljubila na obe lici: »Vesela sem, da si sprejel. Ne zameri, moram še drugam.«

Kimal je, vesel, da je zdaj odšla. Ta dva poljuba sta ga tako čudno prevzela, ganila, da mu je bila ta hip vsaka družba odveč. Zamaknil se je v breg in premišljal, kako čudno ga peha jo v nove preizkušnje. Pa ni bil dolgo sam. Zagledal je skupino Korošcev, ki so obstali prav

tam, kjer se je pravkar pogovarjal s Tanjo. Bilo je predaleč, da bi slišal, kaj se pomenkujejo, a iz ostrih gibov njihovih rok in zaobračanja je razbral, da se o nečem prerekajo. Potem je videl, kako so se obotavljaje zaobrnili proti njemu. Spredaj sta hodila Anzej in Mihej, oba ubežnika iz nemške vojske. Po dopustu, bila sta na vzhodni fronti, sta namesto na železniško postajo zavila v hrib in se jim pridružila. Bila sta zelo drzna borca in Tonči kmalu ni več pomislil, da sta bila to nedavno še prava nemška vojaka.

Prišli so že čisto blizu, vendar spregovorili še niso. Potem se je prvi vrgel v travo, za njim so poglobili še preostali. Tonči je videl, kako se suvajo in spodbujajo. Prvi se je ojunatil Anzej: »Nekaj smo naslutili, ko nisi hotel, da bi ti čestitali... Morebiti nočeš biti komandir? No, to je tvoja stvar. Nas sedem, mi smo sklenili, če bi moral našo četo voditi Smeli, potem bi zaprosili, da gremo na Dolenjsko. Kakor nas tja dol ne mika, bi šli vseeno raje na Dolenjsko, kot da nas gnjavi ta domišljavi podoficer,« je povedal Anzej. Pogledal je svoje tovariše, ki so takoj zagodili: »Tako je. Gremo na Dolenjsko.«

»Pa veste, fantje, da ni lahko biti komandir. Minuto se zamisliš, okle-vaš, rečeš napočeno besedo in že lahko pade deset borcev...«

»Saj zato bi bili radi še naprej s tabo. Videli smo — ti se ne bojiš. Če pa nam je usojeno, da pademo, vemo, pomeni se ne bomo dali! Ne bomo padli kot prdeci,« je rekel Mihej. »Nekaj vojske sem že skusil in vem, kaj je dober komandir.«

Borci so ga zdaj le gledali. Moral jim je nekaj odgovoriti: »Res nisem mislil sprejeti. Zbrojevko do konca vojne, to sem hotel. Pa so me pregovorili. Ko pa popustiš prvič, moraš tudi vdrugo popustiti... Takole si mislim: Sprejel bom! Povem vam pa, če jo boste ucvrli, ko bo hudo, potem zaradi mene raje bežite do morja. Prijatelj bom samo z dobrimi borci.«

Korošci so ustali. Ne da bi jim karkoli rekel, so stopili v vrsto. Anzej je tlesnil s petami, pozdravil s pestjo in rekel: »Mi bomo zdržali, ni hudič.« Pomignil je z roko, da so se zaobrnili.

Mihej je še povil glavo nazaj: »Mi

jim bomo dali popra na rep,« je krohotaje rekel. Kot bi bil to znak, so stekli in se krohotali v dolino.

Tonči se je naslednje tri dni močno trudil, da ne bi z ničemer pokazal, kako se je karkoli spremenilo. H kotlu je šel zadnji, zvečer je obiskoval stražarje, dokler ni odšel utrujen spat. Zjutraj je bil pred zborom že na položajih. Z daljnogledom je natančno preiskal vso okolico, kot je videl Robija, da bi bil pri zajtrku prepričan, kako jih ne bodo Nemci nenadoma napadli. Ko so ga prepogosto klicali tovariš komandir, ne več — Tonči, je vedel, da zdaj ne sme biti preveč domač z vsemi, jim je namignil naj ga kličejo: »Tovariš Tonči!« Vsi na to niso pristali. Anzej ga je še vedno trmoglavo naslavljal: »Tovariš komandir!« Če mu je bil s prvimi desetimi, ki so prišli na Koroško. Take skupine, tovarištva, razumevanja in pripravljenosti, da se bijejo za vsakega izmed njih, najbrž ne bo več. Se bo moral tudi sam navaditi na tak red, na tako vojsko?

Samo to je druga vojska, partizanska, tovariška, je premišljal Tonči, čeprav je že sam nekajkrat boleče začutil, kako se staro tovarištvo počasi spreminja v vojaške navade. Naj se je še tako trudil, z vsemi v četi ni mogel biti tak, kot je bil s prvimi desetimi, ki so prišli na Koroško. Take skupine, tovarištva, razumevanja in pripravljenosti, da se bijejo za vsakega izmed njih, najbrž ne bo več. Se bo moral tudi sam navaditi na tak red, na tako vojsko?

Brez sklicanja zbora tudi tokrat ni šlo. Na Tončijevo veliko veselje pa je bil kratek. Četam so dodelili operativna področja, kjer naj skušajo nabrati čim več orožja, pridobiti nove partizane in napraviti sovražniku čim več škode. Tončijeve tretje čete je bila določena na Obirsko. Tam se ni veliko hodil in bilo mu je kar prav, da se premaknejo.

Dobra, zgodnja večerja je pravila borca v dobro voljo. Hrupno so se šalili. Ko je Tonči obšel Miheja, ga je veseli Korošec spodbodel: »Tovariš Tonči, na Obirskem so pa fejsť babe! Ej duš, res fejsť!«

Tonči se je nasmešnil, bolj zato, da bi pokazal vesel obraz borcu, kot da bi ga to odobrovoljilo. Na dekleta ni mislil.

Tomaz Iskra
3

Dežela bogov, filozofov, poetov, mornarjev in še kaj...

V enem pogostih oblegan grških zakladov je Justinijan prepeljal ta ogromen kip v Constantinopol (v 6. st. p.n.št.). Samo nekaj marmornatih črepinj je ostalo od tega neprimerljivega gozda skulptur, pa čeprav partenonski stebri nudijo skromno tolažbo za nepopravljivo škodo.

Medtem, ko so bizantinski vladarji in barbari pustošili po Akropoli, je le-ta uspešno služila kot rezidenca ortodoksnim nadškofom in frankovskim vojvodam, ki so ji dodali srednjeveški stolp, ki je bil porušen leta 1875. Ko so zavrnili predlog, da bi na partenonskih ruševinah zgradili novo kraljevo palačo, so arhitekti kralja Ota lahko začeli obnovo Akropole. Za to so porabili več kot 100 let in danes spet lahko občudujemo slavo Grčije.

PROPILEA

Propilea je od vseh primerov, ki so jih obnovili, najbolj ohranjena in najbolj značilen objekt za tisto, kar je ostalo od stare Grčije. Mnogi smatrajo, da je to najboljši proizvod visoke atenske arhitekture in je tekme Partenonu samemu, zaradi uspešne izvedbe v originalnosti in edinstvenosti pa ga celo prekaša.

Vhod so začeli graditi 437 p.n.št. Arhitekt je bil Nesikles. Zgrajen je bil v petih letih. Prej je bil tam vhod imenovan »Devet vrat«. Tega pa so Perzijci porušili. Stari vhod je bil obrnjen proti severozahodu, sedanji vhod je proti jugozahodu.

Okoli 2000 talentov (takratni denar) so porabili za gradnjo te stavbe. Zgrajena je bila iz posebne vrste marmorja, dolga 54,5 metrov, stala pa je na zahodni strani Akropole.

Precejšnji del Propileje je še vedno ohranjen. Tam stoji še 24 stebrišč od katerih jih je 13 še v dobrem stanju.

Takrat, ko so gradili Propileo, je večina delavcev popadala iz strehe, bili so neprestano v smrtni nevarnosti. Periklej je bil zelo zaskrbljen zaradi gradnje, toda Atena mu je priskočila na pomoč in ga učila kako se zdravi ljudi. Periklej je ubogal njen nasvet in rezultat je bil uspešen. V zahvalo je postavil bronasti kip Ate-

ni Hygieia — boginji zdraviteljci, prav blizu mesta, kjer je tudi Pirkus kasneje postavil oltar isti boginji. Krožni podstavek še danes lahko vidimo na levi strani Akropole. Ko so Atene osvobodili, je ostala Propilea brez strehe. Potem, ko so okolico očistili, so z restavriranjem dosegli, da so se čim bolj približali antični obliki.

TEMPELJ ZMAGE

Na južni strani Akropole, z desne strani Propileje stoji majhen, toda zelo ljubek tempelj Zmage. Zgrajen je iz Pentelic marmorja v jonskem stilu, danes stoji na svojem prvotnem mestu in je kljub svoji originalnosti okrnjen. Stoji na vzvišenem podstavku, ki so ga imenovali Purgos — Stolp.

Ta podstavek na katerem stoji tempelj, se sestoji iz stene lahkega marmorja, ki je bil zgrajen iz enakih linij žlebov, vklesanih v stebre. Proti vrhu na severni in zahodni strani pa marmor preide v polzasto obliko. Višina stolpa je na isti ravni kot tempelj Propileje.

Zanimivo pri teh templjih je, da streho ne podpirajo stene, pač pa nosilni stebri s prekladami (bloki) na vrhu. Predvsem proti zahodni strani so v žlebovih stebrišč še vedno sledovi barve. Ta stebrišča so zelo vitka in monolitna, s svojimi 24 žlebovi. Žlebovi so zelo ozki in globoki. Celoten tempelj je bil opremljen v notranjosti z okrasnimi progami in olepšan z neprekinjeno vrsto reliefnih slik. Nekateri predvidevajo, da je bila tu upodobljena tudi bitka med Simonom in Eurymedom, potem bitka Atencev s Tebanci, Maratonska bitka ali Platea. V Britanskem muzeju so vsi štirje fragmenti, ki te bitke zelo razločno prikazujejo. Na njih vidimo ščite in široka perzijska oblačila, okrogle grške celade in ščite, bojevniki pa so bili oblečeni ali goli. Na desni strani je nekakšna sedeča podoba boginje, okrog pa je še precej ostalih podob, ki verjetno prikazujejo bogove. Sicer pa je težko reči kaj resnično predstavljajo, ker so že skoraj popolnoma zbledeli.

PARTENON

Partenon se smatra za eno najbolj ohranjenih in čudovitih ruševin na

Ta čut je mnogo močnejši, ker je naraven in zato resničen, kakor čut vere, najsi se človeku zdi še tako resničen, ker ga pač občuti, ker mu je že od otroških let privzgojen in je zaradi tega naraven in izmišljen, zakaj v človeku od obeh čutov vselej zmaga tisti čut, ki ga človek čuti po naravi.

Ta čut pa je čut za čim daljšo ohranitev bivanja na zemlji, ki je še tako globoko veren človek ne bi hotel nikoli zamenjati za negotova nebesa, v katera naj bi prišel po smrti. Smrt ima vse preveč prepričljiv obraz človekovega konca in razničenja človekovega življenja, v prah in pepel, da bi mogel naravno čutiti vero v svoje ponovno osebno bivanje po smrti, v tolažbo, ki naj bi živim olajšala misel na smrt, če je to res samo tolažba in če se za vsem tem ne skriva samo oblastiteljnost cerkve in njenega vladanja nad verniki in uveljavljanja njene politične moči v tostranstvu, moči, ki je skoro vselej, če že ne prav vselej v hudem nasprotju s Kristusovimi nauki in reki ali pa je Kristusovim rekom celo sovražna, kolikor govore o enakosti med ljudmi, bičajo krivičnost bogastva ali žigosajo nepoštenost bogatinov in ki so pravzaprav bili in so živo seme vseh revolucij, četudi so bile te za cerkev vselej »brezbožne in antikristovske«, pa naj je bila to meščanska francoska revolucija, a še bolj boljševiska pred enajstimi leti v Rusiji, ker se je francoski meščanski revoluciji cerkev že prilagodila in postala sama kapitalistična ustanova.

Da, prav sedaj v tem času je cerkev na Slovenskem glavna braniteljica sedanjega, za njene revne vernike in druge delovne ljudi tako krivičnega družbenega reda, tako nasprotnega vsem Kristusovim naukom o bratstvu in enakosti med ljudmi, o ljubezni do bližnjega in pravičnosti, o grehu, ki botruje slehernemu nagrabljenemu in nakopičenemu bogastvu v rokah posameznika ali v rokah peščice, kakor so davno nekoč ugotavljali že Janez Zlatost in nekateri cerkveni očetje, pa se cerkev v skrbi za svoje posvetno bogastvo teh ugotovitev nikoli ni držala ali jih upoštevala...

Take so misli, ki jih je nocoj Žef delil z letaki, ki mu jih je dal eden od organizatorjev demonstracije pred konjušnico v Mostah, komaj kaj starejši od njega. Ni bil videti delavec. Bil je videti kot kak gimnazijec, kakršnih je bilo še več, skoro prav toliko, kolikor je bilo vajencev in mladih delavcev. Starejših skoro ni bilo videti, vendar je Žef videl med njimi Goričnika in Burjevca, ki ga je Grebenc poiskal in ki se je njega, Žefa, razveselil skoro tako kakor oče sina.

»Ja, Burjavec...«

91 Miha Klinar
TIGROVEC ŽEF

Niso veliko govorili, ker niso utegnili. Z Grebencem sta prišla že tako pozno, da so se skupine že uvrščale v pohod, nad katerim je nenadoma zavihrala zastava in ki jo je bilo šele ob mestnih lučeh razločiti, da je bila rdeča.

— Komunisti so, — je šele tedaj zasluhlil Žef in sam ne ve, zakaj se je nenadoma začutil njim enakega.

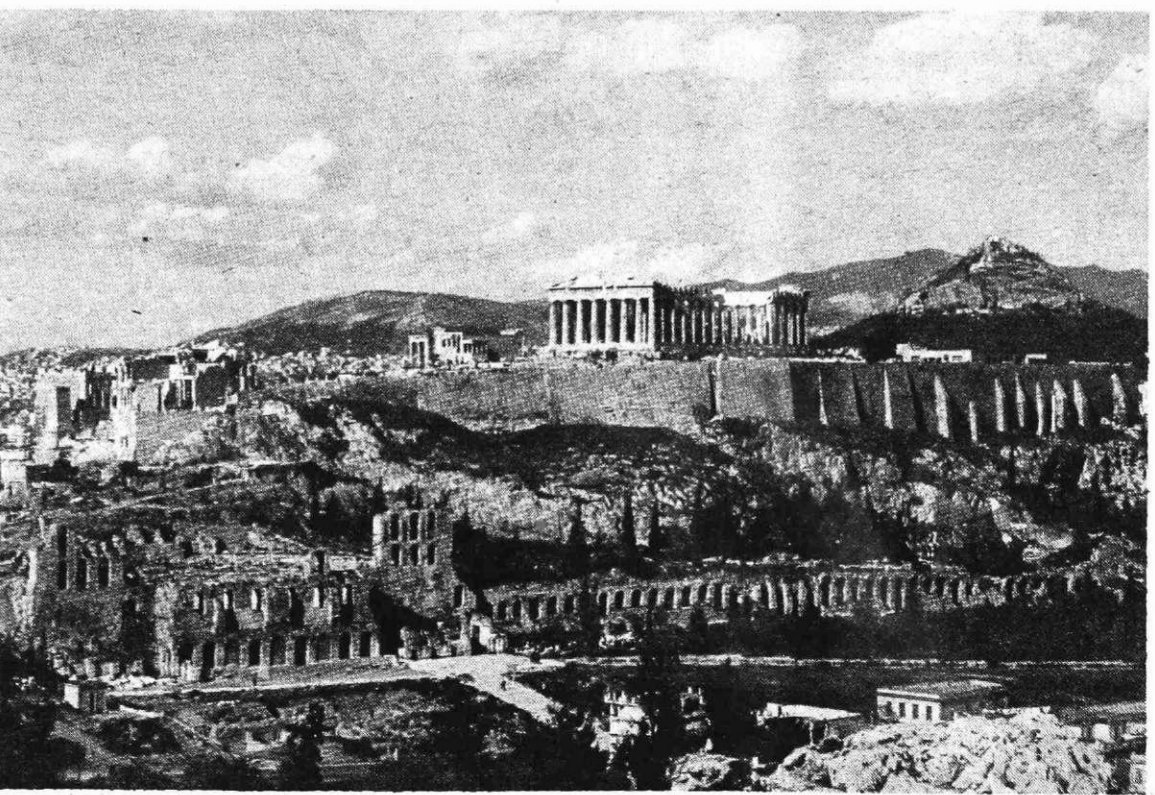
Tudi sedaj se čuti, kakor da je že zares njihov.

»Več kakor sto nas je bilo. Morda celo dvesto,« razmišlja Žef, ki kljub utrujenosti ne more zaspati in ker je še živo v njem: konjušnica v Mostah, grupe mladih ljudi, potem delavci, ki vse to početje samo od blizu ali od manj blizu opazujejo (Moste so vendar delavsko naselje! je rekel Grebenc) in opazujejo, nekateri pa samo skrivaj izza polknice ali izza rožastih cenenih zaves (Le stopite v vrste, sodrugil!), nekateri, najbolj pogumni se pridružijo, drugi samo zmajujejo z glavami, nekateri celo nagovarjajo tiste, ki so se že napol odločili, da bi se pridružili vrstam (Z mularijo ja ne boš šel rogovilit!), ali pa so jim v želoču gimnazijci, ki so jih vabili, naj se uvrste v delavsko demonstracijo (Ti pa delavec, škric! Očetu reci, da te da čez kolena!)

»Hja, tako so skrivali svoj strah in sram,« ponavlja Žef Grebencve besede, ki so mu ostale v spominu in misli na Grebenc in ga vidi, kako je stopil k tistemu, ki je zasmehoval gimnazijce (Če si fajkar, moramo pa mulci dopovedat svetu, da trpiš v fabriki krivico!). Žef je mislil, da mu bo Grebenc eno primazal, saj je oni že stopil korak nazaj, da bi se obranil udarca, pa ga je samo pomilovalno gledal, oni pa se tako čudno skremžil, kakor da bi rad Grebencu vrnil pomilovalni nasmeh, pa so se mu ustnice samo nakremžile v spako. (No, stopite z nami, če je v vas kaj poguma! Samo pogumne kličemo, dokler tudi bojzaljivcev ne bo zajel pogum! Svet nosite na plečih, a ne zase, za druge! Pa mislite, da ste nemočni! Moč imate! Združeni bi prestavljali gore lahko že pri nas, a na vsem svetu svet in ga postavili tako, da bi bil res naš!)

In potem so šli po pokopališki cesti, mimo Zelene jame, pa po Smartinski in Massarykovi cesti na Miklošičevo. Na nekem vogalu pa se je že zbrala policija. (Naju se drži, Žef, je rekel Burjavec.) Potem so se udarili. Policaje je bodla v oči rdeča zastava, hoteli so se je polastiti, pa so jim jo zopet iztrgali in se umaknili proti Šiški v majhnih gručah, ki so se razgubile, kakor da bi usahnile.

»Ja, kakor kraška podtalnica,« se Žefu še vedno zdi vse skupaj čudno, kako se je to zgodilo, a še bolj čudno, ko je v družbi z Burjavecem in Grebencem opazil vnovično zbiranje teh grupic v Šiški. (V središču mesta!) Žef še sliši ta glas in morda ga bo nosil v sebi še dolgo, morda celo vse življenje, kakor bo gledal sebe in vse skupaj morda še v poznih spominih, kako koraka s stoterico pogumnih v srce Ljubljane in spotoma deli letake ljudem, ki jih začudeno gledajo, nekateri s strahom, nekateri pa morda s prikrižanim zadovoljstvom.

Atene — Akropola

Ob tridesetletnici smrti narodnega heroja Verdnika spominska svečanost na Koroškem

V nedeljo, 3. februarja, je bila v Svečah na avstrijskem Koroškem spominska svečanost ob 30-letnici smrti narodnega heroja Matija Verdника-Tomaža. Svečanost sta skupaj organizirali Zveza koroških partizanov in občinski odbor zveze združenj borcev NOV Jesenice na pokopališču v Svečah, kjer so v skupnem grobu pokopani Matija Verdnik in njegovi soborci Aleš Einspieler, Florjan Križnar in Valentin Schwarz. Kljub zelo slabemu vremenu se je na spominski svečanosti zbralo precej rojakov iz Koroške in številni gostje z Jesenic.

V kulturnem programu so sodelovali: pevski zbor slovenskega prosvetnega društva Zarja iz Zelezne Kaple, mladinski pevski zbor Blaž Arnič in moški pevski zbor Jeklar iz Jesenic ter gledališki in filmski igralec Miha Baloh. Spominska govora sta imela predsednik zveze koroških partizanov Karel Prušnik — Gašper

in jeseniški književnik ter koroški partizan Miha Klinar.

Skoraj neverjetno pa se sliši, da tudi ob takih spominskih svečanostih na katerih se spominjamo padlih junakov, ki so žrtvovali svojo življenja v boju proti največjemu sovražniku človeštva fašizmu, ki so se bojevali na strani zavezniških

sil, ne mirujejo nemškonalistični prenapetosti in žalijo te junake in ta boj. Pred vhom na pokopališču v Svečah je Heimatdienst postavil velike table z napisi »Južna Koroška ni severna Slovenija«, »Ni slovenske Koroške«, »Jugoslovanski turisti — da, jugoslovanski partizani ne«. Še bolj nerazumljivo pa je, da so te napise celo varovali številni orožniki.

V zvezi s temi dogodki, so jeseniške družbenopolitične organizacije poslale avstrijskemu generalnemu konzulatu protestno pismo, ki ga v celoti objavljamo.

Delovno društvo upokojencev Javornik - Koroška Bela

Člani društva upokojencev Javornik — Koroška Bela so zelo prizadevni. V lanskem letu so poleg tekočega dela organizirali več izletov v razne kraje Slovenije, kjer so se spoznali z delom drugih društev in s kraji, ki so jih obiskali. V zadnjem času pa so za svoje člane pripravili več predavanj. Tako so 1. februarja imeli predavanje s temo Alkohol za zdravje in bolezen, o čemer je predavala dr. Polona Boškin iz Begunj. Zadnje nedeljo, 3. februarja pa se je 20 njihovih članov udeležilo spominske svečanosti v Svečah, kjer so se poklonili spomenu heroja Matija Tomaža Verdnika in ostalih partizanov, ki so pokopani na tamkajšnjem pokopališču.

Jutri v soboto, 9. februarja ob 19. uri pa bodo imeli v domu na Javorniku proslavo za Prešernov dan. O velikem slovenskem pesniku in njegovih delih bo govorila upokojena učiteljica Marija Dolganova.

Priljubljeni se tudi na občni zbor društva, ki bo 15. februarja ob 15. uri v domu upokojencev na Javorniku. Po pregledu dosedanjega dela in izvolitvi novega upravnega odbora, bodo sprejeli tudi obsežen program dela za prihodnje mandatno obdobje. Med drugim nameravajo urediti okolico doma, kjer bodo uredili vrt, zasadili lepoto dreve in grmičevje ter rože. Da bo njihovo delo še uspešnejše, se bodo prizadevali, da bi v društvo vključili vse upokojence, ki dosedaj še niso člani. Z aprilom bodo pričeli organizirati zopet izlete, v goste pa bodo sprejeli tudi upokojence od drugod, ki bodo prišli pogledat Jesenice in okolico. B.

Protestno pismo

Gospodu Dr. Heinrichu Riesenfeldu
Generalnemu konzulu
Republike Avstrije v
Ljubljani

Bivši borci narodnoosvobodilne vojne, mladina in ostali občani Jesenic smo bili ob komemorativni svečanosti 3. februarja 1974 v Svečah, ko smo počastili spomin 30-letnice smrti narodnega heroja in našega rojaka Matija VERDNika-Tomaža in ostalih soborcev, deležni neprimernih protinarodnih in proti jugoslovanskih žaljkov, ki so jih pripadniki Heimatdiensta napisali na posebne panoje pred pokopališčem, nekateri iz njihovih vrst pa so udeležence z Jesenic celo osebno žalili z nemško psovko »Vindischer Hund«.

Partizanska vojska je bila smatrana kot zavezniška, saj se je borila skupno z zavezniškimi armadami za iste cilje in je zato vsako napadanje in žalitev partizanov proti načelom in določilom državne pogodbe republike Avstrije.

Narodni heroj Matija Verdnik-Tomaž je po rodu Korošec in je živel pred vstopom v narodnoosvobodilno vojsko na Jesenicah. Zato je bila naša dolžnost, da se ob tej obletnici poklonimo njegovemu spomenu.

Menimo, da v tem primeru, ko gre za počastitev tistih, ki so dali v drugi svetovni vojni proti nemškemu fašizmu in nacizmu priključiti tudi zastopniki avstrijske oblasti, ni v nobenem primeru opravičljivo, da zastopniki oblasti (žandermerija, policija itd.), ki bi morali biti prvi pri preprečevanju takih izpadov, taka neodgovorna dejanja tolerirajo, dopuščajo ter celo varujejo take napise oz. žaljivke.

Proti takemu neodgovornemu stališču tistih, ki bi morali vse to preprečiti, najodločneje protestiramo in zahtevamo najostrejšee kaznovanje vseh, ki so ta dejanja zakrivali in tudi tistih, ki bi morali to preprečiti, pa tega niso zavestno storili.

Taka dejanja tudi najmanj prispevajo k ustvarjanju in poglabljanju dobrih in iskrenih odnosov med dvema sosednima državama.

Moti nas še posebno to, da se taka dejanja dogajajo vse pogosteje ravno v Avstriji, državi, ki je dala svojega zastopnika v sam vrh Združenih narodov, organizacije, ki že v osnovi zavrača vsa taka in podobna nedemokratska načela oz. dejanja.

Jesenice, 4. februarja 1974

Občinska konferenca SZDL Jesenice
Občinski odbor Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jesenice
Občinska konferenca Zveze mladine Slovenije — Jesenice

Za novo organiziranost sindikata

V ponedeljek in torek smo v jeseniški občini ustanovili še štiri občinske konference osnovnih organizacij sindikata. Od skupno deset predvidenih občinskih konferenc, smo tako ustanovili že sedem (o teh smo poročali že v prejšnji številki Zelezarja) — ostale tri pa bodo imele svoje seje v teh dneh.

V ponedeljek so se sestali delegati s področja trgovine. Bogo Frišnik je poročal o dosedanjem delu odbora storitvenih dejavnosti, potrdili so program dela konference, poslovnik in predlog sporazuma, v razpravi pa so menili, da se bo v bodoče lažje pogovarjati o problemih zaposlenih s področja trgovine. V programu bodočih nalog so omenili predvsem naloge v zvezi z uresničevanjem ustavnih sprememb, o povezanju trgovine s proizvodnjo ter interesni skupnosti potrošnikov, več pozornosti pa bo treba posvetiti tudi položaju zaposlenih pri izenačevanju pogojev dela in standarda.

Na seji konference so izvolili vodstva ter delegate za občinsko zvezo in republiško konferenco svojega področja. Za predsednika občinske konference osnovnih organizacij sindikata iz trgovine so izvolili Marjana Pavlovčiča (Zarja), za podpredsednika Boga Frišnika (Rožca) in za tajnika Francija Siferja (Univerzal).

V ponedeljek so se sestali tudi delegati s področja obrti in ob zadovoljivi udeležbi ustanovili svojo konferenco. O dosedanjem delu je poročal tajnik odbora storitvenih dejavnosti Slavko Ambrož. Poleg pomena nove organiziranosti so v razpravi poudarjali tudi nekatere probleme, ki tajejo zaposlene v obrtni dejavnosti. Omenjali so davke, nižje osebne dohodke zaposlenih in manjše možnosti nakupa stanovanj za zaposlene.

Za predsednika občinske konference osnovnih organizacij sindikata obrti so izvolili Franca Medja (Kovi-

noservis), za podpredsednika Janeza Kunšiča (Kovinska oprema Mojstrana) in za tajnika Ano Klincov (Komunalni servis).

V torek so se ob zelo dobri udeležbi sestali delegati s področja gostinstva in tako ustanovili svojo občinsko konferenco. Poročilo o dosedanjem delu odbora storitvenih dejavnosti in bodoči organiziranosti je podal Bogo Frišnik, poleg poslovnika in sporazuma pa so potrdili tudi program dela konference. Le-ta postavlja v ospredje prizadevanja pri uresničevanju ustavnih sprememb, izboljšanje ekonomskega položaja gostinstva, vključevanje v razpravo o bodočem razvoju turizma, reševanje kadrovskih problemov in boljše medsebojno povezovanje. Poleg delegatov za občinsko zvezo ter republiško konferenco so za predsednika občinske konference osnovnih organizacij sindikata s področja gostinstva izvolili Mira Razingerja (Gorenjka), za podpredsednika Janeza Pristavca (Lek) in za tajnika Vido Hafner (Gorenjka).

Ob prvi številki Vzajemnosti

Šestindvajsetega januarja je izšla prva številka mesečnika Vzajemnost, kot nadomestilo Upokojenca in Samouprave zavarovancev, ki sta prenehala izhajati. Samoupravna organizacija skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter spremenjeni položaj zavarovancev, sta narekovala izdajanje novega mesečnika, ki ga izdajajo Skupnost pokojninskega invalidskega zavarovanja SRS, Društvo upokojencev SRS in časopisno podjetje Delavska enotnost. Nov mesečnik naj bi po vsebini prerasel prejšnjega Upokojenca in prejšnjo Samoupravo zavarovancev.

Ob prvi številki, ki obsega 16 strani, lahko ugotovimo, da so upokojenci kot zavarovanci dobili list, ki

v torek pa so se sestali delegati osnovnih organizacij sindikata s področja stanovanjske in komunalne dejavnosti. Poročilo o dosedanjem delu odbora storitvenih dejavnosti je imel Slavko Ambrož. Tako kot na vseh ustanovnih konferencah so tudi na tej poudarili, da bo z novo organiziranostjo sindikata mogoče bolje reševati probleme in zagotoviti boljše delo.

V razpravi so omenjali nujnost, da osnovne organizacije sindikata naredijo program dela in da aktivno sodelujejo v svojih organizacijah združenega dela, s tem da bodo spodbujale samoupravne organe za uveljavljanje novih oblik samoupravljanja, z edino željo zagotoviti slehernemu možnost odločanja.

Za predsednika občinske konference osnovnih organizacij sindikata stanovanjske in komunalne dejavnosti so izvolili Cirila Šoberla (Stanovanjsko podjetje), za podpredsednika Pavla Burka (Kovinar) in za tajnika Marinko Svetina (Vodovod).

bo objavljaval in razlagal nove zakone in uredbe, seznanjal bralce s programom dejavnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, poročal o delu republiškega odbora upokojencev, odgovarjal na vprašanja in končno prinašal tudi prispevke posameznih društev in podružnic.

Vzajemnost, ki je redna mesečna priloga Delavske enotnosti, stane za upokojence, ki se naročijo na list preko svojega društva letno samo 18 dinarjev.

Upokojenci, ki so bili pred dvema letoma nezadovoljni z ukinitvijo svojega lista, pa tudi zavarovanci, ki so prav tako ostali brez svojega glasila pričakujejo, da bo Vzajemnost v resnici njihov strokovni list in da ga ne čaka ista usoda kot oba predhodnika.

Novice iz radovljiske občine

Do konca preteklega tedna so dosednji sindikalni odbori sindikatov pri občinskem sindikalnem svetu Radovljica v skladu z novo organiziranostjo opravili že osem ustanovnih konferenc za posamezne dejavnosti. Za posamezne dejavnosti so bili izvoljeni naslednji predsedniki: za sindikat delavcev tekstilne in usnjarske industrije Janez Mencinger iz Vezenin Bled, za sindikat delavcev lesno predelovalne industrije in gozdarstva inž. Andrej Arih iz GG Bled, za sindikat delavcev kovinske industrije Janko Kralj iz Verige Lesce, za sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja Ljuba Kunstelj iz osnovne šole bratov Žvan Gorje, za sindikat delavcev trgovine Gašper Kordež iz Merkurja — Železnina Radovljica, za sindikat delavcev obrti Davorin Bratuš iz UKO Kropa, za sindikat delavcev gostinstva in turizma Ludvik Kerčmar iz Viator hotelov Bled, za sindikat delavcev kmetijstva, živilske in tobačne industrije inž. Tone Mastnjak iz KZ Bled.

Občinsko združenje samostojnih obrtnikov je imelo v torek, 5. februarja, v gostilni Tulipan v Lescah svoj redni občni zbor. Poleg organizacijskih vprašanj in davčne politike so obravnavali tudi nova ustavna določila o obrti, o pripravah na volitve ter o možnostih za udeležbo obrtnikov v delegacijah v krajevnih skupnostih in občinski skupščini.

V petek, 1. februarja je bil v Srednji vasi v Bohinju sestanek političnega aktiva, na katerem so bili zastopani predstavniki družbeno političnih organizacij iz Polj, Ribčevega laza, Stare Fužine, Studorja, Češnjice in Srednje vasi. Govorili so o konkretnih nalogah SZDL za priprave na volitve.

Po sklepu skupne seje OK SZDL in OZ sindikatov, ki je bila 28. januarja, je bil v ponedeljek, 4. februarja, v hotelu Alpe-Adria v Radovljici celodnevni seminar za predsednike koordinacijskih odborov pri KO SZDL za pripravo volitev. Več kot 40 udeležencev seminarja, ki ga je organizirala DU Radovljica, je bilo podrobno seznanjenih z nalogami koordinacijskih odborov v predkandidacijskih postopkih ter o izpeljavi kadrovskih priprav za volitve.

V sodelovanju z občinskim sindikalnim svetom je DU Radovljica v sredo, 6. februarja, v hotelu Alpe-Adria v Radovljici organizirala seminar tudi za predsednike koordinacijskih odborov osnovnih sindikalnih organizacij za pripravo volitev. Govorili so o novem skupščinskem sistemu in delegatskih razmerjih, o volilnem pravilniku ter o neposrednih nalogah v pripravah za volitve v delovnih organizacijah. Seminarja se je udeležilo okoli 90 predsednikov koordinacijskih odborov.

Danes, 8. februarja, je celodnevni seminar za vsa vodstva organizacij ZK, članov komiteja in komisij pri občinskem komiteju ZK. Na programu so štiri teme. O uresničevanju vodilne idejno politične vloge ZK v samoupravni socialistični družbi in v pripravah na 7. kongres ZKS in ZKJ bosta predavala člana CK ZKS Peter Toš in Peter Bregar, o odnosih do religije, cerkve in klerikalizma prof. Rado Jan. o programskih izhodiščih za delovanje ZK v Radovljici, bo govoril sekretar komiteja Jože Bohinc, o predlogih novih statutih ZKS in ZKJ pa Matija Markelj.

V skladu s sklepi občinske konference ZK, je bil v četrtek, 7. februarja, sklican na Bledu aktiv vseh organizacij ZK, na katerem je strokovni delavec CK ZKS prof. Rado Jan govoril tudi blejskim komunistom o odnosih samoupravne družbe do cerkve, religije in pojavih klerikalizma. Tako kot vse seminarje je tudi to predavanje organizirala DU Radovljica.

Od danes, 8. februarja, do nedelje poteka v hotelu Stane Žagar v Bohinju seminar za vodstva mladinskih aktivov in članov občinske konference ZMS Radovljica. Drevi bo o vlogi mladih ob pripravah za 7. in 10. kongres ZKS oz. ZKJ govoril sekretar komiteja Jože Bohinc. Jutri, v soboto, je najprej na vrsti tema o metodah političnega dela v samoupravnem sistemu, nato o položaju delavca v združenem delu in o vlogi aktivov mladih delavcev, za mlade iz delovnih organizacij. Istočasno pa bodo mladi iz KS poslušali temo o komunalnem sistemu v novi ustavni ureditvi. Predavala bosta Milan Baloh in Janez Varl. Popoldne bo ustanovna seja konference mladih delavcev pri OK ZMS, nato pa delovni dogovori o nalogah posameznih komisij pri OK ZMS, v nedeljo dopoldne pa bo seja OK ZMS.

Komisija za kulturo pri OK ZMS je v četrtek, 7. februarja, sklicala prvo sejo iniciativnega odbora za ustanovitev osnovne skupnosti Glasbene mladine Slovenije. Seje so se udeležili učitelji glasbenega pouka iz vseh osnovnih šol in glasbene šole, predstavniki ZKPO, kulturne skupnosti in tajnik Glasbene mladine Slovenije prof. Peter Likar. Sprejeli so predlog za ustanovitev te skupnosti in predlog statuta.

Na TD Bled so imeli prejšnji petek, 1. februarja, informativni posvet s predstavniki gostinstva, KS in družbenopolitičnih organizacij o letošnjih pustnih prireditvah. Tradicionalna pustna povorka bo na pustno nedeljo, 24. februarja, po glavnih cestah Bleda. V vseh hotelih pa bodo priredili to nedeljo in na pustni torek zabavne prireditve z nastopom in tekmovanjem najboljših pustnih mask. Pričakujejo velik obisk tako nedeljskih gledalcev kot tudi gostov.

V tovarni Plamen Kropa so v 1973. letu zabeležili 19 nesreč pri delu, zaradi česar so izgubili 1.768 ur. To število je bistveno nižje kot leto poprej, ko so imeli kar 40 nesreč in zaradi teh izgubljenih 5.575 delovnih ur. V letu 1972 se je poškodoval vsak 13. delavec, lani pa le vsak 26,6 delavec.

Pred kratkim so po daljšem pričakovanju končno le dobili prodajalno tudi občani novega naselja Moskva v Lescah. Novo samopostrežno trgovino z bifejem je odprla veletrgovina Specerija Bled v Finžgarjevi ulici.

Na občnem zboru Prostovoljnega gasilskega društva Gorje so sklenili, da bodo novozgrajeni gasilski dom še letos ometali ter da bodo nabavili s pomočjo občinske gasilske zveze in prispevki občanov nov gasilski avto in motorno brizgalno. JR

DOPIŠUJTE
V ŽELEZARJA

ŽELEZAR 9

Fotoamaterji o dosedanjem in bodočem delu

V petek, 1. februarja, je bil redni letni občni zbor foto kluba A. Prešern. Kot vedno, smo tudi tokrat fotoamaterji pregledali rezultate dela v preteklem letu. Tokrat pa je bilo vse še posebno slovesno, saj praznujemo že 50 let organiziranega dela fotoamaterjev na Jesenicah in spadamo med najstarejše fotoklube v državi.

Analiza dela v 1973. letu je pokazala, da smo sprejeti program le delno uresničili. Že drugo leto zapored smo pripravili klubsko razstavo. Tokrat je bila v počastitev 70-letnice organiziranega planinstva v Gornjesavski dolini in 80-letnice planinstva v Sloveniji. Naše reportažno okno

Jesenice — jubilejna planinska Beograd — dom JNA	10 avtorjev	64 fotografij
Novi Sad — 7. tak. metal. radnika Omoljica — ZISEL-73	2 avtorja	14 fotografij
Gorica (Italija) — medklubska Titograd — medklubska	3 avtorji	7 fotografij
Kranj — pokrajinska fotografija Nova Gorica — medklubska dia	2 avtorja	4 fotografij
Škofja Loka — 17. gorenjska Maribor TAM — medklubska	1 avtor	2 fotografiji
Reka — medklubska	1 avtor	5 fotografij
Celje — republiška	1 avtor	1 fotografija
Poznan (Poljska) — mednarodna	1 avtor	3 dia
		5 fotografij
		3 fotografije
		6 fotografij
		2 fotografiji
		2 fotografiji

Razstavljali so: Franc Kolman, Matevž Mikelj, Vladimir Stojan, Franc Sluga, Jaka Čop, Janez Znidar, Milan Polak, Anton Kocjančič, Franc Črv, Sašo Rev, Jože Nemanič in Zdravko Kragl.

smo zamenjali kar 13-krat. Začetniški foto tečaj smo kljub težavam pripeljali do kraja. Štirinajst tečajnikov je uspešno završilo ta tečaj, žal pa smo potem zgubili stik z njimi. Debatni večeri tudi to leto niso stekli. Vse je ostalo le pri začetku. Tudi izleta, ki naj bi pripomogel k zblizevanju med člani, nismo izvedli. Popolen neuspah pa smo doživeli pri pridobitvi mladih članov v klub, čeprav smo si to zadali kot glavno nalogo v preteklem letu. Še najbolj smo bili uspešni pri sodelovanju na razstavah. V preteklem letu smo sodelovali na 13 razstavah s 118 fotografijami, in sicer:

64 fotografij
14 fotografij
7 fotografij
4 fotografij
2 fotografiji
5 fotografij
1 fotografija
3 dia
5 fotografij
3 fotografije
6 fotografij
2 fotografiji
2 fotografiji

Dolikovci zaslužijo več pozornosti

S kratkim koncertom moškega pevskega zbora Jeklar, pod vodstvom zborovodja Poldeta Ulaga in nastopom mlade pesnice Marije Mencinger, dijakinje tretjega letnika ekonomske srednje šole na Jesenicah, so v soboto, 2. februarja, odprli kolektivno slikarsko razstavo članov likovnega kluba DOLIK pri PDP Svoboda Tone Čufar Jesenice. Na razstavi, ki jo že tradicionalno prirejajo ob slovenskem kulturnem prazniku — 125-letnici smrti dr. Franceta Prešerna, se predstavlja 15 avtorjev s 44 likovnimi deli.

Ob zelo dobri udeležbi, je razstavo odprl predsednik društva Joža Varl, ki je poudaril, da s to razstavo dolikovci ob enem praznujejo 28-letnico svojega neprekinjenega in uspešnega delovanja.

Ceprav smo poudarili dobro udeležbo, pa moramo vseeno omeniti, da smo med udeleženci pogrešali večino predstavnikov družbenopolitičnega in kulturnega življenja občine. To je v sedanjih prizadevanjih v okviru kulturne akcije še toliko bolj opazno, ker bo v prizadevanjih za razvijanje kulturnih potreb in interesov med delovnimi ljudmi potrebna mnogo osebna zveza, kar pomeni v mnogih primerih tudi zavestno preusmeritev interesov družbenopolitičnih, kulturnih in drugih javnih delavcev tja kamor so usmerjeni širši družbeni interesi in cilji.

V tem zapisu bi veljalo tudi poudariti, da razen jeseniške gimnazije, zelo redki likovni pedagogi jeseniških osnovnih šol organizirano pripeljejo šolsko mladino na katerokoli razstavo, čeprav so pred leti to zelo redno delali. Ta pripomba je še toliko bolj utemeljena, ker je med nalogami likovnega pouka od prvega do osmega razreda tudi ogled likovnih razstav in galerij. Te možnosti, ki je hkrati za pedagoške namene, pa jeseniške šole, kljub temu, da se na leto zvrsti od 14 do 18 razstav, ne izkoristijo. Kritika velja tudi Zvezarskemu izobraževalnemu centru, kjer imajo v predmetniku tudi estetsko vzgojo, pri čemer so mišljeni tudi ogledi razstav.

Naslednjo, tretjo razstavo v letošnjem letu, bodo jeseniški dolikovci odprli 16. februarja. Jeseniškemu občinstvu se bodo prvič predstavili likovni samorastniki iz Beograda, ki so združeni pri delavski univerzi Djuro Salaj. Na Jesenicah se bo predstavilo 46 avtorjev s preko 50 likovnimi deli.

(V sestavku Dolikovci za kulturni praznik Slovencev, v zadnji številki

Klub je v preteklem letu osvojil šesto mesto v Sloveniji. Ob proslavi 70-letnice planinstva na Slemenu pa smo od Planinske zveze Slovenije prejeli priznanje in zahvalo za sodelovanje s planinsko organizacijo. Od organizacije za tehnično kulturo pa je Matevž Mikelj prejel bronasto Kidričevo plaketo za 50-letno aktivno delo pri foto klubu (od ustanovitve pa do danes).

Klub je za dolgoletno delo v našem klubu podelil zlato plaketo Andreja Prešerna Antonu Kocjančiču in Francu Kolmanu za uspešno sodelovanje na razstavah. Naziv amaterja III. klase smo dodelili Alojzu Habjaniču, Jožu Nemaniču in Dimitriju Krajniku, naziv amaterja II. klase smo dodelili Francu Slugi. FZKS pa je Vladimirju Stojanu in Sašu Revu dodelila naziv amaterja I. klase.

Za leto, ki je pred nami, smo si zadali nalogo, da organiziramo 18. gorenjsko razstavo fotografij, da poživimo delo v klubu, skrbimo za strokovno napredovanje svojih članov, glavna naloga pa je, da pridobimo podmladek.

Seveda pa je v zvezi s tem še veliko nejasnega. Čimprej bomo morali stopiti v tesnejši stik z organizacijo za tehnično kulturo pri občini Jesenice in z najtesnejšim sodelovanjem ustvariti ugodna tla za razmah fotografije v naši občini, kakršnega si z ozirom na njeno tradicijo tudi zasluži.

Sašo Rev

Novosti na knjižnem trgu

Knjige, ki vam jih priporočamo v branje

Erich Maria Remarque: Sence v raju. Cankarjeva založba 1973.

E. M. Remarque (1898—1970) je eden izmed najbolj znanih nemških pisateljev novejšega časa. Zaslovel je s protivojnim romanom Na zahodu nič novega; napisal ga je na osnovi lastnih doživetij med I. svetovno vojno. Zaradi svojega antimilitarizma je bil napoti nacističnim oblastnikom, njegove knjige so sežigali na gredah. Kot begunec se je potikal po raznih deželah. Tudi to se je odrazilo v njegovem pisanju, v dolgi vrsti romanov je opisal bedno življenje političnih emigrantov-beguncev pred nacističnim terorjem v letih tik pred drugo svetovno vojno in med njo.

Tudi v svojem zadnjem romanu Sence v raju obravnava to tematiko. Begunci, ki se jim je posrečilo priti čez veliko lužo v Združene države, so sicer dosegli relativno varnost, vendar se mnogi med njimi ne morejo zživeti v novi življenjski slog: na mesto občutka ogroženosti je stopil občutek praznote, nesmisla. Zadnje zatočišče iščejo — to je za Remarquea značilno — v tovarstvu in kajpak v ljubezni.

Geza Gardonyi: Atila, bič božji. Pomurska založba 1973.

Madžarska književnost je med našimi bralci bolj malo znana, šele zadnje čase jo spoznavamo zlasti po zaslugi Pomurske založbe.

Gardonyi (1863—1922) je starejši madžarski pisatelj, njegove zgodovinske romane bi zaradi slikovitosti in živiga obujanja davne preteklosti lahko primerjali z našim najbolj znamenitim romanom tega žanra — s Finžgarjevim Pod svobodnim soncem. Lani smo dobili v slovenskem prevodu dva Gardonyijeva romana. V prvem, ki nosi naslov Zvezde nad Egom, opisuje turške vpade. Atila, bič božji opisuje še starejše obdobje evropske zgodovine, peto stoletje našega štetja, ko je hunski kralj Atila združil pod svojim žezlom razna barbarska ljudstva, med njimi

menda tudi prednike današnjih Madžarov.

Jean-Paul Sartre: V zrelih letih. Cankarjeva založba 1973, zbirka Nobelovci.

Sartre poznamo kot naprednega intelektualca, kot aktivnega udeleženca francoskega odporiškega gibanja med II. svetovno vojno, kot člana Russovega sodišča za vojne zločine, kot eksistencialističnega filozofa... in seveda, ne nazadnje, kot pisatelja. Ima se za marksista in je, kot pravi sam, s srcem na strani socializma. Pisateljstvo mu ni cilj, ampak sredstvo: pisatelj se ne sme zapreti v slonokoščeni stolp, ampak se mora družbeno opredeliti, angažirati. Poleg filozofskih del je napisal vrsto romanov in dram, v katerih izpoveduje svoje filozofske nazore. V slovenščini imamo že njegove drame, izbor filozofskih esejev, filmski scenarij Igra je končana, roman Gnus in še kaj. Nobeno od teh del ni osvojilo širšega kroga bralcev (pri nas). Mogoče bo to dano romanu V zrelih letih, ki je prvi del tetralogije Pota svobode. Tudi tu so prisotne avtorjeve poglavitve teze o svobodi in o družbenem angažiranju kot o človekovih temeljnih razsežnostih. — hkrati pa so Zrela leta tudi izredno zanimiv in impresivno napisan roman, v katerem zaživi utrip Pariza na predvečer II. svetovne vojne.

Jože Javoršek: Samotni jezdca. Partizanska knjiga 1973.

Od leta 1958 dalje vsako leto povprečno po ena Javorškova knjiga. Začel je s poezijo: 1947. leta je izšla pod njegovim pravim imenom (J. Brejc) zbirka Partizanska lirika, ki jo je pozneje kritika zelo ugodno ocenila. Sicer piše tudi drame, največji del njegovih knjig pa je take narave, da jih je bolj težko označiti z eno besedo: to niso ne moderni romani, ne eseji, ne memoarska literatura, ne pamfletni niti eseji ali znanstvene razprave, ker so vse to hkrati, predvsem pa so nekakšno duhovito kramljanje. Vsebinska je pogosto prava paša za radovedneže. Javoršek namreč osebno pozna takorekoč vsa ljubljansko kulturno elito pa še lep del pariške po vrhu, — pri tem pa ni seznanjen le z naličjem, ampak poroča predvsem o dogajanju za kulisami, vse seveda skozi prizmo osebne prizadetosti. Vedno je tudi bolj ali manj aktualen, v Samotnem jezdecu pa je prav v tem pogledu prekosil samega sebe: največ je tu govora o krizi v ljubljanski Drami — torej o dogajanju, ki je ob izidu knjige takorekoč tik pred razpletom. Marsikaj od tega, kar tu Javoršek napoveduje, se namreč ni niti še zgodilo, vendar, če poznamo avtorjevo izjemno obveščenost, ne bi smeli dvomiti, da se v resnici tudi bo zgodilo.

Še bolj kot v prejšnjih knjigah se v tej zadnji Javoršek spušta v obravnavanje s svojimi nasprotniki — s takimi, o katerih je pisal kritike sam in s takimi, ki so pisali kritike o njegovih knjigah. Treba je priznati, da je pri tem oster, a nikoli strupen. Večinoma gre za spore, ki se navezujejo še na njegovo uspešno Kako je mogoče, torej na doslej najbolj tehtno Javorškovo delo.

Nova pevska soba na Jesenicah

V ponedeljek, 4. februarja, je bila v novi lepo urejeni pevski sobi v stavbi gledališča na Jesenicah prva pevska vaja ženskega pevskega zbora Jesenice. Od ustanovitve pa vse doslej so se pevke pripravljale na koncerte in druge nastope v pevski sobi na Javorniku. Ker pa je večini pevki ustrezalo, da so pevske vaje na Jesenicah, so lani v decembru pričeli s preurejanjem prostorov v prvem nadstropju v stavbi gledališča. Pevske vaje bo pozneje, ko bo začel z rednim delom, imel v novi sobi tudi moški in mešani pevski zbor. Dodamo naj še, da so v novi pevski sobi dani vsi pogoji za solidno delo vseh treh pevskih zborov.

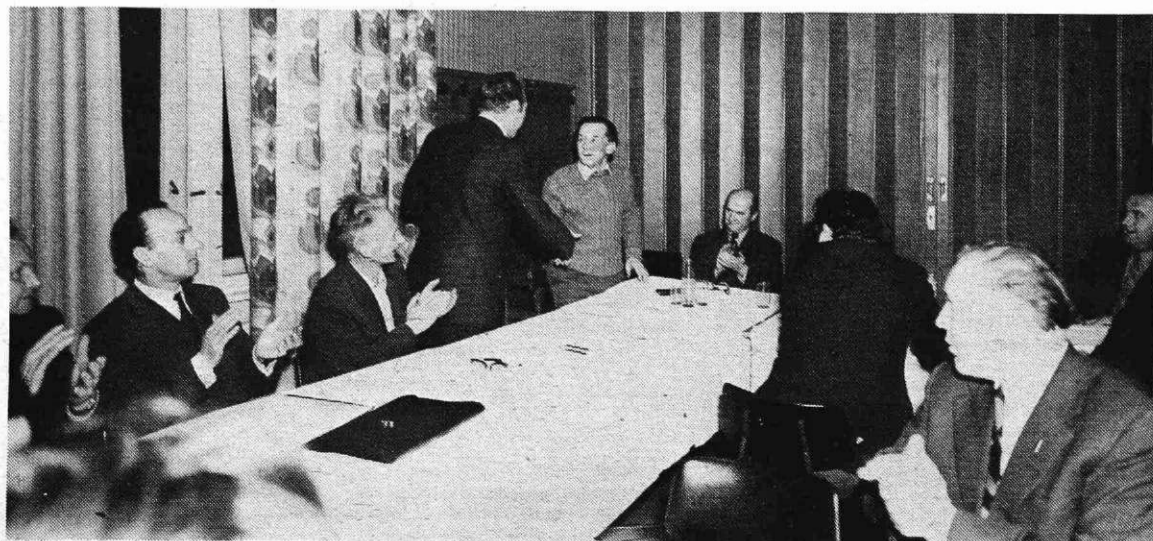
Na ponedeljkovi seji odbora pevskega zbora Jesenice so poudarili, da nova pevska soba v stavbi gledališča pomeni veliko pridobitev in ob enem tudi priznanje ženskemu pevskemu zboru za prizadevano delo. Na seji so se dogovorili, da bodo v prihodnjih dneh ponovno organizirali akcijo za nove pevce, redni letni občni zbor pevskega zbora Jesenice pa bodo v marcu. Omenimo naj še, da se ženski pevski zbor z vso vneto pripravlja na celovečerni koncert, ki bo na predvečer praznika dneva žena v Kranju, na sam praznik to je 8. marca pa na Jesenicah. Takoj za tem pa ima ženski pevski zbor na programu snemanje pesmi za RTV Ljubljana.

Prešernova proslava v Breznici

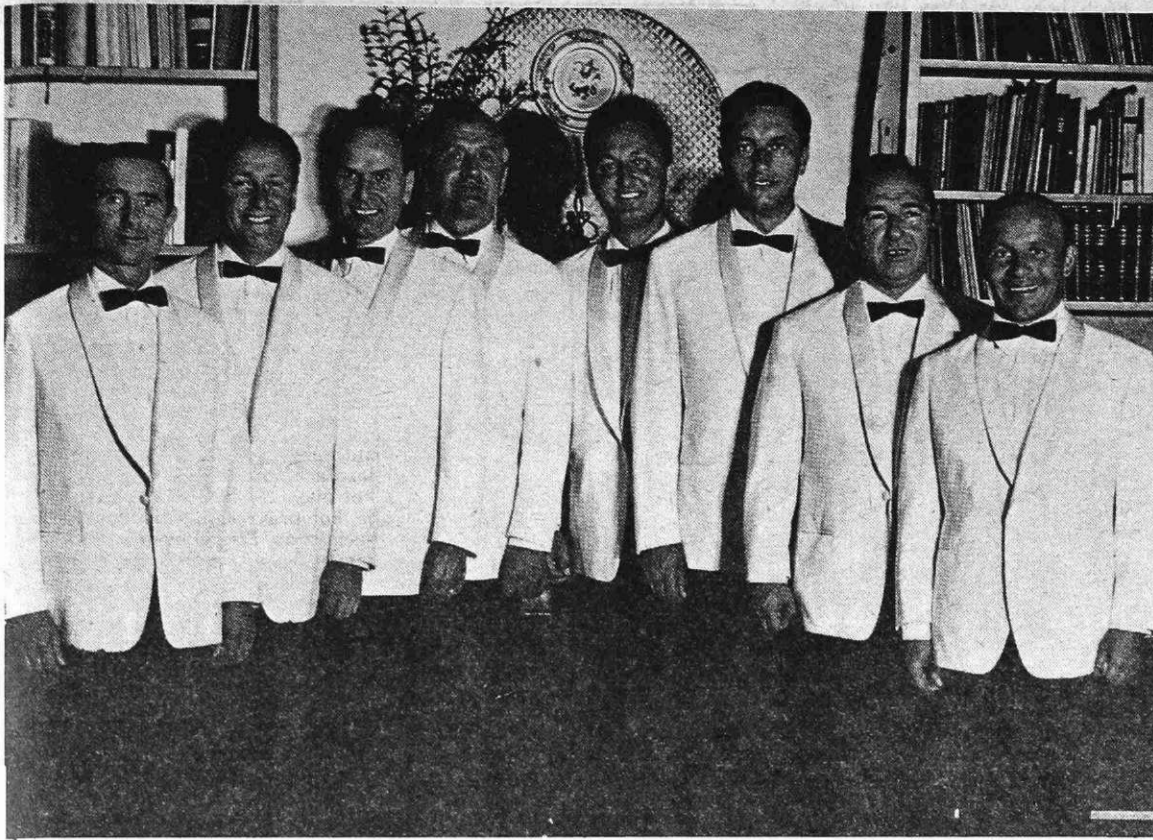
Jutri v soboto, dne 9. februarja, organizira ob 18. uri DPD Svoboda France Prešeren v svojem domu v Breznici, že tradicionalno vsakoletno proslavo slovenskega kulturnega praznika, 125-letnice smrti svojega rojaka, največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna. Prireditelj so pripravili v sodelovanju s kulturno umetniškim klubom pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice in amaterskim gledališčem Tone Čufar Jesenice.

Poleg koncertnega programa vokalnega okteta, ki ga vodi Marjan Jemc, bodo na proslavi recitatorji amaterskega gledališča Tone Čufar pod vodstvom Stanke Geršakove, predstavili pesmi in prozo članov kulturno umetniškega kluba in sicer slovenskih književnikov Črtomirja Sinkovca, Ivana Jana, Miha Klinarja in Valentina Cundriča ter dveh mlajših pesnikov Marije Mencinger in Benjamina Gracerja. Na proslavi bodo tudi podelili Finžgarjeve bralne značke učenec osnovne šole Zirovnica.

Svobodaši iz Breznice že več let ob tej priliki organizirajo literarno-glasbene večere pri čemer se povezujejo z Društvom slovenskih književnikov in drugimi organizacijami in društvi v občini. Takih in podobnih oblik delovanja bi se morale posluževati tudi druge Svobode in kulturna umetniška društva, s čemer se ustvarja večja povezanost, organiziranost in programsko delovanje kulture v občini.

Predsednik foto kluba Andrej Prešern, izroča bronasto Kidričevo plaketo Matevžu Mikeljnu za njegovo 50-letno aktivno delovanje

Danes koncert Slovenskega okteta

Nocoj ob 19.30 uri se bo v gledališki dvorani na Jesenicah, v okviru praznovanja slovenskega kulturnega praznika, z izbranim programom predstavil Slovenski okteti, ki je že nekaj let vsakoletni gost Jesenic. Organizator koncerta, občinska Zveza kulturno prosvetnih organizacij, pa je še posebno zadovoljna, ker ji je uspelo okteti pridobiti ravno za ta dan. Nekoliko skrajšani koncert bo Slovenski okteti imel ob 18. uri za solsko mladino.

Smučišča na Vršču

Letošnja zima, v kateri primanjkuje za zimski turizem zlata vredna osnova — sneg, je v nekem pogledu vseeno pozitivna in morda ne bi škodovalo, če bi se še večkrat ponovila. Na Gorenjskem in v Sloveniji so take zime redke, zato smo gradili in še gradimo zimskošportne komunikacije v glavnem izpod 1500 metrov nad morjem. Izjemi sta Vogel in Kanin, ki pa jima zaenkrat še primanjkuje urejenih, zdravanih prog in čakata v glavnem na množico snega, ki je zadovoljive debeline šele v aprilu. Nekoliko na boljšem je Krvavec, ki pa letos tudi nima dovolj snega.

Za jeseniške športnike, ki se v glavnem rekrutiramo iz rekreacije železnih železarjev, sta tako Vogel, kot Kanin v snega suhih letih nekoliko od rok in tudi ne preveč noceni. Z zanimanjem smo prisluhnili vsem razpravam, ki jih je izzivalo pomanjkanje snega na Gorenjskem. Črni vrh, ki je jeseniškim železarjem finančno in tudi po oddaljenosti najbolj pri roki, je letos ostal prav tako brez snega, ki je zapadel v glavnem šele iznad 1400 metrov v Julijcih, v Karavankah pa še višje.

Velike izgube zaradi pomanjkanja belega zlata izkazuje v letošnji sezoni tudi Kranjska gora. Ze nekaj let pred to slabo sezono so pričeli misliti na izgradnjo Vršču. Letos se je v tem pogledu krepko premaknilo naprej. Vsekakor je zanimivo, da se premaknemo šele takrat, ko nam teče voda v grlo.

Pri tem naj omenim še zadevo, ki ne spada strogo v namen tega članka, da bi namreč lahko preorali tisti meter snega, ki leži na cesti do sedla Vršču in ki je v tej snežni suši upoštevna vredna debelina, da bi pod Mojstrovko izvedli FIS slalom in vesleslalom, saj je pod Mojstrovko dovolj dolg in dovolj strm teren. Preorana cesta bi lahko služila tudi turistom in smučki šoli za organizirane izlete iz trenutno zelene Kranjske gore na beli Vršču. To omenjam samo mimogrede.

Ustanovil se je konzorcij za izgradnjo zimskošportnih naprav na Vršču. Tudi jeseniški železarji bomo

prispevali svoj delež k izgradnji, zato pričakujemo, da bo v konzorciju tudi zastopnik železarjev.

Kaj nam nudi smučki svet na Vršču? Z nikakršnim pretiranim navdušenjem ne mislim govoriti o Vršču, da ne bo stvar izgledala kot pripovedka o Voglu in Kaninu, ki bosta nekoč morda odlični smučišči, trenutno pa še nista urejeni.

Vršču ima nekaj prednosti, predvsem je to višina, mnogo padavin in že zgrajena cesta do višine 1611 metrov. Cesta je na žalost od višine 1500 metrov dalje v območju plazov, katerim pa bi se dalo izogniti po trasi stare vojaške ceste od Cestarske koče naprej (1400 metrov nad morjem), ki vodi do Poštarske koče in blizu Lovske bajte, kjer je zamišljena spodnja postaja bodoče kabinjske žičnice na Mojstrovko (233 metrov). Negativna stran se torej da rešiti, tako tudi del ceste pod Mihovim domom, ki je v območju plazov nekako 100 metrov dolžine, rabili bi le streho za odvod plazov.

Snežne razmere se gibljejo po opazovanih zadnjih 30 let nekako takole: prvi sneg na višini 1500 metrov zapade redno med 15. in 30. oktobrom, dokončno obleži med 15. in 30. novembrom in sicer okrog 70 centimetrov. Prvega januarja je okrog 1,5 metra snega (letos ga je bilo 4. novembra 1,30 metra) in ta debelina narašča do 1. maja. Na okrog treh metrov. Lahko trdimo, da so tu poleg ostalih naših Julijcev, najbolj zasnežena smučišča na tej višini v Evropi. Najvišja debelina snega v zadnjih 30 letih na 1500 metrov je bila pet metrov (15. maja) in najmanjša 1,5 metra. Kulminacija nastopi navadno šele okoli 1. maja. Sneg leži na višini 1500 metrov najmanj šest mesecev.

Poleg snežnih razmer in ceste so važni tudi tereni, naj omenim, da so viharji in meglana 1500 metri višine zelo poredkoma. Zamišljeno je, da bi zgradili sedežnico od Gozdu (1226 metrov) do Lovske koče pod Solno glavo (Lovska koča 1680 metrov) in da bi pluzili cesto do Gozdu na Gozdu. Tako bi bila zasnežena cesta s sedla Vršču (1611 metrov) do

koče na Gozdu ena od turističnih prog. Teren in okoliščine vsiljujejo še dve prog, ki bi jih morali še narediti in sicer eno severno od ceste, v bližini sedanje steze (bližnjice) proti Erjavčevi koči, drugo pa južno od ceste, izpod Poštarske koče v smeri proti novi koči Smučarskega društva Jesenice. Možne so še razne druge variante, ki pa bodo morale upoštevati traso ceste.

Na Trentarsko stran je možna ureditev proge s sedla Vršču proti drevesnici po dolini, ki sama nakazuje izvedbo. To bi bile proge med 1.226 in 1611 metri odnosno 1650 metrov nad morjem v prvi fazi izgradnje.

V drugi fazi je zamišljena graditev nihalne kabinjske žičnice od Lovske koče (1650 m) pod Solno glavo, na vrh Male Mojstrovke (2332 m). Teren ob tej žičnici ni ravno ugoden, rekli bomo bobu bob, je za večino smučarjev prestrm in plazovit. Toda žičnica bo pripeljala na smučarski svet, kjer bo možno postaviti več vlečnic in smučati na »VISOKEM NIVOJU« med 2000 in 2300 metri od novembra do srede maja, mestoma do srede junija, če bo teren zdravnan, očiščen skal.

Poleg tega je tu še proga z Glave nad Šitom (2078 metrov) do Sedla Vršču (1611 metrov) in naprej, ali na Primorsko, ali na Gorenjsko stran.

Tudi ta proga je do sedla Vršču strma in plazovita. Plazovi predstavljajo samo relativno nevarnost, če je tu nekdaj, ki vodi režim uporabe prog. Na Zelenici je npr. izrazito lavinski svet, toda v zadnjih desetih letih ni bilo nesreč, ker obstoji strokovna lavinska služba.

Vršču ima še to prednost, da ob dnevih, ko se prožijo plazovi, lahko smučaš po progah, kjer ni plazov.

Poleg navedenih je tu še smuk z Vrate (1807 metrov) proti Erjavčevi koči in naprej proti koči na Gozdu in spomladanski smuk z Mojstrovke, proti Drevesnici v Trenti. Tudi na severni strani Mojstrovke obleži prvi jesenski sneg, na Slemenu.

Glede na to, da smo jeseniški železarji z avtobusom v pičli uri pri koči na Gozdu in glede na zelo ugodne snežne razmere na Vršču, ki bodo služile tudi nam za rekreacijo, kot finančni podporniki tega projekta upamo in upravičeno pričakujemo tako železarji kot tudi Smučarsko društvo Jesenice, ki je pod patronatom Železarne, da bomo dobili določene olajšave in popuste glede na vložena sredstva. Jeseniški železarji bodo z veseljem podprli ta projekt, če bo zgrajen tudi zanje.

Poleg turističnega in rekreacijskega pomena projekta ne smemo pozabiti tudi na vrhunsko športni pomen. Tako Maribor kot Škofja Loka, Sarajevo in Skopje, nam dokazujejo kakšen polet dobi tekmovalna mladina z izgradnjo naprav.

Gradili naj bi postopoma po ekonomskem pravilu: »Poizkusi kako potegne, kako vžge, potem nadaljuj«. Spomenikov je po lepi deželi Slovenski že dovolj. Ciril Praček

DOPIŠUJTE V ŽELEZARJA

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

9. februarja japon. CS barvni film INVAZIJA IZ VESOLJA, ob 15. uri.
9. in 10. februarja franc. barvni film PUSTOLOVŠČINA JE PUSTOLOVŠČINA, v režiji Claude Lelouch, v gl. vlogi Lino Ventura, ob 17. in 19. uri.

11. in 12. februarja amer. jug. barvni film ROMANCA KONJSKEGA TATU, v režiji Abraham Polonski, v gl. vlogi Yul Bryner, ob 17. in 19. uri.

13. februarja amer. barvni film PANCHO VILLA JEZDI, v režiji Bas Kylik, v gl. vlogi Yul Bryner, ob 17. in 19. uri.

14. februarja zaprto!
15. februarja jug. člb. film NE JOČI PETER, v režiji France Stiglic, v gl. vlogi Lojze Rozman, ob 17. in 19. uri.

16. februarja amer. barvni film GROF YORGA, VAMPIR, v režiji Bob Kellion, v gl. vlogi Robert Quarry, ob 17. in 19. uri.

Kino PLAVŽ

9. in 10. februarja amer. jug. barvni film ROMANCA KONJSKEGA TATU, ob 18. in 20. uri.

10. februarja jap. CS barvni film INVAZIJA IZ VESOLJA, ob 10. uri.
11. in 12. februarja franc. barvni film PUSTOLOVŠČINA JE PUSTOLOVŠČINA, ob 18. in 20. uri.

13. februarja zaprto!

14. februarja italij. barvni film V MILANU UBIJAJO V SOBOTAH, ob 18. in 20. uri.

15. februarja amer. barvni film PANCHO VILLA JEZDI, ob 18. in 20. uri.

16. februarja amer. CS barvni film RANČERJI NAPADAJO, ob 18. in 20. uri.

Kino KRANJSKA GORA

9. februarja italij. CS barvni film PASOŠ ZA PEKEL.

10. februarja italij. barvni film V MILANU UBIJAJO V SOBOTAH.

13. februarja amer. jug. barvni film ROMANCA KONJSKEGA TATU.

14. februarja amer. barvni film PANCHO VILLA JEZDI.

16. februarja franc. barvni film PUSTOLOVŠČINA JE PUSTOLOVŠČINA.

Gledališče

NEDELJA, 10. februarja ob 19.30 uri Marin Držič: TRIPČE DE UTOLČE, gostovanje Sentjakobskega gledališča iz Ljubljane.

Vstopnice lahko rezervirate v gledališki pisarni na telefon 81-260.

GROF YORGA — VAMPIR, je ameriška filmska grozljivka, ki je te dni na sporedu v naših kinematografih

ZAHVALA

Mnogo prezgodaj nas je zapustil dragi sin, brat, mož in oče

ANDREJ KUŠTRIN

Iskreno se zahvaljujemo vsem prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, darovali cvetje in izrazili sožalje.

Posebno se zahvaljujemo delovnim tovarišem PIV-energie, ki so ga pospremili na zadnji poti in za njihove poslovilne besede ob njegovem prenehanju.

NEUTOLAŽLJIVI: žena s hčerko, mama in tata, brata z družinama, ter vsi ostali sorodniki.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi naše mame, stare mame in tete

MARIJE LIČOF

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem, ki so nam v teh težkih trenutkih pomagali, izrazili sožalje, podarili vence in cvetje ter denarno pomoč. Posebno zahvalo smo dolžni kolektivu jeklarne, gostinskega podjetja Gorenjka in zdravstvenega doma Bled, ter pevcem iz Javornika za žalostinke. Zahvaljujemo se tudi vsem tistim, ki ste jo spremili na njeni zadnji poti.

Vsem še enkrat iskrena hvala.
ZALUJOČI: sin Metod z družino in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Sodelavcem aglomeracije na plavžu se zahvaljujem za pozornost ob mojem daljšem bolovanju in denarno pomoč, ki so jo zbrali zame.

Vsem iskrena hvala.
Alagič Derviš

ZAHVALA

Ob odhodu v pokoj se zahvaljujem sodelavcem vseh oddelkov SV Javornik, enako dnuinama SD Javornik za prejeto darilo. Na delovnih mestih pa jim želim še veliko uspehov.

Vsem še enkrat iskrena hvala.
delovodja Alfonz Velušček

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega očeta, brata, strica in svaka

LOVRENCA BALOHA

se iskreno zahvaljujemo dobrim sosedom, sovaščanom, bivšim sodelavcem, znancem in prijateljem, ki so ga tolažili v težki bolezni in nam kakorkoli pomagali ob njegovi smrti, nam izrazili sožalje, podarili vence in cvetje.

Posebno zahvalo izrekamo dr. Rojčevi za zadnjo pomoč in lajšanje bolezni, zastopniku železarne Jesenice dipl. inž. Kalanu za ganljive poslovilne besede, pevcem z Jesenic za žalostinke, Zvezi borcev NOV in Društvu upokojencev Zirovnica za spremstvo s praporom in vsem, ki so ga spremili v tako velikem številu na njegovi zadnji poti.

Vsem še enkrat prisrčna hvala!

ZALUJOČI: žena Amalija, hčerke Marica, Ivanka, Sonja z družinami in ostalo sorodstvo.

ZAHVALA

Vsem ki so sočustvovali z nami ob smrti dragega očeta in starega očeta

JANEZA KERSNIKA

se iskreno zahvaljujemo. Iskrena hvala dr. Grošlju za pomoč. Hvala sosedom, sorodnikom, sodelavcem, prijateljem in znancem za toliko cvetja in izraženo sožalje.

Se enkrat hvala vsem, ki so na kakršen koli način pomagali in z nami sočustvovali, ter ga spremili na njegovi zadnji poti.

ZALUJOČI: hčerka Lojzka, Dana z možem, Vida z družino in ostali sorodniki.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru TOZD Vzdrževanje, energija in transport in sindikalnemu odboru strojno vzdrževanje se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki sem jo prejel ob mojem dolgotrajnem bolovanju.

Ivan Lavrič
strojno vzdrževanje Bela

ŽELEZAR 11

Prešernov večer na Bledu

V počastitev slovenskega kulturnega praznika, s katerim je letos obeležena tudi 125-letnica smrti Franceta Prešerna in 30-letnica I. kongresa slovenskih kulturnih delavcev v Semiču, kulturna skupnost in občinska konferenca SZDL Radovljica prirejata v soboto, 9. februarja ob 19. uri v festivalni dvorani na Bledu Prešernov večer.

S to kulturno politično prireditvijo, ki je postala že tradicionalna, želijo poudariti ne samo veličino del največjega slovenskega pesnika in pomena I. kongresa slovenskih kulturnih delavcev v času NOB, marveč tudi enotnost slovenskega kulturnega prostora.

Slavnostni govor o Prešernovih delih in pomenu obeh jubilejev za slovensko nacionalno kulturo in samobitnost bo imel Franc Fister, ravnatelj osnovne šole iz Bohinjske Bistrice. V programu bodo poleg domačih kulturnih skupin — pevskega zbora KPD Stane Žagar iz Kroke, recitatorjev osnovne šole dr. Josipa Plemlja z Bleda in članov DPD Veriga in Svoboda iz Lesc, nastopili tudi gostje iz zamejstva. Iz Beneške Slovenije se bo predstavil mešani pevski zbor Rečan iz Lijes, s Koroške pa pevski zbor SKPD Radiše. Slovenske umetne pesmi bo pela prvakinja opere SNG Zlata Ognjanovič, ob spremljavi pianistke Zdenke Lukec-Cuden. JR

Ali bodo zbrali dovolj moči?

Pred jeseniškimi hokejisti bo v soboto zvečer v hali Tivolij v Ljubljani še ena, tokrat odločilna preizkušnja v tej sezoni, četrti derbi Olimpija—Jesenice. Vsi smo še pod vtisom zadnjega poraza državnih prvakov, ki so ga doživeli 26. januarja Podmežaklojo na Olimpijo, ki bo morda tudi odločilen, na žalost v našo škodo, v nadaljnjem razpletu dogodkov za naslov državnega prvaka. To je bil tretji in najbolj boleč udarec jeseniškemu hokeju letos, v sezoni, v kateri proslavljamo 25-letnico delovanja HK Jesenice. Po tem porazu se številni privrženci jeseniških hokejistov upravičeno sprašujejo, ali bodo državni prvaki tako močni in se bodo v pičlih štirinajstih dneh opomogli od hudega udarca, ki jim ga je prizadela Olimpija ter se 9. februarja postavili uspešno po robu Ljubljancem v Tivoliju.

Vprašanje je povsem upravičeno, kajti hokejisti Jesenic niso imeli v tej sezoni lažje delo v Ljubljani na »papirju«, kot 26. januarja 1974. leta na Jesenicah. Vzdušje, ki ga je ustvarilo več kot 8500 gledalcev, po večini simpatizerjev jeseniških hokejistov, si lahko zaželi vsaka ekipa, ki želi v občinstvu imeti »igralca« več v svojo korist.

Olimpija je nastopila brez dveh odličnih tekmovalcev G. Hitija in Beravs, kar je zmanjšalo njene izgleda na minimum. Toda igra sama je pokazala, da ne zmaguje tisti, ki večkrat napada, večkrat strelja, ali pa ima terensko premoč. Na tej tekmi, kot tudi na drugih, kjer igrajo za gole, je zmagal tisti, ki je večkrat zatresel nasprotnikovo mrežo, ali če smo še bolj natančni ob zmagi Olimpije tisti, ki je vedel kakšne so napake nasprotnika in se skrbno pripravil, da te napake tudi izkoristi.

Z zelo enostavno igro, z natančno določenim ciljem so Ljubljanci pokazali kako Jeseničani ne bi smeli igrati in kako jih je najlažje premagati, čeprav so nastopili brez dveh ključnih igralcev. In če se na napakah učimo, povejmo še enkrat tudi to, da so naši igralci brezglavo, nepovezano, brez ene prave kolektivne akcije. Preveč je bilo nekontroliranih strelav od daleč, da ne govorimo o tem, da se je na trenutke zdelo kako naši ne znajo kaj storiti s pakom. To je tembolj boleče, ker je v moštvu Jesenic večina starejših, preizkušenih igralcev z velikimi igralnimi izkušnjami iz Olimpiad, svetovnih prvenstev ter mednarodnih in domačih prvenstvenih tekem.

Če se vprašujemo zakaj je do tega poloma prišlo, potem najbrž ne bo težko uganiti, da moštvo ni bilo dovolj pripravljeno za veliki derbi. In ravno izkušnost naših igralcev, nam daje iskrico upanja, da vsi upi še niso pokopani. Namreč, težko je verjeti, da športniki z tako ogromnimi izkušnjami, kot so naši hokejisti, ne bodo iz zadnjega poraza izvlekli veliko dobrega in koristnega. To seveda ne pomeni, da bodo na ta način v Ljubljani tudi zmagali, toda preveč očitno je bilo, da naši 26. januarja niso bili pripravljeno na fizično in tudi ne psihično za tako pomembno srečanje, srečanje kot je dvoboj z Olimpijo. Če bi se z združenimi močmi le malo posvetovali med seboj in proučili nasprotnika, čeprav ga dobro poznajo, ter določili ustrezno taktiko, do poloma ne bi prišlo.

Vsakemu boljšeemu poznavalcu hokeja je jasno, da v naši obrambi škriplje in je v njej opaziti vse več napak in »izletov v neznanu«. Torej veliki plus bo, če v Ljubljani ne bomo videli toliko spodrseljave naših pred svojimi vrati, kar je pogojeno s čim manj izletov obrambnih igralcev pred gol Albrechta. Poznavalci hokeja bodo vedeli tudi to, da je pri Olimpiji najnevarnejši prvi napad na čelu z bratoma Hiti. Ali je zares težko pripraviti taktiko za uspešno onemogočenje omenjenega napada? Dobri opazovalci so seznanjeni, da je vratar Albrecht »ranljiv« v levi spodnji del vrat, torej v prostoru izpod leve roke s katero drži palico. Zato se bo potrebno odpovedati strelom iz velike oddaljenosti in se osredotočiti na čim nižje strele, ki bodo zadevali v levo spodnjo stran Albrechtovih vrat.

Pod nobenim pogojem se ne bi v Ljubljani smela ponoviti pri nobenem od naših igralcev »poteza« R. Smoleja in Juga iz prejšnjega derbija, ko sta neodgovorno prisluzila sedem minut kazni v trenutkih, ki so po mnenju nekaterih odločali o usodi tekme. To opozorilo naj velja tudi za celotno obnašanje državnih prvakov, kajti po nekaterih vesteh bosta tekmo sodila Zagrebčana Hegediš in Grgec, Grgec pa je sodnik, ki rad izključuje igralce, še celo takrat ko prekrška ni bilo.

Ne smemo tudi pozabiti, da bo tokrat Olimpija igrala pred svojim občinstvom, ki bo zahtevalo, kot je jeseniško 26. januarja brezpogojno

zmago hokejistov. To je Damoklejev meč, pri katerem dostikrat pri igralcih v odločilnih trenutkih čustva nadvladajo razum. Olimpija je izkoristila psihološki pritisk v katerem so se znašli naši hokejisti v prejšnjem derbiju. Zakaj državni prvaki ne bi gradili del svoje taktike prav na psihološkem pritisku katerega bodo izpostavljeni hokejisti Olimpije.

To je le nekaj misli, ki naj bi pomagale popraviti spodrseljave, ki smo jim bili priča v zadnjem derbiju in so bili preveč očitni, vendar brez velikega in resničnega prizadevanja ter angažiranosti vseh igralcev, brez ureditve pravega športnega odnosa na ledu: »vsi za enega, eden za vse«, brez kolektivne igre in borbenosti, ki smo jo bili vajeni od naših hokejistov in še enkrat, brez pravega športnega odnosa do nasprotnika, sodnikov in občinstva ne bo uspela.

Jesenice : Medveščak 11:1

Le nekaj dni po hudem porazu, ki so ga doživeli Zagrebčani prejšnjo sredo Podmežaklojo proti našim hokejistom z rezultatom 26:0, so v soboto zaigrali precej bolje, kar je pokazala že prva tretjina srečanja. Državni prvaki so v prvih dvajsetih minutah sicer bili boljši in veliko nevarnejši od gostov, vendar so »medved« igrali precej bolj povezano in brez panike, tako da je bil rezultat ob koncu prvega dela le 1:0, v korist domačih. To je bil signal, da je goste precej izučil zadnji katastrofalni poraz Podmežaklojo, saj so tokrat uspeli nekajkrat zelo nevarno ogroziti gol Kneza.

V nadaljevanju so se domačini še bolj razigrali, predvsem pa so bili bolj učinkoviti in je solidni vratar gostov Crnković moral v drugi tretjini kar šestkrat pobrati ploščico iz svoje mreže. Zadnjih dvajset minut se je videlo, da so gostje veliko bolj utrujeni od domačinov, ker v zadnjih štirinajstih dneh niso trenirali zaradi evropskega prvenstva, ki je bilo te dni v Zagrebu. To je bil vsekakor dober »trening« pred odločilnim derbijem z Olimpijo, ki je kljub visoki zmagi še enkrat pokazal na nekatere napake naših hokejistov predvsem v obrambi.

Gole za Jesenice so dosegli: Beravs 3, R. Smolej, Poljanšek, M. Jan po 2, S. Košir, Mlakar, T. Košir po 1.

Košarka

Prve tekme košarkarjev v jubilejnem letu

Jeseniški košarkarji imajo za seboj prvi dvomesečni del priprav na novo sezono. Zaradi znanega problema telovadnic na Jesenicah, košarkarji trenirajo le dvakrat tedensko.

V preteklem tednu so v telovadnici jeseniške osnovne šole v prvi tekmi letos gostili ekipo druge slovenske lige Kropo. Zelo spremenjena članska ekipa Jesenic je visoko premagala Kropo z rezultatom 96:77. Kljub visoki zmagi, pa z igro naših še ne moremo biti povsem zadovoljni, kar pa je glede na začetek sezone delno opravičljivo. Morda velja omeniti, da je mladinski reprezentant Slovenije Vujačić dosegel kar 40 košev za domačo moštvo.

V nedeljo, 3. februarja, pa je na Jesenicah gostovala ekipa Tolmina. V izredno lepi, dinamični in borbeni tekmi so tudi tokrat Jeseničani prepričljivo zmagali. Rezultat tekme je bil 73:58. Posebnost te tekme je bil silovit začetek domačinov, ki so z izredno igro v obrambi uspeli v petih minutah povesti z rezultatom 16:2. Poleg tega pa je razveseljivo to, da Jeseničani poskušajo igrati ostro v

Svinjska glava — šestič

Čeprav je moralo odpasti več smučarskih prireditev, pa je zagotovo, da bo tudi letos na Črnem vrhu tradicionalno pustno smučarsko tekmovanje ZA TROFEJO SVINJSKA GLAVA. Odbor, ki tudi letos pripravlja prireditev, se je že nekajkrat sestel in pripravil program. Pri tem je imel predvsem dva cilja: pripraviti prireditev čim bolj zanimivo in zagotoviti večje število nastopajočih.

Dogovorili so se za nekatere spremembe tako v poteku prireditev, kakor tudi v ocenjevanju mask, zagotovili pa so tudi udeležbo humoristov, tako da duhovitih pripomb in komentarjev ne bo manjkalo, s tem pa dosti možnosti za smeh. Za najboljše maske bodo pripravili vredne nagrade.

Letošnja prireditev bo nepreklicno na pustno nedeljo 24. februarja ob 11. uri v Črnem vrhu.

V predpustnem času pa bodo letos organizirali še koncert svoje godbe z nastopom vrste domačih humoristov. Vesel program bodo pripravili v petek, 22. februarja, v dvorani na Hrušici. Se imate čas, da pripravite primerne maske in sodelujete. Seveda vabimo tudi vse ljubitelje dobrega humorja, da ne pozabijo obiskati obeh prireditev.

Odbor

Ekipa SD Jesenice na državnem mladinskem prvenstvu

Jesenice : Olimpija (ml.) 6:9

Mladinci Jesenic so bili z zelo dobro in uspešno igro v prvih dveh tretjinah boljši od favoriziranih sovratnikov iz Ljubljane, za katere sta nastopila tudi dva igralca prvega moštva Olimpije Lepša in Vidmar. Toda v zadnji tretjini so domačini izredno popustili in dovolili gostom; da so dosegli sedem golov, sami pa so le dvakrat zatresli njihovo mrežo in sta točki zasluženo odšli v Ljubljano.

Gole za Jesenice so dosegli: Ščap in Golja po 2, Šuvak in Lah po 1.

Kranjska gora : Slavija (ml.) 14:2

Kranjskogorci so osvojili povsem zasluženo novi dve točki in si zagotovili prvo mesto v državnem mladinskem prvenstvu skupina — zahod. Ves čas srečanja so bili boljši in povsem nadigrali nasprotnika.

Gole za Kranjsko goro so dosegli: Pristov 4, Brun 3, Fartek in Berlisk po 2, Ščap, Mavčec in Horvat po 1.

D.

obrambi ter hitro prehajati v napad, kar jim je na trenutke tudi uspelo.

Koše za Jesenice so dosegli: Pirih 11, Vujačić 33, Smid 8, Lozar 6, Vauhnik 13, Noč 2.

V predtekmi so mladinci Jesenic premagali vrstnike iz Tolmina z rezultatom 61:59. Koše za domačo so dosegli: Janič 18, Surjan 14, Markič 2, Novak 8, Gazdova 5, Bizjálj 4, Berginc 1, Gorenc 4, Todorovič 5.

Šah

Brzoturnir za februar

V nedeljo, 3. februarja, je bil v prostorih šahovskega doma na Jesenicah mesečni brzoturnir za mesec februar. Udeležba je bila zopet nekoliko večja, saj je nastopilo šestnajst igralcev. V dokaj močni konkurenci je zmagal provokator Zorko brez izgubljene točke (15 točk), drugi je bil Krajnik (14,5 točk), tretji Vukovič (11,7 točk), četrti mladinec Grbič (10,5 točk), peti Ravnik (9,5 točk) itd.

Po dveh brzoturnirjih v letošnjem letu je tako v vodstvu Krajnik z eno zmago in enim drugim mestom. Vsi brzoturnirji v letošnjem letu se bodo točkovali in na koncu leta bo proglašen najboljši jeseniški brzoturnirski igralec. To naj bi bila ena od oblik, kako pridobiti čimveč novih šahistov v klub.

Smučanje

Državno prvenstvo starejših in mlajših mladink in mladincev na Sorški planini

V izvedbi Smučarskega društva Jesenice je bilo 2. in 3. februarja na Sorški planini izvedeno državno prvenstvo mladincev in mladink v slalomu in veleslalomu. Tekme bi morale biti v Kranjski gori, zaradi pomanjkanja snega pa so jih prestavili na Sorško planino nad Bohinjem, oziroma Sorico.

Zaradi slabega vremena, saj je padlo v obeh dneh pol metra novega snega, so opravili pripravljenci prog izredno delo, tako tudi sodniki.

Jeseničani so dosegli pri starejših mladincih odličnih uspeh, saj sta se menjala na prvih mestih Šoberl in Ogrin, pri mlajših mladincih se je Sašo Oblak odlično uveljavil v slalomu, pri mladinkah pa trenutno nimamo več kot eno samo tekmovalko, ki je zasedla deseto mesto v slalomu.

Z uspehom smo lahko zadovoljni pri mladincih, pri mladinkah je pa zelo zaskrbljujoče pomanjkanje tekmovalcev.

REZULTATI:
Slalom — mlajše mladinke (nastopilo 24, na cilj prispelo 15) 1. Jožica Gartner, Železniki 101,91, 2. Andreja Urh, Radovljica 103,77, 3. Tanja Kavalari — Novinar 109,24, 4. Mojca Pesjak — Jesenice 118,41.

Slalom — starejše mladinke (nastopilo 14, na cilj prispelo 8) 1. Erna Kotnik — Fužinar 108,15, 2. Jožica Črešnovar — Novinar 108,26, 3. Jana Stanonik Transturist 116,09.

Veleslalom — mlajše mladinke: 1. Andreja Urh — Radovljica 1,23,05, 2. Simona Križaj — Tržič 1,24,20, 3. Jožica Gartner — Železniki 1,25,11.

Veleslalom starejše mladince: 1. Erna Kotnik — Fužinar 1,25,45, 2. Boža Fon — Bled 1,32,40, 3. Irena Bogataj — Tržič 1,33,55.

Slalom mlajši mladinci (nastopilo 53, na cilj prispelo 33): 1. Boris Strel — Transturist 99,52, 2. Sašo Oblak — Jesenice 100,00, 3. Igor Popenko — Branik 100,13, 4. Vili Tersegav — Jesenice 103,37, 11. Primož Veskovič — Jesenice 104,65, 21. Žiga Saksida — Jesenice 111,01.

Slalom starejši mladinci: 1. Matjaž Šoberl — Jesenice 94,30, 2. Uroš Ogrin — Jesenice 94,76, 3. Roman Höcl — Fužinar 96,03, 10. Milan Malej — Jesenice 103,64, 13. Janez Peskar — Jesenice 105,96.

Veleslalom mlajši mladinci (nastopilo 51, na cilj prispelo 31): 1. Andrej Höcl — Fužinar 1,16,98, 2. Boris Strel — Transturist 1,17,71, 3. Igor Popenko — Branik 1,17,87, 11. Primož Veskovič — Jesenice 1,21,97, 17. Janko Legat — Jesenice 1,24,36, 20. Žiga Saksida — Jesenice 1,26,64.

Veleslalom starejši mladinci (nastopilo 46, na cilj prispelo 30): 1. Uroš Ogrin — Jesenice 1,14,19, 2. Matjaž Šoberl — Jesenice 1,14,50, 3. Roman Höcl — Fužinar 1,14,89, 13. Janez Peskar — Jesenice 1,24,74.

Pri izvedbi tekmovanja sta složno sodelovala SD Jesenice in SD Železniki, tako pri sodniškem delu, kot pri pripravi prog, ki so bile dobro pripravljene.

Vsi tekmovalci do desetega mesta so prejeli spominske plakete SD Jesenice, poleg njih pa tudi pokrovitelj in predstavnik Smučarske zveze ter predsednik SD Železniki. A. B.

PD Jesenice vabi

Upravni odbor Planinskega društva Jesenice obvešča vse svoje člane, da bo dne 16. februarja 1974, ob 18. uri v veliki dvorani Delavskega doma na Jesenicah — pri Jelenu

delovna konferenca.

Na konferenci bomo govorili o uspehih in delovanju društva v preteklem letu in o načrtih za letošnje leto.

Da bo konferenca čim bolj uspešna, vabimo vse člane, da se konference udeležijo in s svojo razpravo obogatijo naša prizadevanja.

UO PD Jesenice

Izlet na Vršič

Planinsko društvo Jesenice je organiziralo dvodnevni izlet na prelepe terene Vršiča. Ta izlet sta vodila Ančka in Stojan Valodi. Odhod je bil dne 2. februarja ob 6. uri zjutraj izpred železniške postaje. Ko smo popolurni vožnji z avtobusom prispeli v Kranjsko goro je tam zelo deževalo.

Takoj smo vzeli pot pod noge, kajti do Erjavčeve kočice na Vršiču je bilo še daleč. Pot nas je vodila tudi mimo Mihovega doma. Ime tega doma je posvečeno alpinistu, znanemu smučarju in prvoborcu Mihui Arihu. Tam so se najbolj lačni okrepčali. Po nekaj premaganih vzpetinah smo prispeli do Ruske kapelice. Zgrajena je v spomin umrlim ruskim delavcem, ki jih je zasul plaz pri gradnji ceste. Po nekaj minutnem postanku smo se odpravili naprej. Po triurni hoji smo prispeli v Erjavčovo kočico. Tam so nam takoj postregli s čajem. Ker nam vreme ni bilo naklonjeno, smo se večji del prvega dne zadrževali v koči. Zaradi utrujenosti od hoje smo zgodaj legli.

Čez noč je zapadlo približno 40 centimetrov snega. Zjutraj smo se zgodaj odpravili na smučišča. Dopoldne je hitro minilo in treba se je bilo odpraviti domov. Nekateri smo se v dolino spustili s smučmi, drugi pa so odšli peš. Vodja smučarjev je bil Drole, ki bi si pri padcu kmalu zlomil nogo. Zadnji se je spustil Varl, ki je skrbel, da ni kdo zaostal. S skupino katera je šla peš smo se dobili pri Mihovem domu. Naslednja postaja je bila pri hotelu Erika. Ker smo imeli smučarji veliko prednosti, smo se do prihoda drugih že okrepčali. V Kranjski gori smo stopili na avtobus, ki nas je srečno pripeljal na Jesenice.

Ta izlet nam bo še dolgo ostal v spominu in upamo, da se bomo podobnih izletov še udeležili. Vso zahvalo naj prejmeta naša vodiča, ki sta nas srečno pripeljala nazaj v dolino.

Renato Drole in Brane Štravs učenca 8. c. raz. os. š. Prežihov Voranc